

COMunitats

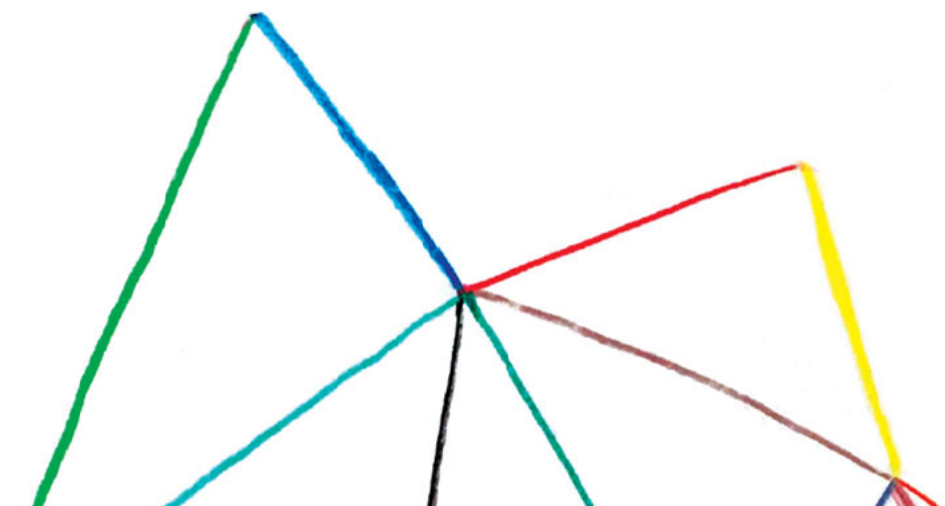
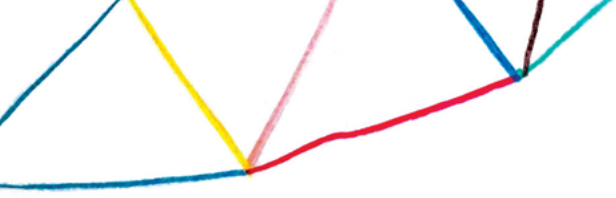
relacions sostenibles a l'escola i al món

Guia pedagògica

Primera Fase

Formació, investigació i sensibilització a la comunitat educativa

Títol

GUIA PEDAGÒGICA. Primera fase
COMunitats: relacions sostenibles a l'escola i al món
FORMACIÓ, INVESTIGACIÓ I SENSIBILITZACIÓ A LA COMUNITAT EDUCATIVA

Edició

Fundació Akwaba 2023

Redacció

Andrea Bertran Juan-Torres

Coordinació i revisió

Nines Alquézar Castillo
Núria Gómez Camprubí
Begoña Carrera Redondo
Rut Llauradó Cabellos
Emma Viñals De Ignacio-Simó

Col·laboracions

La Tregua. Arte y transformación social, SCCL
COMSOC – Comunicació Social
Fronteres Invisibles
Plataforma Antirracista de Tarragona

Imatge gràfica de la campanya

Amaia Martin / Supercobra.net

Disseny i maquetació

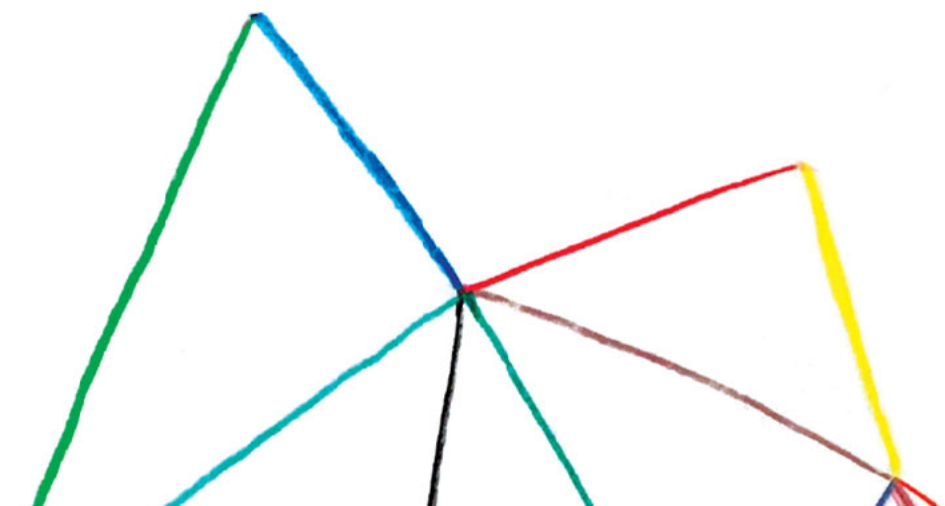
Yvonne Fuertes Mur

Aquesta publicació ha estat realitzada amb el suport i la col·laboració de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament (ACCD), l'Ajuntament de Barcelona, l'Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat, l'Ajuntament de Tarragona i a dins de la campanya d'educació per a la justícia global ***"COMunitats: relacions sostenibles a l'escola i al món"***.

El contingut de la mateixa és responsabilitat exclusiva de la Fundació Akwaba, i no reflecteix, necessàriament, l'opinió de les finançadores.

Es permet lliurement copiar, distribuir i comunicar públicament aquesta obra sempre que es reconegui l'autoria i no es faci servir per a fins comercials. No es pot alterar, transformar o generar una obra derivada d'aquesta obra.

Índex

PRESENTACIÓ • La Fundació Akwaba i la campanya	6
LA GUIA • Per a qui i per a què?	8
MARC CONCEPTUAL I RECOMANACIONS	16
BLOC DE FORMACIÓ AL PROFESSORAT	31
Formació inicial	32
BLOC DE PRIMÀRIA	38
MÒDUL P1 • De-unitats a COM-unitats	39
ESPAI DE REFLEXIÓ I • Relacions sostenibles amb una mateixa	50
MÒDUL P2 • Perspectiva històrica	61
MÒDUL P3 • Anàlisi actual	70
MÒDUL P4 • Relacions sostenibles i comunitàries	80
MÒDUL P5 • Veus i sabers sostenibles de referents propers i mundials	85
MÒDUL P6 • Fem COMunitat al centre educatiu	92
Opció 1. Comunicació transformadora	97
Opció 2. Expressió artística	113
BLOC DE SECUNDÀRIA	119
MÒDUL S1 • De-unitats a COM-unitats	120
ESPAI DE REFLEXIÓ I • Relacions sostenibles amb una mateixa	132
MÒDUL S2 • Perspectiva històrica	143
MÒDUL S3 • Anàlisi actual	151
MÒDUL S4 • Relacions sostenibles i comunitàries	158
MÒDUL S5 • Veus i sabers sostenibles de referents propers i mundials	163
MÒDUL S6 • Fem COMunitat al centre educatiu	170
Opció 1. Comunicació transformadora	175
Opció 2. Expressió artística	191
ESPAI DE REFLEXIÓ MIXT	197
REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES	203

Presentació

Des del 1992, a la **Fundació Akwaba** promovem la participació i la corresponsabilitat per generar una societat més justa mitjançant la formació. En tots els projectes, siguin d'acollida de persones nouvingudes, d'educació per a la justícia global, de cooperació local o internacional, incloem aquest aspecte. **COMunitats: relacions sostenibles a l'escola i al món** és una campanya d'educació per a la justícia global de la Fundació Akwaba que adrecem principalment a l'alumnat, professorat i famílies de centres educatius catalans.

L'objectiu és contribuir a generar una **ciutadania activa i crítica amb les actituds discriminatòries vers les persones**; capaç d'identificar aquestes vulneracions i de generar propostes de transformació al centre educatiu. Integrant la perspectiva d'interculturalitat crítica i d'EGBDH (enfocament de gènere basat en drets humans) en els projectes de convivència i coeducació.

Actualment la vulneració del dret a la no discriminació constitueix un repte global que contribueix a la situació d'emergència social i creixents desigualtats econòmiques i socials, racials i de gènere, que s'han vist accentuades per la pandèmia (Oxfam, 2022). Aquesta vulneració incideix en el dret al desenvolupament i es reflecteix en un preocupant increment del discurs de l'odi i les seves variants: racista, sexista, aporofòbic o adultocèntric, i en la proliferació de negacionismes. És en aquest context on es fa més necessari **incentivar el respecte i cura per la comunitat de vida** (escola/barri/ciutat/món), on el dret a migrar, a desplaçar-se i al refugi no és garantit.

A Akwaba defensem que aquestes problemàtiques d'entrada desconnectades, estan molt relacionades, i les estratègies per fer-ne front també. Són resultat del procés de dominació antropocèntrica, patriarcal, colonial i del model econòmic que ens deshumanitza, ens desnaturalitza i ens discrimina per raó de gènere, origen, cultura, edat, classe i múltiples eixos d'opressió, incidint en les possibilitats reals d'accedir a un desenvolupament sostenible i que pateixen especialment les dones. El sistema socioeconòmic imperant perpetua les desigualtats que posicionen les nenes i les dones a llocs de subordinació, privació i vulneració de drets, amb bretxes: temps destinat a cures, bretxes salarials, precarietat i precarització de sectors feminitzats, expectatives i condicions laborals i feminització de la pobresa són exemples. Aquesta realitat és present a tota Catalunya, com a la resta del món: la igualtat de gènere és

una fita de l'Agenda dels ODS que està lluny de ser assolida. Si afegim dimensions interseccionals com l'origen o la racialització, les bretxes s'accentuen.

Tot això té un reflex en el sistema educatiu, l'alumnat s'insereix en aquest sistema regit per paràmetres que obeeixen al sistema socioeconòmic amb pocs espais per entendre les causes de discriminacions i desigualtats. Perpetuem un sistema que genera expectatives i oportunitats desiguals i manté privilegis, relacions desiguals que s'estableixen i reproduïxen als centres educatius des del que anomenem currículum ocult i altres mecanismes com la manca de referents femenins i/o racialitzats als llibres de text.

Amb la campanya *COMunitats* volem contribuir a que les comunitats educatives catalanes puguin exercir **el dret a la no discriminació a les persones, el dret a migrar i al dret al desenvolupament sostenible des d'una educació de qualitat, el 4t objectiu**, en coherència amb els **ODS de l'Agenda 2030**. La proposta educativa està dissenyada des d'una perspectiva **feminista, interseccional i decolonial**, fonamentada des del paradigma de la **interculturalitat crítica**.

El jovent i els infants són el públic clau perquè representen la societat del present i del futur i si volem canviar els valors de la societat, el jovent i els infants han de formar-se en el respecte, la defensa i promoció dels drets humans i en valors favorables a un desenvolupament sostenible. L'experiència de les campanyes anteriors ens demostra que l'alumnat és receptiu i s'interessa per aquests conceptes, sempre que es treballin mitjançant una metodologia que en propiciï la participació activa i la reflexió. Pensem que aquests valors han de ser coneguts per tots els infants i joves independentment de la condició social i, perquè la futura societat sigui realment democràtica, cal potenciar l'intercanvi entre iguals.

L'experiència de les campanyes anteriors ens demostra que l'alumnat és receptiu i s'interessa per aquests conceptes, sempre que es treballin mitjançant una metodologia que en propiciï la participació activa i la reflexió. Pensem que aquests valors han de ser coneguts per tots els infants i joves independentment de la condició social i, perquè la futura societat sigui realment democràtica, cal potenciar l'intercanvi entre iguals.

Les estratègies del *COMunitats* se centren en accions formatives i espais de reflexió. Tot a partir de l'atenció a la participació i a les emocions com a elements clau per afavorir la cura a les persones i al seu entorn. La **metodologia** d'aquests acompanyaments educatius es plantegen en dues fases.

La guia

Per a qui i per a què?

Aquesta guia pedagògica es publica per poder replicar la primera fase de la campanya **COMunitats**. És un material de suport als educadors i educadores formals (mestres i professorat) i no formals (monitores de lleure, educadores socials i altres) d'infants i jovent de deu a disset anys, per tal d'incloure continguts i pràctiques pròpies de l'educació per a la justícia global en la seva programació.

L'**Educació per a la justícia global** és un paradigma educatiu que proporciona **eines per qüestionar i transformar de manera crítica el model social, polític i econòmic existent** (treballar sobre les causes que generen desigualtats i conflictes), un model que genera violències estructurals que deriven en greus injustícies socials. Es parteix de la idea de **ciutadania global** per assenyalar la pertinença a un sol món, i de presa de consciència de la justícia social i l'equitat, l'acció transformadora i la generació d'alternatives.

Metodologia

Per assolir aquests objectius es proposen formacions participatives, de recerca, artístiques, de comunicació transformadora i socioemocionals sobre la cura a les persones.

1a FASE Formació, investigació i sensibilització a la comunitat educativa

Comprensió de les **causes estructurals de les vulneracions de drets a les persones** des d'una visió de justícia global.

Les participants reflexionen, identifiquen, proposen i desenvolupen accions de mobilització i transformadores en el centre educatiu, centrant-se en el foment de la cura de les persones i la sostenibilitat social. Ho fan a través de la Investigació Acció Participativa i valoritzant els sabers i les cures.

2a FASE Mobilització social i incidència social i política

Estratègies que promouen la sostenibilitat en les relacions com **l'ètica de la cura i l'Economia Social i Solidària**.

Les participants reflexionen sobre la justícia econòmica i social des d'una interculturalitat crítica fora del centre i ens impliquem en les accions de mobilització i transformació de l'entorn local, amb perspectiva global, donat que parlem de problemàtiques globals que es vinculen i entrellacen al nostre entorn local, a través de l'aprenentatge-servei i la incidència, a través de mecanismes de participació.

A través de l'acció volem:

- Facilitar elements per comprendre causes històriques i estructurals de vulneracions del dret a la no discriminació i el dret al desenvolupament sostenible en l'entorn immediat, local i global.
- Promoure la formació, investigació, reflexió i l'acció transformadora a través d'estratègies per fomentar la cura de les persones i el medi, així com la sostenibilitat econòmica i social, incorporant la interculturalitat crítica al centre educatiu gràcies al treball de competències personals i interpersonals.
- Fomentar la participació comunitària per la sostenibilitat econòmica i social des dels centres educatius al barri, involucrant-hi famílies, professorat i alumnat i l'apropament a reivindicacions i lluites d'entitats locals rellevants, alineades amb els principis que regeixen l'economia solidària, els feminismes i el feminisme decolonial.
- Sensibilitzar la ciutadania local sobre la justícia econòmica i social des d'una interculturalitat crítica a través de l'ApS en espais públics i la difusió en mitjans de comunicació locals i xarxes socials.
- Compartir les experiències amb infants, jovent, famílies, professorat, i universitats i tècnics de cooperació i d'educació d'àmbit local, nacional i/o internacional per generar aprenentatges i procurar la coordinació i la sostenibilitat de les accions i incidir en les polítiques educatives i socials, amb èmfasi en els plans de formació en el professorat.

En aquesta guia, que només conté la primera fase de la campanya, treballem les propostes de transformació al centre educatiu, posant el focus en el dret a la no discriminació de les persones. Les formacions (mòduls formatius) són de 2 a 6 hores, que es poden adaptar al grup participant. Es duen a terme a l'aula habitual i en espais més amplis o polivalents (gimnàs, teatre, pati o similar).

Estructura de la guia

A continuació es troben:

- El desenvolupament dels espais de reflexió amb el professorat i l'espai de reflexió mixt.
- El bloc de primària amb el desenvolupament dels 6 mòduls.
- El bloc de secundària amb el desenvolupament dels 6 mòduls.
- El marc conceptual amb recomanacions pedagògiques.

Aquesta guia pedagògica és el recull de les formacions generades durant la primera fase de la campanya *COMunitats: relacions sostenibles a l'escola i al món*.

Continguts

Els continguts d'aquesta guia pedagògica han estat elaborats per la Fundació Akwaba. S'ha comptat amb el suport de la formulació per les següents formacions:

- Mòdul 3. Per part de Fronteres Invisibles i la Plataforma Antirracista de Tarragona.
- Mòdul 4. Per part de La Tregua – Arte y transformación social.
- Mòdul 6. Per part de La Tregua – Arte y transformación social i COMSOC – Comunicació Social.

Karolyna Núñez Grez i José Romero Losacco, membres de La Tregua – Arte y transformación social han elaborat el marc conceptual d'aquesta primera fase COMunitats: relacions sostenibles a l'escola i al món. La formació a les educadores d'Akwaba que han implementat la primera fase a diversos centres educatius es va impartir per part de La Tregua i l'equip tècnic d'Akwaba.

Les formacions a l'alumnat van adreçades especialment a infants de deu anys fins a joves de disset. Tot i que els continguts són els mateixos, el grau d'aprofundiment i la metodologia varia depenent de l'edat i per això s'agrupen els mòduls en dos blocs: un per a infants del tercer cicle de primària i l'altre per a jovent de secundària. Els continguts dels mòduls segueixen una lògica d'aprenentatge progressiu i, per tant, se suggereix dur a terme l'ordre proposat.

Les formacions al professorat (i a la resta de la comunitat educativa, si s'escau) van adreçades, principalment, al professorat que comparteix aprenentatges amb el grup-classe que realitza la campanya. Ara bé, és adient convidar tot el claustre i l'equip directiu per treballar les temàtiques i estratègies de manera compartida per tot el centre educatiu.

PROFESSORAT

Formacions emocionals i participatives sobre interculturalitat crítica amb enfocament de gènere basat en drets humans

Formació inicial del professorat → transformació i incidència per crear mecanismes i fer propostes que afavoreixin la sostenibilitat de les pràctiques educatives des de la interculturalitat crítica.

ALUMNAT

Mòdul 1 (M1): De-unitats a COM-unitats

Espai de reflexió I (ERI): Relacions sostenibles amb una mateixa

Mòdul 2 (M2): Perspectiva històrica

Mòdul 3 (M3): Anàlisi actual

Mòdul 4 (M4): Relacions sostenibles amb les comunitats

Mòdul 5 (M5): Veus i sabers sostenibles de referents propers i mundials

Mòdul 6 (M6): Fem COMunitat al centre educatiu

Opció 1: Comunicació transformadora

Opció 2: Expressió artística

COMUNITAT EDUCATIVA

Espais mixtos de reflexió → transformació i incidència per crear i fer propostes de millora per la cura de les persones al centre des d'una perspectiva d'interculturalitat crítica.

Competències curriculars treballades

La proposta educativa que plantejem s'emmarca en el **Vector 6** del Currículum de primària i Secundària **que promou una ciutadania democràtica, crítica i compromesa i amb consciència global** i incideix bàsicament en la **Competència ciutadana (CC)**.

La competència ciutadana permet actuar com a ciutadans i ciutadanes responsables i participar plenament a la vida social i cívica. Es basa en la comprensió dels conceptes i les estructures socials, econòmiques, jurídiques i polítiques, així com en el coneixement dels esdeveniments mundials i el compromís actiu amb la sostenibilitat i l'assoliment d'una ciutadania mundial. Inclou l'alfabetització cívica, l'adopció conscient dels valors propis d'una cultura democràtica basada en el respecte als drets humans i a les lleis que emmarquen la interacció social, incloent-hi la igualtat de gènere, la igualtat de tracte i la no-discriminació, la reflexió crítica sobre els grans problemes ètics del nostre temps i el desenvolupament d'un estil de vida sostenible d'acord amb els objectius de desenvolupament sostenible plantejats en l'Agenda 2030.

A continuació enumerem les competències específiques treballades en la campanya *COMunitats* a partir dels mòduls formatius amb l'alumnat:

PRIMÀRIA

Proposem establir les formacions en el cicle superior de primària en les següents àrees:

Coneixement del Medi Natural, Social i Cultural

<https://xtec.gencat.cat/web/.content/curriculum/primaria/curriculum-175-2022/Coneixement-del-Medi-Natural-Social-i-Cultural.pdf>

Competència específica 6

Analitzar críticament les causes i conseqüències de la intervenció humana en l'entorn integrant els vessants social, econòmic, cultural, tecnològic i ambiental definits en els objectius de desenvolupament sostenible, per tal de promoure la capacitat d'afrontar els problemes, aportar solucions i actuar de manera individual i col·laborativa en la seva resolució, posant en pràctica hàbits de vida i de consum responsable i sostenible.

Competència específica 7

Observar, detectar, comprendre i interpretar canvis i continuïtats del medi natural, social i cultural, analitzant relacions de causalitat, simultaneïtat i successió, per explicar i valorar les relacions entre diferents elements i esdeveniments que permeten entendre el present i imaginar futurs possibles.

Competència específica 9

Participar en la vida social de manera eficaç i constructiva respectant i aprofundint en el desenvolupament dels drets humans i dels infants i de les minories, per tal d'aconseguir una ciutadania activa, responsable i implicada.

Educació en Valors Cívics i Ètics

<https://xtec.gencat.cat/web/.content/curriculum/primaria/curriculum-175-2022/Educacio-en-Valors-Civics-i-Etics.pdf>

Competència específica 2

Actuar i interactuar atenent a normes i valors cívics i ètics, reflexionant sobre la seva importància per a la vida individual i col·lectiva, per aplicar-los de manera efectiva i argumentada en diferents contextos i amb la finalitat de promoure una convivència pacífica, respectuosa, democràtica i justa.

Competència específica 3

Interpretar les relacions sistèmiques entre l'individu, la societat i la natura, així com la importància de l'acció local i les seves conseqüències en l'entorn proper, per desenvolupar un paper actiu i conseqüent amb el respecte, la cura i la protecció de les persones i del planeta.

Competència específica 4

Desenvolupar l'autoestima i l'estima de l'entorn, a partir de la identificació, expressió i gestió de les emocions i sentiments propis i reconeixent i valorant els dels altres, amb la finalitat d'assolir una actitud empàtica i respectuosa envers un mateix, els altres i la natura.

PRIMÀRIA									
	Coneixement de medi natural i social	Mòduls							
		M1	ER1	M2	M3	M4	M5	M6	ERMixt
COMPETÈNCIES	Específica 6			✓	✓			✓	✓
	Específica 7	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	Específica 9		✓					✓	✓
	Educació en valors cívics i ètics	Mòduls							
		M1	ER1	M2	M3	M4	M5	M6	ERMixt
COMPETÈNCIES	Específica 2	✓	✓		✓	✓		✓	✓
	Específica 3	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	Específica 4		✓		✓	✓		✓	✓

SECUNDÀRIA

Proposem establir les formacions a l'educació secundària en les següents matèries:

Ciències Socials: Geografia i Història

<https://xtec.gencat.cat/web/.content/curriculum/eso/curriculum-175-2022/Ciencies-Socials.-Geografia-i-Historia.pdf>

Competència específica 2

Indagar i argumentar a partir de problemes socials rellevants, locals i globals, per desenvolupar un pensament crític i respectuós amb les diferències, que contribueixi a la construcció de la identitat individual i col·lectiva i a la consecució d'un present i un futur més just i inclusiu.

Competència específica 3

Interpretar els canvis i les continuïtats dels processos històrics, mitjançant la realització de projectes d'investigació i l'ús de fonts primàries i secundàries, per interpretar els problemes del món actual i fer propostes a favor de la pau, el benestar i el desenvolupament sostenible.

Competència específica 6

Interpretar els processos que han conformat les societats actuals en la seva diversitat i riquesa a partir de l'anàlisi de perspectives i mirades diverses per formar-se un criteri propi fonamentat i comprometre's en la defensa dels drets humans, la llibertat i la igualtat davant les situacions d'injustícia i discriminació.

Educació en Valors Cívics i Ètics

<https://xtec.gencat.cat/web/.content/curriculum/eso/curriculum-175-2022/Educacio-en-Valors-Civics-i-Etics.pdf>

Competència específica 2

Integrar de forma crítica normes i valors cívics i ètics i actuar i interactuar, a partir del reconeixement de la seva importància en la regulació de la vida individual i comunitària, per aplicar-los de forma efectiva i justificada en diferents contextos i per promoure una convivència pacífica, respectuosa, democràtica i compromesa amb el bé comú i una societat inclusiva.

Competència específica 3

Integrar i avaluar les relacions sistèmiques entre l'individu, la societat i la natura i l'ecodependència de les activitats humanes, mitjançant la identificació i l'anàlisi de problemes ecosocials de rellevància, per desenvolupar hàbits i actituds èticament compromeses amb l'assoliment d'un estil de vida sostenible.

Competència específica 4

Desenvolupar i mostrar una adequada estima de si mateix i de l'entorn, reconeixent i valorant les emocions i els sentiments propis i aliens, per a l'assoliment d'una actitud empàtica, respectuosa i acurada envers un mateix, els altres i la natura.

SECUNDÀRIA									
	Ciències socials: Geografia i Història	Mòduls							
		M1	ER1	M2	M3	M4	M5	M6	ERMixt
COMPETÈNCIES	Específica 2	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓
	Específica 3			✓	✓		✓	✓	✓
	Específica 6	✓		✓	✓	✓	✓		✓
	Educació en valors cívics i ètics	Mòduls							
		M1	ER1	M2	M3	M4	M5	M6	ERMixt
COMPETÈNCIES	Específica 2	✓	✓			✓		✓	✓
	Específica 3	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	Específica 4		✓		✓	✓		✓	✓

**Marc
Conceptual**

Introducció

L'objectiu d'aquest document és proporcionar una aproximació teòrica conceptual que sigui útil per comprendre com s'han establert i com estan configurades les relacions actuals al món, des d'una perspectiva historiogràfica estructural. Pensem que només anant a les bases que configuren les actuals formes de relacionar-nos podem avançar cap a una transformació profunda i construir *relacions sostenibles a l'escola i al món*.

Els conceptes bàsics en què es fonamenta la campanya **COMunitats** són la **interdependència** i la **corresponsabilitat**, la **convivència** intercultural i les **relacions comunitàries**, basades en l'equilibri de sabers i en el reconeixement de totes les interrelacions que fan possible la sostenibilitat de la vida.

Sovint, aquests conceptes no són prou valorats perquè el sistema en què vivim potencia el pensament individual i ens impulsa a competir i a viure pel mercat, fomentant el consumisme i l'acumulació de béns i diners per sentir-nos bé. Aquestes pràctiques sovint són inconscients i busquen el reconeixement o l'acceptació social.

El problema es dona perquè aquesta competitivitat, individualisme i acumulació generen situacions de discriminació i d'exclusió, amb relacions de poder que situen les persones en posicions socials, econòmiques, polítiques i culturals desiguals d'acord amb certs criteris. Tanmateix, aquestes valoracions generen una mirada negativa cap allò diferent i fan de la diferència una categoria carregada de prejudicis i estereotips, per veure-la com una amenaça en aquest camí individualista de competències. De fet, en el sistema món en què vivim la diferència ha estat l'excusa per justificar agressions, discriminacions i dominacions cap a aquells que en cada context o moment històric s'han considerat éssers *inferiors* o no productius dins el sistema (dones, persones amb malalties psíquiques, persones negres, "homosexuals").

Amb la campanya **COMunitats: relacions sostenibles al centre educatiu i al món** volem oferir recursos per a professorat, famílies i alumnat que faciliten la reflexió sobre les estructures relacionals que sostenen el món actualment, amb l'objectiu de començar a teixir, entre totes, vincles de cures i d'equitat per generar relacions saludables i sostenibles, entenent la sostenibilitat en un sentit ampli que incorpora el vessant ambiental, social i econòmic.

Amb aquest marc d'anàlisi, professorat, alumnat i famílies poden esdevenir agents actius que contribueixen a la formació d'una comunitat educativa des d'una visió d'educació per la **justícia global**, entesa com a paradigma educatiu que proporciona **eines per qüestionar i transformar de manera crítica el model social, polític i econòmic existent**, treballant sobre les causes que generen desigualtats i conflictes que deriven en greus injustícies socials. Partim de la idea de **ciutadania global** per assenyalar la pertinença a un sol món i de presa de consciència sobre l'oportunitat que tothom té de promoure la justícia social i l'equitat, l'acció transformadora i la generació d'alternatives (Lafede.cat, 2020).

La comunitat com a imperatiu per la Vida

Parlar de comunitat requereix un exercici reflexiu previ que ens permeti contextualitzar el concepte en aquesta època, regió i condicions. Si no és així, pot acabar reproduint un imaginari romàntic, ideal o massa allunyat de la nostra realitat.

Malgrat el que han defensat els ideòlegs del liberalisme, la nostra espècie és incapaç d'esdevenir humana en tant que individu. Dir que no som éssers individuals pot resultar xocant però, no obstant això, pensar en allò més evident ens pot ajudar a entendre aquesta afirmació: l'Homo sapiens és una forma de vida i, com a tal, té com a funcions principals cuidar i reproduir la Vida[1]. L'ésser humà té un dels períodes de maduració més llargs i la nostra configuració anatòmica fa que morfològicament siguem animals vulnerables. Som gregaris per naturalesa.

Estarem d'acord que la **vida en comú** és allò que ens realitza com a humanitat. I, malgrat això, vivim una època caracteritzada per un marcat individualisme possessiu, noció vinculada al desenvolupament de les relacions de mercat[2], que evidencia que vivim en una forta contradicció entre desenvolupar la vida en comú i la manera com ens relacionem.

La Modernitat, com a manera d'organització que emergeix amb els processos d'expansió d'Europa del segle XV, estableix uns canons a seguir o, dit d'una altra manera, una estructuració homogeneïtzant de la societat, que es va traduir en la imposició de determinats tipus de relacions polítiques, econòmiques, culturals i socials que van universalitzar una única manera de ser al món, fins a comportar el que anomenem processos d'individualització. És a dir, ha instal·lat la idea d'individu productiu (com a persona independent, capaç de tot per si mateixa). Aquest marc topa amb el caràcter comunitari de la vida. Aleshores, en una configuració capitalista de la societat, les relacions tenen un caràcter contractual, en què es negocien, i, per contra, **la comunitat és la vida en comú**.

La interdependència és una característica inherent a la humanitat.

No som autosuficients malgrat el que el sistema capitalista ens fa creure. No es respecta la vida humana si no es cuida l'entorn natural, que la fa possible.

Atemptar contra el medi ambient suposa atemptar, al mateix temps, contra l'existència de tota vida present i futura, és a dir, contra la sostenibilitat de la Vida.

[1] La Vida amb majúscules com a concepte que incorpora la vida humana i no humana. La relació recíproca de cures entre éssers humans "també existeix respecte a la natura, i el fet d'invisibilitzar-la i no posar-la al centre d'una anàlisi econòmica global és obviar la relació de subsistència més bàsica que tenim" (Eco Solidària i Feminista; XES, 2020).

[2] Segons la tradició liberal, l'individualisme possessiu es refereix al fet que l'individu no accediria a la seva llibertat més que en la mesura en què es comprèn a si mateix com a propietari de la seva persona i de les seves pròpies capacitats, abans que com una part del tot social (interdependent).

Se sol reduir la idea d'interdependència tan sols al fet que necessitem cures els uns dels altres, o que arribarà un moment a la vida, de grans, en què serem dependents d'algú. Però els altres són també una part clau del desenvolupament de totes les nostres habilitats i capacitats, perquè el nostre procés d'aprenentatge bàsic es basa en la imitació i la transmissió històries, narracions i codis de vida.

En definitiva, som éssers **interdependents** i també **ecodependents**: “**Depenem de l'entramat complex, divers i dinàmic de la biosfera per poder sostenir la vida en condicions dignes i satisfer les nostres necessitats materials bàsiques. En definitiva, estem subjectes a la naturalesa, als seus cicles i els seus límits materials, i corporalitzem cadascun dels impactes de la seva destrucció, contaminació i extralimitació.**”[3]

Aquesta idea d'**interrelació** posa de manifest una comprensió dels vincles per la vida que s'ha de destacar: “**La relació amb la Pachamama és recíproca: ella garanteix la vida en comunitat i a la vegada la comunitat «tracta amb respecte la Pachamama, sense depredar-la i sense eliminar, torturar o perseguir els éssers que hi són**”.[4]

El procés d'individualització. Com hem arribat fins aquí?

El sistema capitalista requereix individus en competició i sentiments de solitud, incomprensió i enemistat per poder sostenir el mercat.

Comprendre com s'han originat els **processos d'individualització** i els **discursos sobre la diferència** resulta fonamental per entendre les raons que justifiquen la destrucció d'allò comunitari des del capitalisme.

Amb la formació dels estats-nació originats a la Modernitat sorgeixen diferents circuits de valor. La seva formació va ser fonamental per desplegar el capitalisme, perquè van crear els mercats interns que produeixen diferències en les cadenes de valor i generen la plusvàlua en el procés de circulació. Aquesta generació de mercats travessa les nostres vides generant el que denominem **economia política de les identitats**, que redueix les diverses formes de ser a una sola: l'eurooccidental.

Els discursos de les diferències exclouen tot allò que no sigui hegemònic, assigna diferents valors a les persones que formen la força de treball segons la seva identitat, al

[3] Bayas Fernández, B. i Bregolat Campos, J.; Propostes ecofeministes per repensar les ciutats. Camins cap a allò públic i allò comunitari. Observatori del Deute en la Globalització - Cevagraf, SCCL.

[4] Traducció pròpia del document: “Pronunciamento del Feminismo Comunitario latinoamericano en la Conferencia de los Pueblos sobre Cambio Climático”, www.biodiversidadla.org; maig 2010.

mateix temps que nodreixen el sistema homogeneïtzant d'arguments per justificar l'explotació i la dominació de certes poblacions. Aquesta constitució colonial de la Modernitat estableix, doncs, elements de diferenciació com ara la classe, el gènere i les diferències etnoracials, i ens parla de la diferència com un "problema", tot i que el problema són les jerarquies i la concepció esbiaixada del poder, en què el poder només correspon a algunes posicions privilegiades.

Parlem de colonialitat, llavors, com la manera de comprendre, reproduir i fer en el món que es va establir o imposar en els períodes de colonització (sorgiment de la Modernitat), però que arriba fins als nostres dies. És a dir, la colonialitat no es reflecteix tan sols en l'espoli de territoris, l'apropiació i l'explotació dels cossos, sinó que, també es manifesta en la **colonització de les subjectivitats**. En aquesta línia, la **colonialitat del poder** instal·la la idea de submissió a través d'una visió jeràrquica i dominant del poder que aliena subjectivament i materialment l'existència de determinats grups. L'alienació del subjecte de la vida en comú comporta la no comprensió de la seva pròpia condició de subordinació, explotació i deshumanització, així com del rol que exerceix cap a altres individus en posicions socials més desfavorables. La Modernitat reforça la idea que no ens necessitem els uns i els altres més enllà d'instruments per aconseguir les pròpies metes individuals.

En aquest paradigma prevalen les relacions mercantilitzades, de propietat o contractuals entre grups socials, per sobre d'allò comunitari. La destrucció de la comunitat, doncs, ha estat necessària per realitzar el projecte capitalista. L'economia política de les identitats (o de les diferències) va ser possible a partir de l'emergència d'una "**societat de la persecució**"[5] que es desenvolupa concomitantment a la desintegració de la comunitat i a institucionalització de la resolució dels conflictes: allà on abans mediava i decidia la comunitat, ara apareix l'Estat i l'Església, la comunitat perd la capacitat d'acords i de resolució en favor d'una concepció de conflicte relacionada amb el càstig.

Com hem vist, doncs, allò comunitari i allò social obeeixen marcs diferents, situats en comprensions del desenvolupament humà contraposades. Ara bé, el **ser social** respon a la comprensió contractual de la vida en comú, individus escindits del món, existències o subjectivitats alienades fins i tot de si mateixes. En allò social, la primacia és allò propi. En contrapartida, el **ser comunitari o allò comunitari esdevé des d'una existència vital compartida. L'èmfasi en la interdependència "xoca frontalment amb la lògica neoliberal capitalista hegemònica, que tendeix a fer-nos creure que cada persona és independent, autònoma i pot sostenir-se per si mateixa" (Campanya Fem Eco, 2019)**. La fortalesa social, ètica i política d'una comunitat resideix a reconèixer la interdependència i l'ecodependència com a pilars de la sostenibilitat de la vida.

[5] R. I. Moore (2007) anomena "societat de la persecució" a l'ordre institucional que emergeix al voltant del segle XI i que es caracteritza per la gradual desaparició d'aquelles institucions que organitzaven la vida comunitària, sent substituïdes per dispositius d'Estat que expropien a la comunitat la seva autoritat. Es creen delictes abstractes com el de sedició, delictes que es cometen en contra de l'Estat. Alguns d'aquests delictes han de ser perseguits fins i tot abans que es cometin.

Allò comunitari, reptes per una educació distinta

Si l'aula no és un lloc segur perquè alguns estudiants parlin, llavors no hi ha comunitat.

bell hooks

Els centres educatius, entesos com a reflexos del model de societat que desenvolupem, es tornen l'escenari on conflueixen tots aquests elements estructurals i relacionals. En el pla estructural, els centres educatius es debaten entre la integració al mercat o la pertinença a la comunitat; els plans d'estudis s'orienten majoritàriament a mesurar competències i els continguts a la generació d'éssers productius d'acord amb la societat de mercat. En el pla més relacional, el centre educatiu moltes vegades es converteix en un dispositiu de reproducció de la vulneració de certs drets. L'entramat colonial es manifesta, d'una banda, en hàbits relacionals violents, en lògiques de competència constant i en opressions múltiples que generen exclusions o aïllament. I, també, en una actitud apàtica allunyada de les cures i la corresponsabilitat social i ambiental.

Quin és el paper de l'escola en el camí de construcció de l'ésser comunitari?

Per començar a dilucidar aquestes qüestions cal reflexionar sobre la noció de **comunitat** (comú-unitat). Segons la pensadora decolonial[6] Karina Ochoa, **la comunitat només es fa possible des del «nos-altres» perquè és en el diàleg on es fa possible la revelació d'aquests altres, un procés en què ens constituïm comuns[7]. Aquesta és la clau d'un veritable diàleg decolonial.** És a dir, en el procés de “fer-nos comuns” és on ens acostem i possibilitem la comprensió que els altres éssers i relacions també formen part de mi, i que jo soc part d'una col·lectivitat. Això comporta un sentiment de pertinença i de corresponsabilitat en la sostenibilitat i reproducció de la pròpia comunitat i, per tant, de la **XARXA DE LA VIDA**[8].

[6] La de(s)colonialitat és una aposta politicoepistèmica per superar l'entramat de sistemes de dominació que envolta i travessa els nostres cossos i pràctiques.

[7] Ochoa, K. Monòlegs interculturals o diàlegs descoloniais?. Revista d'Humanitats Tabula Rasa, núm. 38, p. 213-226, 2021.

[8] LA RED DE LA VIDA (en majúscula a petició de l'entrevistada) diu Lorena Cabnal de Feminisme Comunitari que “és una de les dimensions interpretatives de la vida, des d'on s'assumeix que tot està relacionat a la vida. Per exemple, el blat de moro: perquè el blat de moro arribi a ser blat de moro cal l'aire, el foc, la calor de la mà, l'abella, el sol, l'aigua, també les galàxies, els cossos, les ancestralitats, l'espiritualitat, etc. És un principi relacional que proveeix d'energia vital d'existència totes les manifestacions plurals de vida” (entrevista, 2020).

Sovint s'utilitza la paraula *comunitat* amb la intenció d'homogeneïtzar les característiques d'un grup social a partir d'alguna característica compartida. Alguns exemples poden ser la comunitat LGTBIQ+, la comunitat d'estudiants i la comunitat de veïns. És una identificació moderna que, a més de reduir i d'homogeneïtzar, mostrant només alguns atributs, caracteritza els grups com ens atomitzats els uns dels altres, així com del territori. En la tradició comunitària dels pobles, en canvi, el territori és un element capital que sempre ha estat part de la comunitat mateixa i en determina moltes vegades les característiques. En entorns urbans, on les lògiques d'individuació funcionen amb més contundència, el territori passa a ser el context o medi on es desenvolupen les relacions comunitàries.

Inspirades en els principis de l'economia social i solidària, utilitzem el concepte de territorialització com a element que ens dona la consciència de l'entorn on desenvolupem les nostres accions i on es troben altres col·lectius amb qui teixir vincles d'intercooperació i suport. **El compromís amb l'entorn suposa conèixer, implicar-se, col·laborar i articular-se amb la resta d'agents que formen el teixit socioeconòmic on s'actua (Carta de l'Economia Solidària, 2022).**

La comunitat es construeix i se sosté en la interacció dels seus membres i en les interaccions amb la **XARXA DE LA VIDA: "En integrar una comunitat, l'existència de cadascú es fa lliure en tant que tots i totes es reconeixen entre si com a iguals que necessiten els uns el treball dels altres: escoltar, comprendre i respectar la paraula de qui conviu en el lloc col·lectiu implica comprendre'l encara que no s'hi coincideixi"** (Gargallo, F; P. 70).

No pretenem traçar una forma concreta de comunitat o un "model correcte" de fer en comú. Es tracta més aviat d'una invitació a transitar, deconstruint i aprenent, unes altres maneres de fer, per teixir segons el context i les particularitats de cada territori diferents formes de comunitat. Aquest transitar cap a unes relacions dialògiques, és a dir, de reconeixement i reciprocitat, és un dels principals desafiaments a l'hora de construir una **comunitat educativa per la justícia global**, que es caracteritzi per l'establiment de diàlegs horitzontals des d'un enfocament intercultural i de gènere i que tingui en compte les opressions múltiples esmentades anteriorment.

Seguint aquesta línia, el **feminisme comunitari antiracista anticolonial** viu la comunitat com un procés de re-harmonització amb la vida, un lloc d'identitat política comú, on es lluita per una vida digna, lliure de tota mena de violències que genera aquest sistema patriarcal, colonial, extractivista, neoliberal i capitalista. Sota aquests paràmetres, la comunitat es torna una resistència d'interrelació que fa front als processos de deshumanització descrits anteriorment.

Així mateix, aquest exercici de reconeixement pot ser el repte més gran per al centre educatiu, perquè la individualització i les jerarquies de valors per motius de gènere, origen, classe o capacitats, entre més, afecten tota interacció entre les persones membres de l'àmbit educatiu. És per això que cal una anàlisi interseccional[9] que pugui considerar la complexitat d'aquestes dimensions, així com els seus efectes en la quotidianitat. Aquesta anàlisi comprèn la identitat com a dinàmica, flexible, formada per trets culturals i diferents eixos de desigualtat, on la posició pot canviar segons condicionants múltiples. La identitat varia al llarg de les nostres vides. No ens definim o ens sentim representades pels mateixos elements que ens definien fa deu anys.

En aquest sentit, la **interculturalitat** és un enfocament que ens convida a desfer el camí, a qüestionar el camí recorregut, desaprendre i desprendre'ns dels marcs imposats a favor del mercat. Sovint la noció d'interculturalitat és entesa com a resultat de les lògiques mercantilistes que ens classifiquen i ens redueixen a categories, és a dir, reduir la diversitat a tòpics que només focalitzen l'atenció en certs aspectes, normalment culinaris, festius o religiosos, donant per fet que interculturalitat és reunir en un determinat lloc un grup divers de persones o col·lectius. Contràriament, més que posar el focus en les *altres cultures*, la interculturalitat ens pregunta per la cultura pròpia i per la posició social que ocupem, i relativitza, fa més complex i sobretot comprèn el caràcter dinàmic de les identitats.

Allunyant-nos del sentit de propietat de la identitat com una cosa fixa i immutable, la interculturalitat ens ajuda com a societat a desfer-nos de moltes pors adquirides i a deixar-nos afectar per altres, a més d'apreciar la riquesa de la diversitat en tots els sentits.

És aquesta la distinció que es fa d'una interculturalitat buida de sentit, funcional al sistema hegemònic que perpetua i reproduïx l'estructura colonial, de l'enfocament que desenvolupa Catherine Walsh[10] d'una **interculturalitat crítica** que es posiciona contundentment com a model qüestionador de la societat actual: **la interculturalitat crítica parteix del problema del poder, el seu patró de racialització i la diferència (colonial, no simplement cultural) que ha estat construïda segons allò**[11]. És a dir, mentre que la **interculturalitat funcional** no qüestiona les regles del joc i és perfectament compatible amb la lògica del model neoliberal existent, la perspectiva crítica de la interculturalitat implica **un projecte que es construeix de bracet amb la decolonilitat, com a eina que ajudi a visibilitzar els dispositius de poder i com a estratègia que intenta construir relacions –de saber, ser, poder i de la vida mateixa– radicalment distintes**[12]., és a dir, fora de la lògica colonial.

[9] Eina d'anàlisi que posa l'èmfasi en la interrelació entre sistemes de dominació i en com aquesta interrelació es configura de manera concreta i desigual en la vida de les persones. Serveix per analitzar la complexitat social. Es focalitza en com es materialitza la desigualtat sobre cossos concrets, diferentment posicionats en aquests sistemes (Rodó-Zárate, M.).

[10] Sociòloga (B.A.) de la University of Massachusetts. Doctora en educació intercultural bilingüe a la Universitat de Massachusetts. Professora principal i directora del Doctorat en Estudis Culturals Llatinoamericans, Universitat Andina Simón Bolívar, seu d'Equador. Professora en l'àrea d'estudis socials i globals.

[11] Walsh, C. Interculturalidad crítica y pedagogía de-colonial: Apuestas (des)de el in-surgir, re-existir i re-vivir. P. 9.

[12] Íbid. P. 11.

Identifiquem per transformar COMunitats

Estenem una invitació a **identificar les potencialitats i els desafiaments** en diferents dimensions: material, formal i fàctica[13]. Això es tradueix en: (a) que cada actuació sigui coherent amb la reproducció i la sostenibilitat de la vida; (b) comprendre l'estructura formalitzada que opera a l'interior del centre educatiu i els tipus de relacions establertes entre les diferents esferes; (c) i tenir en compte les possibilitats factibles d'incidència i de transformació. En definitiva, es tracta d'una observació profunda i transversal que té per finalitat valorar la realitat educativa, des de les seves capacitats transformadores, per portar a terme accions concretes.

Malgrat que el centre educatiu, en la seva dimensió formal, es va forjar en la base moderna de delegació de tasques i control, és a dir, sota paràmetres capitalistes, a Europa hi ha una marcada resistència alternativa en **moviments de renovació pedagògica**. En el seu origen, aquests moviments “**van sacsejar les maneres d'entendre l'educació a tot Europa, en diàleg i connexió amb l'educació popular llatinoamericana. Aquí, l'atac al centre educatiu fordista com a institució violenta contra la infància anava de bracet (o fins i tot caldria dir que precedia, en certs casos) de la creació d'altres maneres de fer escola: espais on les**

nenes i nens eren protagonistes del seu propi aprenentatge, reconeguts en la seva singularitat i dignitat, en el marc d'una comunitat oberta, feta de mestres, famílies, veïns, personal no docent, etc.” (Vega C. 2019).

Són els grups socials històricament exclosos, els mateixos que normalment es veuen afectats per l'exclusió a les escoles. És a dir, al centre educatiu es perpetua la mateixa lògica estructural, on **la reproducció de la desigualtat i exclusió estan directament relacionades amb el reconeixement i el valor atorgat en termes de gènere, edat, classe social i etnicitat**, entre més. El focus, doncs, s'ha de centrar en el tractament

4 EDUCACIÓ DE QUALITAT

ODS 4.2 (Agenda 2030)

Eliminar les disparitats de gènere en l'educació i garantir l'accés en condicions d'igualtat de les persones

vulnerables, incloses les persones amb discapacitat, els pobles indígenes i els nens en situacions de vulnerabilitat, a tots els nivells de l'ensenyament i la formació professional.

4 EDUCACIÓ DE QUALITAT

ODS 4.7 (Agenda 2030)

Garantir que l'alumnat assoleixi coneixements i pràctiques sostenibles que fomentin la cura de les persones i el medi

ambient, així com compartir i conèixer diverses formes de vida i de relacions per contribuir, a través de l'enriquiment cultural, a la construcció d'una identitat global allunyada de formes d'alteritat jeràrquiques d'acord amb patrons racistes, antropocèntrics, patriarcals i heteronormatius

[13] Dussel, Enrique: Ètica de l'Alliberació en l'edat de la globalització i de l'exclusió. Editorial Trotta. Madrid, 2006.

[14] Els successos i les circumstàncies de la vida social i política i la persona rarament es poden entendre com a determinats per un únic factor. Hill Collins P. i Bilge S., 2016.

que les escoles fan de la diversitat, que sense una mirada interseccional[14] de la materialització de les desigualtats pot caure en la reproducció de patrons paternalistes, assistencialistes, i fins i tot, generar o reforçar estereotips.

Una part important del procés de descolonització del poder té a veure amb el reconeixement dels i les altres com a vàlids en els espais de participació i, per tant, amb la representativitat dels diferents coneixements, sabers i habilitats en la configuració de la comunitat educativa: **“Interculturalitat i descolonització són pràctiques col·lectives comunitàries que configuren, al mateix temps, processos d’autoconstitució d’aquests actors-subjectes fragmentats o individualitzats en un subjecte col·lectiu, plural, articulat en subjecte polític”**[15]. Recordem que la interculturalitat crítica busca qüestionar, transformar, intervenir, accionar i crear condicions distintes de societat, coneixement i vida. És a dir, ens parla d’un posicionament eticopolític pel canvi profund de les formes de convivència.

Transformar les bases

“És essencial tancar la bretxa entre el que dius i el que fas, perquè en qualsevol moment el teu discurs sigui la teva pràctica”.

Paulo Freire

Hem vist com l’ordre econòmic vigent determina o influeix la manera com ens relacionem, així com la manera de pensar i de desenvolupar la nostra vida. Aquest context neoliberal imbricat de violència, d’abusos i de recerca constant per encaixar en models ficticis i inassolibles fa difícil reconèixer-nos com a persones valuoses, reproductores de vida i, per tant, **corresponsables de la construcció del model de ciutadania que volem**. Contràriament, es potencia l’obligació de justificar les nostres vides competint per “ser algú” i assolir el reconeixement social a través de l’acumulació de béns o “guanyar-se la vida”. Són consignes naturalitzades que deixen un buit al sentit de pertinença i causen sovint crisis i trastorns, principalment a l’adolescència.

[15] Isabel Rauber. Pedagogies de l’Esperança: Descolonització, alliberament i educació per al canvi civilizatori. Claus socials, polítiques, econòmiques i culturals des de Llatinoamèrica. Revista internacional, recerca en educació global i per al desenvolupament. Repensar l’EpD, transformar l’educació, Canviar el món. Desembre 2014, p. 46.

Definir el model de centre educatiu que volem implica definir les bases que sostindran els vincles i l'organització comuna al centre. Només des d'una comprensió acurada de com funcionen els processos d'exclusió podem projectar un futur possible amb pràctiques que generin altres escenaris educatius, lliures d'exclusió i de discriminació, on totes les persones es puguin desenvolupar integralment, independentment del seu origen, orientació sexual, poder adquisitiu familiar o altres causes d'exclusió i discriminació, i més enllà de jerarquies i mandats de gènere desiguals, per tal de gaudir de l'aprenentatge, la socialització i el bon tracte en espais de pertinença, contenció i cures.

Arribades aquí, integrarem a l'anàlisi principis coherents amb el canvi de model, amb la voluntat de teixir una realitat lluny del model de centre educatiu exclouent, segregacionista o assimilacionista[16], i per contribuir a formar **centres educatius interculturals, feministes, decolonials i antiracistes** caracteritzats per pràctiques comunitàries que integrin la justícia global.

Iniciatives inspiradores com les **Escoles Feministes**[17] aposten per la transformació educativa convidant a repensar metodologies, continguts, objectius, eines institucionals i tot allò que afecta l'educació pública, a partir d'una perspectiva feminista, ecologista, antiracista, anticapacitista amb voluntat transformadora i col·lectiva. En aquesta línia remarquem específicament la noció de comunitat com a espai de **solidaritat**, terme que deriva de l'adjectiu *solidus* (sòlid, consistent), que etimològicament significa: "Que s'adhereix a una causa comuna", del llatí *com+munis* com a corresponsable o que col·labora en una tasca. La comunitat és per defecte un espai de solidaritat. Només ens cal practicar-la i organitzar-nos.

L'Economia Social i Solidària Feminista ens serveix d'exemple de construcció d'un model que dignifica les persones i n'emfatitza la pertinença al teixit socioeconòmic de la ciutat, i que cerca alternatives de pràctiques més justes i sostenibles. La **sostenibilitat de la vida** com a noció multidimensional "inclou diverses sostenibilitats: ecològica, econòmica, social i humana, i totes les interrelacions que hi ha entre elles, per donar lloc a la cadena de la sostenibilitat de la vida"[18]. Se'n pot desprendre un repte més: **l'organització social de les cures**.

En aquest sentit, l'Economia Social i Solidària (ESS) es presenta com l'aposta política per la transformació del sistema educatiu mercantilitzat, que posa l'èmfasi en tasques invisibilitzades i que sostenen l'economia i la vida.

L'ESS promou una millora de la qualitat de vida de les persones, la comunitat i el seu entorn natural, i ens aporta una visió crítica i corresponsable de la relació entre

[16] Model social per a la integració de persones estrangeres que proposa una uniformitat cultural, consistent a obligar les minories ètniques a adoptar l'idioma, els valors, les normes i els senyals d'identitat de la cultura dominant per abandonar les pròpies. Diccionari CEAR - Euskadi.

[17] <http://escolesfeministes.org>

[18] Cristina Carrasco a "Sostenibilitat de la vida: aportacions des de l'Economia Solidària, Feminista i Ecològica"; Reas Euskadi, 2012.

producció i consum qüestionant el sistema actual, analitzant i descobrint els vincles entre els diferents sistemes de dominació: el patriarcat, el capitalisme i el colonialisme. D'altra banda, sobrepasa l'àmbit econòmic, incloent-hi múltiples pràctiques que abasten dimensions socials, ambientals, polítiques i comunitàries. D'aquesta manera, ens permet tenir una mirada àmplia de la comunitat educativa perquè **no és suficient generar un model pensant en la igualtat d'oportunitats, sinó que cal descolonitzar les interaccions**. És a dir, cal generar interaccions en diàleg crític. Això vol dir generar igualtat de condicions per ser part de la comunitat, garantint que tothom, independentment de l'origen, l'estatus, el sexe o les capacitats, pugui participar en una educació de qualitat.

En societats com la nostra, la família és la que assumeix una gran part de la responsabilitat de les cures, però no les cures en si. És a dir, fets com l'envelliment demogràfic de la nostra societat (més persones amb necessitats de cures i menys població jove per afrontar-ho); l'increment les últimes dècades de dones que s'incorporen al mercat laboral remunerat; el model social familiarista, atomitzat i individualitzat per atendre els infants i la falta de corresponsabilitat a l'interior de les llars en les tasques reproductives (que continua corresponent principalment a les dones) han donat lloc a una situació en què aquestes responsabilitats són assumides en gran mesura per dones migrades. Aquest sector reproductiu sovint és invisibilitzat[19].

Aquest mateix model es reproduïx a les escoles, on el personal de neteja es compon majoritàriament de dones migrades, i en el fet que quan parlem de comunitat educativa sovint es pensa només en el binomi mestre- alumne. Però, a la pràctica, perquè aquesta comunitat pugui continuar desenvolupant els seus objectius comuns requereix cobrir necessitats que es tradueixen en tasques reproductives, administratives, d'organització d'espais, compres, manteniment i neteja, entre més. El reconeixement implica tota la diversitat d'aportacions que generen vincles d'interdependència entre les persones membres de la comunitat educativa.

Aquest enfocament de com funcionen les relacions de poder estructuralment en els nostres vincles permet identificar vulneracions de drets i injustícies de les quals formem part en la quotidianitat del funcionament dels mateixos centres educatius. D'aquesta manera, podem treballar per enfortir una **consciència crítica per la seva transformació, fomentant la cultura de pau i no-violència i, en definitiva, centrar-nos en la sostenibilitat de la vida i el paper clau que ocupa la cura dels vincles i del funcionament estructural de la comunitat educativa**.

[19] Segons l'INE, l'últim trimestre del 2019 hi havia a Espanya 580.500 persones ocupades en "activitats de la llar com a treball domèstic" i solament 404.890 estaven afiliades al sistema especial d'empleades de la llar. El 30,7% podria correspondre a les que es troben en situació d'irregularitat administrativa i/o treballant sense contracte. Investigació: Mujer inmigrante y empleo de hogar: situación actual, retos y propuestas, 2020.

ESCOLTA I OBSERVACIÓ amb les ulleres crítiques

Els principis ètics per la diagnosi i proposta d'acció ens situen en un lloc d'observació i escolta de les diverses veus implicades en la comunitat educativa, de les seves vivències, angoixes, somnis i necessitats. La recerca d'informació clau en aquesta escolta ens permetrà fer camí cap a uns vincles comunitaris per fer centres educatius més conscients, respectuosos, sostenibles i justos. Tot seguit plantegem algunes recomanacions pedagògiques basades en les economies transformadores:

- **Identificar-nos com a COMunitat, emfatitzant la interdependència com a valor i la diversitat com a riquesa.**

Prendre consciència de quines són totes les parts involucrades en el procés educatiu. Que tot l'alumnat i treballadors es desenvolupin en un entorn de seguretat, on es garanteixin els coneixements i les pràctiques que fomentin la cura de les persones i el medi ambient, allunyades de patrons racistes, antropocèntrics, patriarcals i heteronormatius. La incorporació d'un enfocament de drets i d'Educació per a la Justícia Global comporta la voluntat i el compromís compartit de construir, entre totes les parts involucrades, un centre educatiu lliure d'exclusió, discriminació, discursos d'odi i actituds masclistes, que es construeix basada en els valors comunitaris, perquè sigui sostenible i respectuosa socialment i amb el medi.

- **Educar per a la comprensió de l'herència colonial.**

Promoure una mirada crítica cap a les estructures socials, culturals, polítiques i econòmiques i reconèixer la influència colonial existent en el context actual i en les nostres vides, per donar valor a l'existència de múltiples formes de pensar, conèixer, sentir i viure.

- **Incorporar una praxis antiracista i decolonial.**

Fomentar el treball per erradicar estereotips i prejudicis que impedeixen les relacions equitatives, qüestionant l'hegemonia cultural que deslegitima sabers i cosmovisions no hegemòniques, que no poden obviar-se en la construcció del concepte de justícia global.

Observar qui ocupa els espais de referència i si hi ha manca de referents. Qüestionar la blanquitud (Bolívar Echeverría) entesa com a categoria sociopolítica dins el sistema món-modern colonial. sense estar necessàriament associat al fenotip europeu blanc, és a dir, als beneficiaris d'aquesta configuració colonial.

● Participació activa, amb veu pròpia.

Això suposa prioritzar «el subjecte» de l'aprenentatge per sobre dels continguts del currículum. Aquesta idea de la centralitat dels i les pròpies estudiants en el seu procés educatiu té a veure amb un centre educatiu que reflexiona sobre les seves pràctiques i models relacionals. Desenvolupar des del centre educatiu una cultura de l'argumentació, el debat d'idees i l'expressió de punts de vista permet el desenvolupament de competències i d'habilitats de resolució de conflictes, com també adquirir seguretat i posar en pràctica el respecte, l'escolta activa i el reconeixement d'altres perspectives.

Que el mateix alumnat prengui decisions sobre les accions de sensibilització, mobilització i incidència i els continguts curriculars comporta aprendre a identificar les seves necessitats i avaluar-les, com un exercici d'educació horitzontal entre professorat i alumnat. No només es tracta de beneficiar-se de certs coneixements, sinó també de ser protagonista del seu disseny i gestió. Proposem dissenys educatius participatius, interpel·lants i activadors dels infants i joves de la comunitat.

● Consciència dels rols de poder dins la comunitat educativa.

No es pot negar que el centre educatiu, més enllà dels continguts formals del currículum, és un espai de desenvolupament afectiu i emocional. Aquesta esfera forma part del procés educatiu (d'ensenyament i d'aprenentatge), perquè és part constitutiva de les persones que formen la comunitat, de les relacions que s'estableixen entre l'alumnat, del suport que es dona dins l'equip docent i també dels processos d'acompanyament mestres/professorat-alumnat. En aquesta línia, recomanem fomentar el treball cooperatiu a l'interior de l'aula, però també entre el professorat, compartint recursos, dubtes o estratègies per afrontar situacions complexes.

● Compromís i implicació per la pertinença, col·laboració i coordinació entre tots els agents.

Es tracta de propiciar espais per acostar la diversitat de realitats i les veus de diferents agents educatius (professorat, alumnat, famílies, iniciatives de l'entorn, equip directiu, personal de serveis, etc.), així com d'organitzar la seva participació en els processos de presa de decisions i en la interacció quotidiana en la vida educativa, amb especial atenció als rols de gènere, les reproduccions d'estereotips i els rols que reproduïxen models de poder jeràrquic, com per exemple acaparar la paraula.

● Objectius compartits.

Consensuar els objectius per grups de proximitat per definir les accions concretes a realitzar i cap a on volem anar. És un exercici que no hauria de desaparèixer mai. Així com les identitats, els desitjos i els interessos canvien. Per això és important un coneixement compartit sobre quins són els valors que sostenen les nostres accions i revisar que, seguint els principis de l'economia feminista, estiguin alineats a la sostenibilitat de la vida.

● Canals i fluxos d'informació.

Escollir i generar espais específics pel traspàs d'informació interalumnat, mestres i professorat i famílies. Es tracta d'espais d'intercanvi reflexiu que inclouen revisar la manera com es relacionen tots els agents. Per això és important compartir els objectius i horitzons dels grups interactuants.

● Aprenentatge pràctic i actiu, aprendre fent.

Es tracta de generar vincles i aprenentatge que van més enllà de la formalitat. Aprenem en l'intercanvi de sabers, en l'experimentació i en la vivència involucrada del cos. Per això és important moure'ns i crear espais per al desenvolupament recreatiu que possibilitin un aprenentatge compartit espontani, vinculat a la creativitat i la imaginació, i que incorporin tota la comunitat educativa. És d'aquesta manera com desenvolupem coneixement en comú connectat a les experiències que ens ofereix l'entorn. Col·laborant i treballant en xarxa amb aquelles entitats o col·lectius de l'entorn també estarem trencant estereotips i prejudicis i sumant agents que puguin contribuir a la campanya. L'aprenentatge succeeix en qualsevol lloc i en qualsevol moment[20].

● Obertura a l'entorn.

Per a una anàlisi més estructural vinculada amb l'entorn del centre educatiu es recomana buscar l'arrelament al territori i la participació en el teixit social de l'entorn del centre educatiu, generant vincles d'intercooperació amb altres agents de l'ESS que incorporin pràctiques interculturals, feministes, decolonials i antiracistes, i fer-se conscients d'aquesta interdependència.

Professorat

PROFESSORAT

Formació inicial

1-2h

RESUM SESSIÓ

Proposem una sessió introductòria al professorat dels centres participants de la campanya COMunitats: relacions sostenibles es a l'escola i al món. A través d'eines educatives que es poden treballar amb l'alumnat, com el debat en moviment i el Teatre de les Oprimides reflexionem sobre els elements clau per crear relacions sostenibles en els centres educatius des d'una perspectiva d'interculturalitat crítica.

CONCEPTES CLAU

Interculturalitat crítica, interdependència, relacions de poder.

OBJECTIUS

- Reconèixer virtuts alienes i pròpies.
- Posar en valor la capacitat de posar límits, i identificar i respectar els límits de les altres.

REQUISITS TÈCNICS

Equip de música.

DINÀMICA

1. Presentació campanya i estructura (10-15')
2. Ulleres multifocals – Com establím vincles? (30')
3. Poder – Com són les relacions que teixim? (35-40')
4. Tancament – Com estem? (10-15')

1a part Presentació campanya

 10-15'

1. Presentem la campanya "COMunitats: relacions sostenibles a l'escola i al món" i ensenyem el cartell. Introduïm els conceptes interculturalitat crítica, interdependència i sostenibilitat de les cures per exposar les temàtiques que es tractaran al llarg de la campanya.
2. Expliquem l'estructura de les sessions, i les diferents metodologies educatives que utilitzem per dur a terme la nostra intervenció.

Tota la informació està a la presentació de la guia o al marc conceptual.

2a part Ulleres multifocals

 30'

1. Demanem al professorat que es col·loqui al centre de l'aula fent una fila mirant cap endavant. Donem diferents consignes i demanem que es posicionin a la dreta o esquerra en funció del que s'adeqüi més a la seva resposta.

Per fer aquesta activitat haurem de separar les taules i cadires, i deixar un espai buit al centre de l'aula.

 Que es col·loquin a la dreta les persones que ...(a)... i a l'esquerra les persones que ...(b)...

Exemples per les consignes:

- (a) vagin vestides amb colors clars, (b) vagin vestides amb colors foscos
 - (a) tinguin el cabell llarg, (b) tinguin el cabell curt
 - (a) siguin altes, (b) siguin baixes
 - (a) siguin morenes, (b) no siguin morenes
 - (a) Els facin pudor els peus, (b) els facin bona olor els peus
 - (a) estiguin primes, (b) estiguin grasses
 - (a) fa pocs anys que estan al centre, (b) fa molts anys que estan al centre
 - He treballat amb persones d'altres orígens i procedències. (a) sí, (b) no
 - He treballat amb professorat i mestres d'altres orígens i procedències. (a) sí, (b) no
2. Cada cop que diem una frase i el professorat s'hagi col·locat, recuperem el format fila per iniciar la següent consigna.

3. Quan hem fet totes les consignes, generem un debat a partir de preguntes:

- Què ha passat?
- Com us heu sentit fent la dinàmica?
- Quin criteri heu utilitzat per decidir col·locar-vos en un lloc o un altre de l'aula?
- Creieu que la distribució d'on us heu col·locat hagués estat diferent en unes altres condicions?

La proposta de la dinàmica és propiciar la reflexió sobre com ens situem, mirem i som mirats en aquest món.

És molt important recordar que vivim en un context sociohistòric concret, que es caracteritza sobretot per ser una societat de consum basada en el capitalisme, el binarisme, el patriarcat, el racisme... Tenim una mirada dual de la realitat en què la societat de consum distingeix ràpidament el que és productiu (que és llegit com a èxitós), d'allò no productiu (que és llegit com a fracàs).

Sovint acostumem a mirar l'altre amb unes ulleres molt petites i influenciades pel context social en què vivim, i on la comparació juga un paper rellevant a l'hora de situar-nos en el món. Acostumem a pensar-nos i situar-nos en el món en relació als models hegemònics socials del context. Per tant, la nostra mirada cap a una mateixa i cap a l'altra també està tacada per la influència d'aquest model. Darrere d'aquests models sovint també s'hi amaguen prejudicis i imatges estereotipades de maneres de ser i estar.

Durant la dinàmica s'han dit afirmacions en relació a la part física i fenotípica del cos, que al cap i a la fi, és la part més visible de les persones i sovint el primer contacte i filtre que tenim en la relació amb l'altra. És probable que el posicionament que s'hagi decidit tindrà una relació directe amb l'entorn concret del grup, i amb els referents i models de l'imaginari col·lectiu que imperen en el context concret.

3a part

Com son les relacions que teixim?

 35-40'
Chihiro

Yoste

<https://youtu.be/sVygNX6ZGcs>

1. Ens disposem de peu escampades per l'aula. Demanem que facin parelles, i expliquem que farem una activitat en què hauran d'estar en silenci.
2. Repartim els rols; una persona de la parella haurà de guiar amb la mà a l'altra persona (persona 1- posarà la mà, persona 2- haurà de seguir la mà amb el cap acompanyant-ho del moviment que calgui amb tot el cos).
3. Posem la música i la persona 1 guia a la persona 2. Passada una estona, demanem que canviïn els rols.
4. Després, demanem que facin trios. I fem la mateixa dinàmica, fent que cada una d'elles passi per cada un dels rols.
5. Demanem que s'ajuntin en grups de 5, i que facin una cadena. La persona 1 guia a la persona 2. La persona 2 segueix a la persona 1 i guia a la persona 3. La persona 3 segueix a la persona 2 i guia a la persona 4. I així successivament. L'última persona només segueix i no guia a ningú. Anem demanant que es canviïn de rols, fent que la persona 1 passi a la cua de la cadena.
6. Per últim, demanem que s'ajuntin totes les participants. Una persona amb les dues mans guia a dues persones, aquestes dues persones amb les dues mans guien a dos persones més cada una, i així successivament. Simulant una forma de piràmide.
7. Un cop totes les persones hagin passat per tots els rols demanem que ens ajuntem en cercle per generar un espai de debat.

Preguntes de debat:

- Com us heu sentit en la primera part de la dinàmica (parelles)? I en la segona (trios)? I en la tercera (cadena)?
- Quines diferències heu pogut observar en els tres casos?
- Com creieu que ha operat el poder en cada un dels casos?
- Podríeu posar exemples d'expressions del poder o relacions de poder del vostre entorn o de la societat en que ens trobem?
- Creieu que teniu i/o exerciu poder?
- Creieu que el poder que exerceixen altres persones us afecta d'alguna manera?

Aquesta dinàmica serveix per introduir i reflexionar sobre el poder. Es tracta de veure com opera i com ens afecta l'ús del poder en els nostres entorns propers (escola, família, amistats...) i a escala local i global.

El poder és quelcom que és present tota l'estona. Tanmateix l'ús i manifestació d'aquest varia en funció del context. La paraula "poder" s'utilitza sovint en diferents àmbits de la societat i moltes vegades té diferents significats. Prové del verb llatí *potere*, l'origen del qual es troba en l'expressió *pote est* ("pot ser" o "és possible"), d'on ve el verb poder que nosaltres utilitzem. És a dir, es podria dir que poder vol dir "ser capaç d'alguna cosa". Així, "poder" és la capacitat d'alguna cosa o d'algú de fer possible quelcom.

Cal discernir entre el poder colonial i colonitzat, que té a veure amb una expressió del poder jeràrquica i asimètrica, i en un foment de discriminacions en que les parts que exerceixen el poder en surten beneficiades a costa de la situació d'opressió de l'altra part. Es tracta d'un poder autoritari i abusiu.

D'altra banda, pot haver un poder ben enfocat i utilitzat. Pot haver jerarquia, però que el poder estigui ben portat, i l'objectiu sigui beneficiar els altres i, per tant, s'estiguin tenint en compte tots els impactes de l'ús del poder i s'assumeixin responsabilitat dels actes.

Tanmateix, la manifestació del poder no sempre s'expressa de la mateixa manera. Hi ha persones o rols que per diferents raons tenen més influència de poder, en aquest cas és molt important poder identificar com opera i on opera el poder, i que les diferents parts prenguin responsabilitat a l'hora d'exercir poder. En funció del context el poder agafarà una forma o una altra. Que la manifestació del poder sigui jeràrquica no és quelcom dolent de per se, com tampoc és bo de per se que la presentació del poder sigui horitzontal. Dependrà del context.

La capacitat d'agència és també una manifestació del poder. Totes tenim agència per decidir i canviar les coses que no ens semblen bé. Un exemple són les lluites i moviments socials, en que diferents persones s'organitzen i creen col·lectius per transformar aquelles coses que no funcionen. Així doncs, el poder també es pot entendre com una eina possibilitadora però que cal fer-ne un bon ús. Quina és la motivació que es té a l'hora d'utilitzar el poder que té una persona? És per beneficiar a les altres persones o és per treure'n profit propi?

A escala global la manifestació del poder generalment opera basant-se en relacions de dominació i explotació (de persones i territoris), on s'abusa de la influència de poder que es té. Aquest abús de poder té unes influències a escala global i local que perpetua desigualtats estructurals, en què es blinden uns privilegis d'uns territoris i persones, i es rebutja i discrimina allò que pot presentar una amenaça pel manteniment d'aquests privilegis i aquest *statu quo*.

4a part Tancament – Com estem?

 10-15'

1. Utilitzem les cartes “Cuidar es otra historia”[1] per tancar la sessió. Escampem les cartes pel terra i convidem al professorat a que les observi.
2. Els demanem que escullin aquella carta que representa millor com estan en aquell moment.
3. Tanquem l'espai deixant una estona per si alguna persona vol compartir i explicar el per què de la carta que ha escollit.

[1] Joc de cartes extret de InterRed: https://www.interred.org/sites/default/files/cartas_cuidar_es_otra_historia.pdf

Primària

RESUM SESSIÓ

Presentem la campanya “COMunitats: relacions sostenibles a l’escola i al món”. Abans d’introduir els conceptes que treballarem a la campanya, iniciem presentant-nos i establim els acords de convivència. A continuació, fem un joc per identificar els criteris que utilitzem a l’hora de relacionar-nos. Després, introduïm la idea de comunitat, i pensem com serien les nostres comunitats ideals. Per últim, reflexionem i valorem la importància de reconèixer-nos com a éssers **interdependents** i **ecodependents**, i la possibilitat de pensar en una **vida-en-comú**; què és allò que necessitem per viure? i, quines són aquelles persones que ho fan possible?

IDEA FORÇA

Identificar els criteris de com ens relacionem.

CONCEPTES CLAU

Interdependència, ecodependència, vida en comú, comunitat.

OBJECTIUS

- Reflexionar sobre com ens relacionem i com ens volem relacionar.
- Identificar què necessitem per viure i qui ho fa possible.

DINÀMICA

PRIMERA PART	1. Presentació del grup 1a. Dinàmica “Em dic, em sento i ho mostro així” (10’) 1b. Definició dels acords de convivència (10’)
SEGONA PART	2. Contrastos 2a. Activitat sobre l’ideal de comunitat (45’) 2b. Presentació del cartell i de la campanya (15’) 2c. Qui et proveeix de cures? (30’)
TERCERA PART	3. Tancament 3a. Agraïments (10’)

MATERIAL DE L’EDUCADORA

Cartell campanya COMunitats, fils/gomets de diferents colors i mides (1xalumne/a, colors, cartes konnecta (necessitats), 3 fulls DIN A3, post-it, paperògraf (x2), cinta adhesiva/celo.

REQUISITS TÈCNICS

Equip de música.

DESENVOLUPAMENT DEL MÒDUL 1

De-unitats a COM-unitats

1a part Presentació del grup

En aquesta primera part, ens presentem, coneixem i establim, entre totes, les línies i acords de convivència.

MATERIAL Paperògraf, rotulador i cinta adhesiva

- OBJECTIUS ESPECÍFICS**
1. Presentar-nos.
 2. Consensuar els acords que han de regir l'ambient de treball.
 3. Conscienciar sobre la idea que estem en un espai horitzontal de treball.
 4. Interioritzar els acords que s'hagin acordat.
 5. Treballar el respecte tant en el fons com en la forma.

A

Dinàmica: “Em dic, em sento i ho mostro així”

10'

1. Ens col·loquem en cercle, i ens presentem d'una en una. Cada participant diu el seu nom, com se sent i fa un gest que ho acompanyi.
Exemple: “*Hola, em dic Pepi, em sento molt desperta*” + gest que ho acompanyi
2. Acte seguit, cada vegada que una persona es presenta, tot el grup repeteix el que ha fet la persona que s'ha presentat:
Exemple: “*Hola, et dius Pepi, et sents molt desperta*” + imitem el gest

B

Definició dels acords de convivència

10'

1. Expliquem que l'espai ha d'adaptar-se a les necessitats de totes les persones presents.
2. Enganxem un paperògraf a la paret i expliquem a l'alumnat que haurà de decidir les normes que regiran la dinàmica del taller durant totes les sessions.
3. En veu alta, l'alumnat va proposant normes i les escrivim al paperògraf.
4. Quan considerem suficients els acords escrits, demanem si tothom hi està d'acord i, si s'escau, s'accepten. Si no és així, debatim fins que quedin només les que són consensuades per tothom.

2a part Contrastos

Aquesta segona part es compon per diverses activitats troncal que ens ajuden a pensar al voltant de l'ideal de comunitat.

MATERIAL Fils, gomets, cartell COMunitats, cartes Konnecta (necessitats).

- OBJECTIUS ESPECÍFICS**
1. Reflexionar al voltant de l'ideal de comunitat i el model que nosaltres entenem.
 2. Introduir el concepte d'interculturalitat crítica.
 3. Presentar la campanya COMunitats i explicar les seves fases i mòduls.
 4. Reconèixer-nos com a éssers interdependents.
 5. Visibilitzar i reflexionar al voltant de les persones que s'encarreguen de les cures al nostre centre.

A Activitat sobre l'ideal de comunitat

45'

PART 1

Dinàmica "Agrupeu-vos"

1. Comencem convidant a l'alumnat a aixecar-se i caminar per l'aula, de manera silenciosa. Posem música de fons i anem donant diferents consignes:
 - Caminar molt lentament
 - Caminar ràpid
 - Caminar a peu coix
 - Centrar-se amb la respiració
 - Saludar amb la mirada a les companyes
2. Mentre l'alumnat està caminant per l'aula i seguint les consignes, anem enganxant, de manera aleatòria i amb l'ajuda de les persones que tenen el rol d'observadores, un gomet al front de cada participant, sense que vegin de quin color i mida és el gomet se'ls està donant.

Per aquesta dinàmica necessitem 2 o 3 persones que tinguin el rol d'observadores i ajudin a dinamitzar. Hauran d'apuntar en un full tot allò que observin durant la dinàmica.

És important que l'alumnat no vegi quina forma i color té el seu gomet. Si donem la consigna de tancar els ulls cal que donem missatges de tranquil·litat perquè totes les participants se sentin còmodes.

3. A mida que anem enganxant els gomets, les participants s'observen entre elles, veient que cadascú té un gomet d'una forma i color diferent, inclòs pot haver algú que no en tingui cap. Aleshores, donem dues consignes:
 - No podeu parlar
 - Agrupeu-vos!
4. Després que l'alumnat s'hagi agrupat, repartim un full DIN-A3 i fils de diferents colors i mides a cada grup que hagi sorgit. Demanem que cada grup representi amb els fils el procés que ha seguit per agrupar-se i que ho plasmin en el full:

L'objectiu és plasmar, fent composicions a partir dels fils, les diferents interaccions i agrupacions que s'han creat.

5. Acte seguit, demanem a l'alumnat que col·loqui les diferents composicions juntes, i convidem a que es situin al voltant de les composicions per reflexionar sobre què ha passat. Podem introduir la reflexió plantejant les següents preguntes:
 - *Quin és el criteri que heu utilitzat per agrupar-vos?*
 - *Com us heu sentit fent la dinàmica?*
 - *Què és el que heu plasmat en la composició?*
 - *Considereu que algun gomet ha tingut més valor que un altre?*
 - *Les persones que heu tingut el rol d'observadores, quines coses heu observat?*

Normalment, l'alumnat s'agrupa per colors i mides dels gomets, per amistat, etc., la qual cosa haurà implicat comunicació no-verbal i cooperació, i farà que possiblement la persona que no té cap gomet quedi apartada i no s'agrupi. Ara bé, el que seria ideal, però habitualment no succeeix, és que tot el grup classe formi un sol grup. En cas que l'alumnat ja conegui la dinàmica, proposem de realitzar-la igualment i fer la interpretació del que ha passat entre totes les participants.

PART 2

Reflexió sobre l'ideal de comunitat

6. A partir de la següent pregunta, reflexionem sobre el què és una comunitat i com ens imaginem que podria ser una comunitat ideal.

- **Quin és l'ideal de model de comunitat?**

Per saber-ne més veure quadre de coneixements

7. Recollim les respostes de l'alumnat en un paperògraf/pissarra.

Podem preguntar a l'alumnat si consideren que formen part d'alguna comunitat, i posem exemples del que podria ser una comunitat: comunitat educativa, comunitat de veïnes, amistats, família, equip de bàsquet...

PART 3

Mural conjunt

8. Amb les idees recollides sobre l'ideal de comunitat fem un mural conjunt, introduint també el cartell de la campanya, representant el model ideal de comunitat. Utilitzem fils per fer la composició/mural que representi aquest "ideal de comunitat".

Introduïm la interculturalitat crítica com a model de comunitat que treballem des de la campanya.

9. Pengem, entre totes, aquesta composició/mural a l'aula, que ens acompanyarà al llarg de la primera fase de la campanya, i serà on anirem plasmant els diferents aprenentatges que anem fent al llarg de les sessions.

QUADRE DE CONEIXEMENTS

Interculturalitat crítica

Neix com a resposta als diferents models de societat que reproduïxen exclusió i violència. En enlloc d'exagerar la diferència, **es perceben les diferències com allò que fa rica la interacció, ja que no hi ha una homogeneïtat. L'objectiu és teixir punts de trobada i unió i generar aliances en la diferència.**

Aquest model adopta una mirada eurocèntrica que es creu universal. Que veu el "nord" com la cultura de les cultures, com un lloc neutre. La interculturalitat significa relació equitativa, es suposa un equilibri de poder entre el saber, el ser i el tenir de les diferents cultures. Encara que generalment això no passa i, sovint, la interculturalitat és una utopia en les dinàmiques reals de desenvolupament i contacte entre cultures.

REFLEXIÓ

Moltes vegades ens apropem a les persones per tenir algun tret en comú (edat, gènere, vestimenta, etc.) com ha estat també el cas dels fils (no s'havia indicat que els grups haguessin de ser de la mateixa forma o color, o que el requisit per agrupar-se fos tenir un fil). Ara bé, **hi ha vegades que allò comú és compartir un espai (l'aula, el barri, el planeta).** Per això presentem aquesta campanya sobre construir plegades, des de la diversitat (com podria ser tenir un fil de colors diferents) de cada persona, podem fer COMunitat establint relacions sostenibles.

Així, com en les agrupacions de la dinàmica, a la vida tenim **tendència a agrupar-nos amb aquells que tenim una certa igualtat o factors en comú.** Amb aquests actes, ja estem creant discriminacions, exclusions i injustícies que acaben trencant la cultura de pau del món. Per exemple: si es fa una agrupació **per gènere** els nois ocupen la pista de futbol, no queda espai perquè també les nenes (en el seu conjunt) se sentin còmodes ocupant aquell espai. Si es fa una agrupació **per edat** i només prenen les decisions les persones adultes, els infants o joves no podran donar la seva opinió. I així amb totes les possibles agrupacions per característiques (color de pell, origen, aparença estètica, religió...).

B Presentació del cartell i de la campanya

🕒 15'

1. Un cop hem introduït les diverses reflexions, exposem a l'alumnat el cartell de la campanya.
2. Expliquem l'organització de la campanya, i el contingut d'aquesta primera fase.

↓ **QUADRE DE CONEIXEMENTS: Cada fase consta de sis mòduls formatius i espais de reflexió. Durant aquesta primera fase ens centrem en la interculturalitat crítica i fem una revisió cap a dins del centre.**

L'objectiu final és acabar generant una creació artística (el format d'aquesta creació s'escollirà en funció del centre) mostrant els diferents continguts treballats en els diferents mòduls, posant èmfasi en la metodologia dels livinglibraries, amb la finalitat de visibilitzar els diferents sabers i tasques més invisibilitzades que fan possible que l'escola funcioni.

3. A partir de la imatge de la campanya convidem a fer una interpretació (en format de debat-reflexió) dels elements que es troben.

4. Així, mostrem el cartell o la imatge de la campanya, i plantegem preguntes a l'alumnat, tipus:
 - Què us suggereix la imatge?
 - I els colors? Les formes? La posició de les formes? El contacte o no entre elles?
 - Inspira la idea de relacions o connexions?
 - Quin missatge ens transmet el títol de la campanya?

Allò que transmet el títol i la imatge ajuda a fer un apropament a la visió sobre interculturalitat crítica i sostenibilitat econòmica i social. Aquests són els dos eixos d'Educació per a la Justícia Global[1] que es reforçaran amb la campanya COMunitats.

[1] Podeu trobar els 6 eixos temàtics de l'EpJG a: <https://www.lafede.cat/ca/educacio-per-a-la-justicia-global/>

QUADRE DE CONEIXEMENTS

Per tal de presentar la campanya a l'alumnat, mostrem el cartell amb els diversos elements visuals que trobem:

El títol “COMunitats”

El format en majúscules i minúscules del títol fa el contrast entre “comunitats” i “unitats”. El COM en majúscules també convida a preguntar-nos “Com establim relacions sostenibles a l'escola i al món?”

El títol “relacions sostenibles a l'escola i al món”

Defensem els drets humans en l'entorn proper (l'escola, el barri, la població) i a nivell global (el món, tots els éssers) per tal que no hi hagi discriminacions ni desigualtats per cap raó. Treballem la interculturalitat crítica[2].

La imatge de la campanya

La idea que tot està connectat i quan els elements es relacionen entre sí (persones o altres elements) pot haver adaptació i canvi. La imatge pot transmetre moltes més interpretacions, a continuació es mostren algunes i poden sorgir d'altres:

Colors, textures i formes

La barreja dels colors mostra la relació en la diversitat, els colors conviuen i es barregen.

Les formes geomètriques creades evocuen una sensació de xarxa i interrelació, d'una comunitat més àmplia que inclou comunitats més petites a dins, i totes estan interconnectades d'alguna manera. Al món tots els éssers i comunitats estem connectades d'alguna manera pel fet de viure en un mateix espai-temps-territori (el planeta Terra).

Es juga amb el contrast dels nexes d'unió que seria la comunitat (els espais de trobada) i les parts de les línies que no són nexes que representarien la singularitat i subjectivitat de cadascú.

Les diferents mides de les línies i de les formes geomètriques poden representar la diversitat de persones i maneres de ser, i la diversitat de comunitats que conviuen i existeixen.

Posició

La distribució de les línies, i la continuïtat en el paper (no es veu el seu límit) convida a pensar en un nombre infinit de possibles comunitats.

La seva forma i col·locació asimètrica evoca moviment, com en les mateixes comunitats existents.

QUADRE DE CONEIXEMENTS

El fet que el dibuix sembla que continuï pot evocar a la reflexió de la descripció del model actual en què hi ha relacions de poder desiguals i discriminatòries entre països, territoris, comunitats i persones (d'un mateix territori, nord-sud global). Allò que es veu a la imatge i ocupa un espai central és allò que té poder, és reconegut i té veu, forma part de l'hegemonia. Per contra, tot allò que no surt a la imatge i que no veiem – però que és possible que hi sigui- ocupa l'espai de l'invisible, i pot relacionar-se amb aquells sabers, territoris, maneres de ser i amb les persones que no són reconegudes per l'hegemonia, que ocupen els marges i són discriminades per diferents motius.

- Al final de la dinàmica pengem el cartell de la campanya i el deixem penjat a la classe.

C Qui et proveeix de cures?

 30'

- Dividim la classe en grups de 5 persones i repartim un bloc de post-it a cada grup.
- Fem la següent pregunta i demanem a l'alumnat que, en silenci, la pensin i escriguin la resposta a un post-it. Utilitzem les **cartes de necessitats KONNECTA** per inspirar a l'alumnat a identificar quines necessitats tenen, escampem les cartes blaves pel terra, i deixem cartellets blaus buits perquè puguin afegir-hi necessitats.
 - *Què necessito per viure?* (Escriurem 5 necessitats)

Podem donar algunes idees per a facilitar la dinàmica: necessitem menjar, descansar, rentar-nos, rebre afecte, passar-nos-ho bé, relacionar-nos...

- Acte seguit, fem la següent pregunta i també ho apuntem en un post-it:
 - *Qui ho fa possible?* (Qui ens satisfà, o genera condicions, per què aquestes necessitats que tenim es satisfacin?)
- Quan les integrants del grup han acabat de respondre les dues preguntes, les convidem a compartir el que han escrit amb la resta del grup.
- Demanem a cada grup que esculli 5 necessitats que considerin imprescindibles per viure i sostenir la COMunitat, i quan les tinguin escollides, els demanem que les escriguin en post-it i **ho enganxin en el mural dels fils**.
- Donem pas a un espai de reflexió.

QUADRE DE CONEIXEMENTS / REFLEXIÓ

Vivim en una societat en què el sistema socioeconòmic predominant és capitalista i patriarcal. Aquest sistema capitalista requereix d'individus en competició, i de sentiments de solitud, incomprensió i enemistat, per tal de sostenir el mercat. Es premia una manera de Ser i Estar en el món, i es discrimina i persegueix tot allò que surt de la norma. Es premia la productivitat, i es menysvalora tot allò que té a veure amb el sosteniment de la vida (les cures que permeten que la vida sigui).

La **interdependència** és una característica inherent a la humanitat. No som autosuficients malgrat el que el sistema capitalista ens fa creure. No es respecta la vida humana si no es cuida l'entorn natural, que és el que ho possibilita.

Atemptar contra el medi ambient suposa atemptar, al mateix temps, contra l'existència de tota la vida present i futura, és a dir, contra la sostenibilitat de la Vida.

Es fa evident la importància de la **comunitat** i la **vida en comú**. L'èmfasi en la interdependència "xoca frontalment amb la lògica neoliberal capitalista hegemònica, que tendeix a fer-nos creure que cada persona és independent, autònoma i pot sostenir-se per si mateixa" (Fem Eco, 2019). La noció de **Comunitat** prové de **Comú-Unitat**, i segons la pensadora decolonial[3] Karina Ochoa, la comunitat només es fa possible des del «Nos-altres», ja que és en el diàleg on es fa possible la revelació d'aquests altres, procés en el que ens constituïm comuns[4]. Aquesta és la clau d'un veritable diàleg decolonial.

"Depenem de l'entramat complex, divers i dinàmic de la biosfera per poder sostenir la vida en condicions dignes i satisfer les nostres necessitats materials bàsiques. En definitiva, estem subjectes a la naturalesa, als seus cicles i els seus límits materials, i corporalitzem cadascun dels impactes de la seva destrucció, contaminació i extralimitació."

[3] La de(s)colonialitat és una aposta polític-epistèmica per superar l'entramat de sistemes de dominació que envolta i travessa nostres cossos i pràctiques.

[4] Ochoa, K. ¿Monòlegs interculturals o diàlegs descoloniales?. Revista d'humanitats Tabula Rasa, n. 38, pp. 213-226, 2021

3a part Tancament

En aquesta tercera part fem el tancament, l'avaluació i revisió del mòdul, i agraïm la participació de totes.

A Agraïments

 10'

Per tancar la sessió, ens posem en cercle i cadascú agraeix a algú alguna cosa que l'ajuda a cobrir les seves necessitats.

- *"Agraeixo a que em dona les condicions per/ m'ajuda a"*
- *"Agraeixo a la meva germana que m'aconsella i em recolza quan estic trista"*
- *"Agraeixo a la meva mare que durant molt temps m'ha cuinat i m'ha donat de menjar"*
- *"Agraeixo al meu pare que em cuidés quan he estat malalt"*

DIARI D'APRENTATGE

És una eina que podem utilitzar per fer un seguiment de les reflexions i aprenentatges que es van fer durant les diferents sessions. Al final de cada sessió es recull alguna reflexió o es proposa alguna pregunta que tingui relació amb el que s'ha fet durant aquella sessió.

El format del diari és lliure, tot i això, proposem utilitzar un full din A3 i doblegar-lo de tal manera que quedin 8 rectangles diferenciats. A cada sessió s'omplirà un dels rectangles. Els espais en blanc es podran omplir lliurement.

Pregunta pel diari d'aprenentatge:

- *Quin és el meu ideal de COMunitat?*
- *Què necessito per viure?*
- *Qui ho fa possible?*

ERI

ESPAI DE REFLEXIÓ I

Relacions sostenibles amb una mateixa

Competències emocionals personals en les relacions

RESUM SESSIÓ

En aquesta sessió ens endinsem a experimentar de manera vivencial les relacions sostenibles amb una mateixa i amb les altres companyes. Iniciem generant un ambient agradable i segur per fer un exercici de meditació guiada que ens permet propiciar i valorar l'estima cap a les altres i cap a una mateixa. A continuació, posem en valor les virtuts de les companyes que ens envolten. Acte seguit, observem com ens relacionem amb els límits, propis i els de les altres i, posant atenció en la comunicació verbal i no verbal. Per acabar, tanquem la sessió recollint les sensacions.

IDEA FORÇA

Tothom té valor, potencial, qualitats i límits. Tothom té valor en la comunitat.

CONCEPTES CLAU

Autopercepció, virtuts, consentiment, límits.

OBJECTIUS

- Reconèixer virtuts en les altres i pròpies.
- Posar en valor la capacitat de posar límits, i identificar i respectar els límits de les altres.

DINÀMICA

PRIMERA PART	1. Activació de coneixements previs 1a. On estem? Recuperem els coneixements treballats fins ara (10') 1b. Dinàmica introductòria - <i>Em sento bé quan</i> (15')
SEGONA PART	2. Contrastos 2a. El valor d'una mateixa (30') 2b. Virtuts (in)visibles (20') 2c. Consentiment (25')
TERCERA PART	3. Tancament 3a. Agraïments (10')

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Post-it / cartellets cartolina, bolis / retoladors.

REQUISITS TÈCNICS

Espai diàfan, equip de música, projector.

DESENVOLUPAMENT DE L'ESPAI DE REFLEXIÓ I

Relacions sostenibles amb una mateixa

1a part Activació de coneixements previs

En aquesta primera part recuperem els coneixements treballats fins el moment, i els completem amb més informació.

A On estem? Recuperem els coneixements treballats fins ara

 10'

1. Demanem a l'alumnat que faci memòria del que vam fer a la última sessió i que expliqui què és el que recorden. Complementem i fem memòria de les coses que no recordin. Posem èmfasi amb el títol de la campanya "COMunitats" i el concepte d'interculturalitat crítica.
2. Recollim 3 idees clau del que es va treballar a la darrera sessió, les escrivim en un cartellet i les pengem al mural dels fils.

Recordem que l'objectiu de la primera fase del mòdul és fer una revisió sobre com són les relacions a l'escola, posant el focus en la interculturalitat crítica. Al final farem una intervenció artística per visibilitzar-ho.

B Dinàmica introductòria *Em sento bé quan...*

 15'

1. Per fer aquesta dinàmica fem un cercle amb les cadires mirant cap endins.
2. Cada participant ha d'iniciar amb la frase "Em fa sentir viva..." (o bé, "Em sento bé quan...") i explicar què és el que li fa sentir bé; quines activitats, passatemp, persones... li fan estar bé.
3. Un cop acabada la primera ronda, introduïm una dinàmica per fer-ho més divertit. Tothom ha d'estar assegut en una cadira fent un cercle. Traiem una cadira i la persona que l'ocupava es posarà al centre de la rotllana, i serà qui començarà amb la mateixa frase que a l'inici ("Em sento bé quan"... /o "em fa sentir viva..."). Un cop hagi acabat la frase, les persones que empatitzin amb aquesta hauran de canviar de lloc (no s'hi val canviar amb els llocs contigus). La persona que es trobava al mig i ha dit la frase també haurà de canviar de lloc i intentar sortir del centre per seure a la rotllana. D'aquesta manera la última persona en seure es quedarà a la cadira del mig i tornarà a començar la dinàmica amb la frase ("Em fa sentir viva..."). Així, successivament.

2a part Contrastos

En aquesta segona part treballem el respecte entre companyes, i fem un exercici de meditació guiada i una dinàmica, per tal de reflexionar al voltant de la necessitat de cures i de vetllar per les altres/la resta. També observem com ens relacionem amb els propis límits, i com observem, escoltem i respectem els límits de les altres persones a través de la comunicació verbal i no verbal.

A El valor d'una mateixa

 30'

Abans de tot, comuniquem a l'alumnat que farem una dinàmica amb música en què ens mourem per l'espai, demanant que no facin molt soroll per respecte a les companyes de les altres classes que estan fent classe.

1. Demanem a l'alumnat que retiri les cadires i taules, amb la finalitat que quedi un espai ample a l'aula on poder-nos moure.
2. Acte seguit, posem música.

No cal posar totes les cançons, podem escollir-ne algunes.

PART 1 Cançó animada

Senegal Fast Food

Amadou i Mariam

<https://youtu.be/MXXepwyg2tU>

Petar-ho

Vul petar-ho

Oques grasses

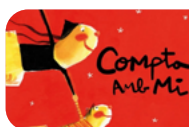
<https://youtu.be/Nh-Socoh4zI>

3. Anem donant a l'alumnat diferents consignes mentre es mouen per l'espai. La primera consigna és que caminin per l'aula. Convidem a l'alumnat a caminar més ràpid de forma progressiva. A moure els braços, les cames, el cap. Fins i tot a córrer. Podem animar perquè vagin movent tot el cos, ocupant els espais buits de l'aula. Nosaltres també podem participar d'aquest moviment per incentivar que es moguin.

- Podem donar consignes de coses a fer:
 - Ajuntar l'esquena amb una altra persona, ajupir-se i aixecar-se sense separar l'esquena.
 - Tocar-se espatlla amb espatlla amb tres persones diferents.
- Podem proposar un joc: Tocar amb la mà el peu de les nostres companyes, i evitar que ens toquin el nostre. Si ens toquen el peu, ens hem de quedar 5 segons congelades, i després podem continuar.

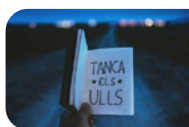
PART 2 Cançons més tranquil·les de trànsit

Compta amb mi

Txarango

<https://youtu.be/uIKaukcBPDk>

Tanca els ulls

Txarango

<https://youtu.be/W1Lq3rjg8R4>

Respira

Natalia Doco

https://youtu.be/Qllt27_Golg

Cançons per acompanyar la visualització

Spiegel im Spiegel

Arvo Pärt

<https://youtu.be/TJ6Mzvh3XCc>

The lighthouse

Daniel Herskedal

<https://youtu.be/8QwzCrzrWsw>

Seduction

René Aubry

https://youtu.be/R11h3y2ut_k

A Model of the Universe

Jóhann Jóhannsson

<https://youtu.be/fhQC7JBr7nU>

6. A poc a poc, convidem a baixar les revolucions, a agafar un ritme més tranquil, i caminar per l'espai. Mentre van caminant els anem fent les següents preguntes i consignes:
- *Com està el cos? Està activat?... Està tranquil? En cas que tingueu ganes de moure alguna part del cos i no heu pogut, feu-ho ara. Si voleu badallar, deixar anar algun so...*
 - *Poc a poc, seguim respirant i anem posant consciència en la respiració. Anem notant com entra i com surt l'aire... Com s'infla i es desinfla la panxa. Agafem aire.... I poc a poc deixem anar l'aire.... I anem caminant... Tornem a posar atenció en com està el cos.*
7. Seguim caminant per l'aula. Quan considerem que hi ha un ambient tranquil i respectuós, demanem a l'alumnat que busquin un lloc de l'aula que els agradi i s'hi sentin a gust. Demanem que un cop trobat aquest lloc, s'hi asseguin.

Si l'alumnat se sent còmode i els ve de gust, poden tancar els ulls.

8. Quan observem que tothom ja ha trobat un lloc on seure, iniciem la següent meditació guiada. Mentrestant, de fons, la música seguirà sonant. Música tranquil·la i més fluixa.

És recomanable que la lectura de la meditació guiada sigui amb una veu suau i tranquil·la, amb pauses entremig.

També és important que la persona que estigui guiant la meditació observi com està el grup per si cal modificar i/o adaptar alguna cosa.

MEDITACIÓ GUIADA

El valor d'una mateixa

Recorda moments en els que vas estar amb algú que t'estima de debò, o aquell moment en el que et senties bé.

Deixa't impregnar per la sensació de benestar, de confiança, de cura.

Enfoca't en la sensació de ser estimat o estimada per algú. Un bon amic, una bona amiga, un familiar, la teva parella, la teva germana o el teu germà. Un company o companya de classe.

Intenta recordar, encara que no ho recordis exactament, una paraula cap a tu, un bon consell que et van donar. Una abraçada, una mirada còmplice.

Impregna't d'aquesta sensació.

Ara, recorda a algú per qui sentis estima de manera natural. Pot ser un/a infant. O un familiar. O un amic o amiga.

Visualitza la seva imatge, la seva veu. Observa-la fent coses. I veient que en cada una de les seves accions hi ha la voluntat de sentir-se bé. I per evitar allò que no el fa sentir bé.

Desitja que en el que sigui que faci aquesta persona, pugui encertar, pugui efectivament trobar calma i tranquil·litat, i no patir.

Ara amplia aquesta mateixa estima i amabilitat, cap a tu mateix o mateixa. Adona't del teu propi patiment. De les teves preocupacions. De les coses que t'inquieten ara mateix. No t'hi endinsis massa, simplement testimonia-ho. Sigues conscient. I amplia la preocupació i els bons sentiments cap a tu mateix/a.

Desitja't sentir-te bé i tenir a prop allò que et fa sentir bé. I que, et puguis alliberar d'allò que et genera malestar.

Nota com aquesta estima s'instal·la en alguns racons interns on potser tens dolor, i nota com aquest desig d'amabilitat i afecte, arriba a totes les parts del teu cos, com una pluja suau.

Si no et resulta massa estrany, pots posar la teva mà sobre la galta o el cor, amb tendresa. Com si estiguessis cuidant d'algú que es troba malament o que està ferit. I en tot cas pensa, que tu també vols estar bé, i en cas que pateixis vols que passi el dolor d'aquest moment que estàs vivint.

És especialment important que t'obris a la sensació que estàs rebent amor, amabilitat i afecte. Deixa que s'apropi a tu la sensació de ser cuidat, acariciat. De ser estimat/da.

I si et distreus en qualsevol altre pensament, torna tranquil·lament, a la sensació de ser estimat per algú. Deixa't impregnar per aquesta sensació. I permet que tu mateix/a generis pensaments d'amabilitat i afecte cap a tu.

Aprofita aquesta sensació per evocar-la cap a tots els éssers i per donar-te coratge o ànims per ser capaç, d'estimar, sentir estima, amabilitat i afecte cap a cada persona amb qui et creuis i interactuïs en el dia d'avui.

9. Des d'aquest estat, convidem a l'alumnat a fer-se un automassatge per la cara, les mans, els braços, o aquelles parts del cos que vulguin massatgejar-se. I a que posin atenció a la importància de cuidar-se a elles mateixes.

OPCIONAL

10. Fem grups de 4 persones, i fem la dinàmica de la dutxa:

- Una persona es posa al mig, i les altres 3 persones al seu voltant. La consigna és simular una dutxa, per tant, les persones que estan al voltant tocaran suaument el cap de la persona que esta al centre com si fossin gotes d'aigua, i així per diferents parts del cos. Convidem a l'alumnat a viure-ho com un regal que es donen.

És important recordar el consentiment, el respecte i la cura cap a la persona a qui s'està fent la dutxa

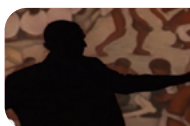
11. Poc a poc anem tancant la dinàmica. Si ho considerem pertinent, podem fer una roda (en grup gran o petits) en què cadascú pugui compartir breument com ha estat l'experiència.

B Virtuts (in)visibles

 20'

1. Convidem a l'alumnat a tornar a caminar tranquil·lament per la sala, en silenci, posant atenció en la respiració.
2. A mesura que comencin a caminar, comencem a dir el següent:
 - *Adoneu-vos que no esteu soles. Podeu veure els vostres companys i companyes que també estan ara en aquesta aula, compartint aquest espai i aquest temps. Us convido a que aneu caminant i aneu mirant a les persones amb qui us aneu creuant, i vull que penseu que les persones que teniu al vostre voltant també tenen valor i potencial, com vosaltres.*

3. Posem la cançó "Rumba azul" de Caetano Veloso.

Rumba azul
Caetano Veloso

<https://youtu.be/l7XVAhMBdig>

4. Convidem a l'alumnat a que continuï caminant per la sala, ocupant tots aquells espais que van quedant buits.
5. Donem la consigna que cada cop que la cançó digui "chiki chiki" haurem de fer pessigolles a l'esquena d'algun company o companya.

6. Mentre la cançó estigui sonant, anem enganxant a l'esquena de cada alumne una cartolina en blanc, i deixem bolígrafs i retoladors a disposició del grup. Quan la cançó s'acabi, comuniquem a l'alumnat que tenen retoladors i bolígrafs a l'aula perquè els utilitzin.

PART 1

7. Demanem a l'alumnat que escriguin al cartell de 4 companyes una virtut que els agradi o que vulguin destacar d'aquella persona.
8. Diem a l'alumnat que en total, cada persona ha de tenir 4 virtuts escrites a l'esquena, i que per tant, si veiem que una persona ja té quatre virtuts en el seu cartell, haurem de buscar una altra persona que encara no les tingui i escriure-les allà. Convidem a l'alumnat a ser originals, que vegin aquelles coses bones de les altres persones que a vegades no són tan evidents.

PART 2

9. Un cop tothom ha escrit a l'esquena de tres persones i, per tant, també tingui escrites quatre virtuts a la seva esquena, demanem a l'alumnat que, tranquil·lament, agafin la cartolina que tenen a la seva esquena i llegeixin el que li han escrit. Després els demanem que escriguin una virtut o alguna cosa que els agradi de la seva pròpia manera de ser/personalitat.
10. Després fem grups de 5 persones, o, si al grup li va millor, ho podem fer amb el grup gran, i comencem un espai de reflexió a partir de les següents preguntes:
 - Com m'he sentit amb aquestes dues dinàmiques?
 - M'ha sigut fàcil identificar virtuts de les altres persones?
 - Com m'he sentit quan he vist les virtuts que m'havien escrit?
 - M'ha sigut fàcil identificar virtuts pròpies? Com m'he sentit en escriure-les?

És molt important reconèixer el valor i potencial d'una mateixa, ja que totes les persones tenim coses bones per compartir amb les altres. També és molt important poder alegrar-nos de les virtuts de les persones que ens envolten.

És important desitjar estar bé, felices i sense patir. I poder tenir aquests desitjos per les persones que ens envolten, i extrapolat a totes les persones. És probable que sovint ens costi veure les virtuts de les altres persones, o que ens sigui difícil reconèixer les pròpies virtuts.

Vivim en un món productivista, que es basa en la competència i la comparació entre les unes i les altres. Constantment estem exposades a imatges de persones

molt felices, molt guapes i, d'alguna manera, molt normatives. Se'ns crea una imatge en l'imaginari que no encaixa amb la realitat. Aspirem a aquest ideal que no existeix, i sembla que mai som suficient. D'altra banda, sovint, veiem les persones que ens envolten com enemigues o competència, i a vegades ens és difícil poder veure les virtuts que té cada una d'elles.

Què hi ha més revolucionari que poder reconèixer les pròpies virtuts i les de les altres, i potenciar-les? Perquè estiguin enfocades a beneficiar a la resta d'éssers.

C Consentiment

🕒 25'

1. Separem la classe per parelles. En cas que no siguin parells, també podem participar. Després demanem que cada integrant de cada parella es numeri amb "1" o "2".
2. Els "1" es col·loquen en fila a un costat de la classe. I a l'altra banda, es col·loquen en fila els "2" de la parella. Fem que cada parella quedi encarada una davant de l'altra a cada costat de la classe.

Per fer la dinàmica, hi haurà dos rols que s'aniran intercanviant, fent que al final tant els "1" com els "2" hagin fet els dos rols.

3. Comencen els "1" tenint el rol de la persona que ha de posar el límit. Els números "2" tenen el rol de la persona que es vol apropar.
4. Els "1" es queden quiets, i els "2" es van apropant a poc a poc cap a la seva parella número "1".
5. Fem tres rondes, i els "1" (persona que posa límit) hauran de comunicar en quin moment no volen que l'altra persona ("2") s'apropi més.

La dinàmica funciona millor si es fa en silenci.

- Ronda 1: Es posa el límit amb la mirada.
 - Ronda 2: Es posa el límit amb la mirada i el cos
 - Ronda 3: Es posa el límit amb la mirada, el cos i la veu.
6. Indiquem en quin moment canviem de ronda. Quan el personatge "1" hagi fet les tres rondes, els "1" i els "2" canvien el rol i tornem a repetir les tres rondes.

7. Un cop fetes les sis rondes, demanem a les parelles que s'ajuntin per compartir com s'han sentit durant l'experiència, a partir de les següents preguntes:

 Quan he fet de personatge que posa el límit...

- *M'he sentit escoltada i respectada (s'ha respectat el límit que he posat)? En cas que no, com m'he sentit quan no s'ha respectat?*
- *He tingut alguna dificultat a l'hora de posar el límit? En cas que sí, quina/es?*
- *Com m'he sentit quan he posat el límit?*

 Quan he fet de personatge que s'apropa...

- *He sabut identificar quan l'altre persona posava el límit? Què és el que he observat?*
- *He respectat el límit de l'altra persona? Què he fet quan l'altra persona ha posat el límit?*
- *Com m'he sentit quan l'altra persona ha posat el límit?*
- *Amb quin personatge m'he sentit més còmode?*

 Podem escriure les preguntes a la pissarra perquè l'alumnat pugui llegir-les i anar al seu ritme.

8. Després d'haver compartit les reflexions amb la parella, projectem el següent vídeo sobre consentiment:

https://youtu.be/sWu_HOf2qUc

9. Després d'haver fet la dinàmica i haver visualitzat el vídeo, proposem fer una reflexió en grup gran en relació a la importància del consentiment. Podem usar les següents preguntes per dinamitzar la reflexió:

- *Quina és la idea principal del vídeo?*
- *Quines eines podem utilitzar per saber que l'altra persona/es ens dona/en o no consentiment?*

El vídeo es refereix sobretot al consentiment en relació a la sexualitat, la idea és poder parlar de la importància del consentiment en els diferents àmbits de la vida i amb totes les relacions que establím.

En el moment que ens vinculem amb altres persones –amb les amigues, professores, familiars, parelles, etc.- és molt important que puguem escoltar i observar com està l'altra persona, i assegurar-nos que quan els proposem alguna cosa no estiguem coaccionant i/o forçant a ningú.

D'altra banda, conèixer els propis límits i aprendre'ls a comunicar també és important perquè les persones del nostre voltant puguin respectar-nos.

Cal reflexionar sobre com ens relacionem, com ens comuniquem, com anomenem i mirem a les altres. Observar les eines que tenim per saber i comunicar què volem i què no volem.

3a part Tancament

En aquesta tercera part fem el tancament, l'avaluació i revisió del mòdul, mitjançant una dinàmica.

A Agraïments

 10'

1. Per finalitzar la sessió, fem un cercle i dipositem al centre del cercle diferents cartes de dixit.
2. Demanem a l'alumnat que esculli la carta que representi més com està en aquest moment, després d'haver fet les diferents dinàmiques de la sessió.
3. Fem una ronda en què cada persona ha d'explicar com està a partir de la carta que ha escollit, i dir què s'emporta de la sessió.

Pregunta pel diari d'aprenentatge:

- Virtuts que m'han dit. Virtuts pròpies.
- Què m'ha agradat/què m'enduc de la sessió?

M2

MÒDUL 2

Perspectiva històrica

RESUM SESSIÓ

En aquest mòdul, incentivem la reflexió sobre com la història dels darrers segles està marcada pel colonialisme europeu i el seu impacte a la resta del món. Aquesta perspectiva històrica ens ajuda a comprendre els sistemes polítics, econòmics i culturals d'avui, així com injustícies i desigualtats que segueixen afectant una gran part de la població mundial.

IDEA FORÇA

Les desigualtats actuals tenen arrels històriques.

CONCEPTES CLAU

Perspectiva històrica, desigualtats locals-globals, orígens de discriminacions.

OBJECTIUS

- Conèixer les causes estructurals que generen desigualtats econòmiques i socials, discriminacions a les persones i vulneracions de drets vers el desenvolupament sostenible.

DINÀMICA

PRIMERA PART	1. Activació de coneixements previs 1a. On estem? Recuperem els coneixements treballats fins ara (5-10') 1b. Dinàmica introductòria – Saludem amb atenció? (15')
SEGONA PART	2. Contrastos 2a. Ulleres multifocals: ampliant la mirada (35') 2b. Presència i herència colonial – Què tenen en comú una pilota, una taronja i el planeta Terra? (40')
TERCERA PART	3. Tancament 3a. Diari d'aprenentatge (20')

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Imatge pilota (x3), imatge taronja (x3), fulls DIN A3 (x6), retoladors/colors, imatge mapa aliments (PPT), targetes conseqüències (x13), Imatge en gran de: taronja, pilota i planeta terra, fils color A (3x grup taronges), fils color B (3x grup pilota).

REQUISITS TÈCNICS

Projector, altaveu, accés a internet.

DESENVOLUPAMENT DEL MÒDUL 2

Perspectiva històrica

1a part Activació de coneixements previs

- OBJECTIUS** 1. Revisar els coneixements dels mòduls anteriors.
ESPECÍFICS 2. Mostrar la importància de la responsabilitat col·lectiva.

A On estem? Recuperem els coneixements treballats fins ara

5-10'

1. Recuperem les idees claus de la darrera sessió i les escrivim al paperògraf/mural.

B Dinàmica introductòria – Saludem amb atenció?

15'

1. Demanem a l'alumnat que camini per la classe.
2. A mesura que anem caminant per la classe i ens trobem algú, ens hem de saludar dient el nostre nom mentre ens estrenyem la mà.

Exemple:

Persona A: "Hola, em dic Marc".

Persona B: "Hola, em dic Marta".

3. Un cop ens hem saludat, ens intercanviem el nom (la persona A ara es dirà Marta i la persona B ara es dirà Marc) i anem a buscar una altra persona per saludar amb aquest nou nom i també ens l'intercanviem.

L'objectiu del joc és recuperar el propi nom i vetllar perquè tothom el recuperi.

4. Quan acabem, podem fer una breu reflexió per veure què ha passat mentre jugàvem.
 - Què ha passat mentre jugàvem? Tothom ha pogut recuperar el seu nom? Per què?
 - Com us heu sentit quan teníeu el nom d'una altra persona?
 - Creieu que hi ha guanyadores i perdedores?
 - He anat a buscar el meu nom? He estat atenta quan rebia el nom i el passava?

Sovint estem més atentes d'aconseguir el propi nom que del que està passant en el moment. En aquest joc s'evidencia quin impacte pot tenir la falta d'atenció d'una persona. Si a una persona li passen un nom, i aquesta li passa a una altra persona un nom diferent del que havia rebut (per confusió, no recordar-se'n) fa que aquell nom que havia rebut desaparegui del joc i, per tant, que la persona que es diu d'aquella manera no pugui recuperar el seu nom (que és l'objectiu del joc). D'altra banda, si alguna persona recupera el seu nom és gràcies al grup que l'ha mantingut.

Responsabilitat col·lectiva per aconseguir que tothom recuperi el seu nom. És una manera de veure que som éssers interdependents, que ens necessitem les unes a les altres, i que aquelles coses que fem, per petites que siguin, tenen un impacte en altres persones.

2a part Contrastos

OBJECTIUS ESPECÍFICS

1. Reflexionar al voltant de com ens situem, mirem i som mirats en aquest món.
2. Conèixer conseqüències socials i mediambientals que ha causat i continua causant el sistema actual, i la crisi global en què desencadena.
3. Observar que l'organització social actual i les seves conseqüències socials i mediambientals tenen arrels històriques.

A

Ulleres multifocals: ampliant la mirada

 35'

Per fer aquesta activitat haurem de separar les taules i cadires, i deixar un espai buit al centre de l'aula.

PART 1

1. Demanem a l'alumnat que es col·loqui al centre fent una fila mirant cap endavant. Donem diferents consignes i demanem a l'alumnat que es posicioni a la dreta o esquerra en funció del que s'adeqüi més a la seva resposta.

Que es col·loquin a la dreta les persones que ...(a)... i a l'esquerra les persones que ...(b)...

Exemples per les consignes:

- (a) estiguin adormits/des, (b) estiguin desperts/es
 - (a) vagin vestides amb colors clars, (b) vagin vestides amb colors foscos
 - (a) siguin alts/es, (b) siguin baixes
 - (a) tinguin el cabell llarg, (b) tinguin el cabell curt
 - (a) siguin morenos, (b) no siguin morenos
 - (a) Els facin pudor els peus, (b) els facin bona olor els peus
 - (a) tinguin la pell fosca, (b) tinguin la pell clara
 - (a) estiguin prims, (b) estiguin grassos
 - (a) tinguin els peus petits, (b) tinguin els peus grans
 - (a) fa pocs anys que estic al centre, (b) fa molts anys que estic al centre
2. Cada cop que diem una frase i l'alumnat s'hagi col·locat, recuperem el format de fila per iniciar la següent consigna.
 3. Quan hem fet totes les consignes, generem un debat a partir de preguntes:
 - *Què ha passat?*
 - *Com us heu sentit fent la dinàmica?*
 - *Quin criteri heu utilitzat per decidir col·locar-vos en un lloc o un altre de l'aula?*
 - *Creieu que la distribució d'on us heu col·locat hagués estat diferent en unes altres condicions?*

QUADRE DE CONEIXEMENTS / REFLEXIÓ

La proposta de la dinàmica és propiciar la reflexió sobre com ens situem, mirem i som mirats en aquest món. És molt important recordar que vivim en un context sociohistòric concret, que es caracteritza sobretot per ser una societat de consum basada en el capitalisme, el binarisme, el patriarcat, el racisme... Tenim una mirada dual de la realitat en què la societat de consum diferencia ràpidament el que és productiu (que és llegit com a èxits), d'allò no productiu (que és llegit com a fracàs).

Sovint acostumem a mirar l'altre amb unes ulleres molt petites i influenciades pel context social en què vivim, i on la comparació juga un paper rellevant a l'hora de situar-nos en el món. Acostumem a pensar-nos i situar-nos en el món en relació amb els models hegemònics socials del context. Per tant, la nostra mirada cap a una mateixa i cap a l'altra també està tacada per la influència d'aquest model. Darrere d'aquests models sovint també s'hi amaguen prejudicis i imatges estereotipades de maneres de ser i estar.

Durant la dinàmica s'han dit afirmacions en relació amb la part física i fenotípica del cos, que al cap i a la fi, és la part més visible de les persones i sovint el primer contacte i filtre que tenim en la relació amb l'altre. És probable que el posicionament que s'hagi decidit tingui una relació directa amb l'entorn concret del grup, i amb els referents i models de l'imaginari col·lectiu que imperen en cada context.

PART 2

4. Després d'haver fet la reflexió, continuem amb el mateix tipus de dinàmica, però fem les següents preguntes amb l'objectiu d'introduir la importància de conèixer les causes i l'origen de les desigualtats i injustícies locals i globals, i entendre que aquestes causes tenen arrels històriques.
5. A mesura que anem proposant les diferents afirmacions i l'alumnat es posiciona, obrim un espai de debat i es demana que expliquin el perquè s'han col·locat en un lloc o en un altre.
 - *(a) qui parli 3 o més llengües (b) qui parli 1 o 2 llengües*
 - *(a) qui mengi arròs 3 o més cops a la setmana, (b) qui mengi arròs menys de 3 cops a la setmana*
 - *L'anglès i el castellà són llengües que s'han parlat sempre a quasi tot el món. (a) sí, (b) no*
 - *A Catalunya sempre s'ha menjat patata. (a) sí, (b) no*
 - *Les matèries primeres que hi ha a països com la República del Congo, Nigèria o Brasil pertanyen a Europa. (a) sí, (b) no.*
 - *Hi ha països pobres i països rics. (a) sí, (b) no*

QUADRE DE CONEIXEMENTS

Llengües

El fet que es parlin varies llengües en un mateix territori o que hi hagi persones que parlin llengües és degut al fet que vivim en un context de globalització en què el món està interconnectat de moltes maneres. Fa molts anys, quan no hi havia tanta gent al món i aquest tampoc estava tan connectat, que les persones no sabien que hi havia altres persones que vivien en altres regions ni tampoc que parlaven altres llengües.

Fruit de moviments de la població a causa del comerç i la voluntat d'expandir-se d'algunes regions, es van trobar diferents comunitats. No obstant això, aquestes trobades no van ser sostenibles, sinó al contrari. Estem parlant de la colonització, unes regions concretes en trobar-se amb altres territoris on vivien altres persones, van intentar apoderar-se d'aquelles regions que per elles eren noves i així treure'n benefici. Això va generar conflictes entre les persones que ja vivien allà i les persones que acabaven d'arribar amb la voluntat d'apropiar-se d'aquelles terres i dels sabers d'aquelles persones. Es van generar relacions d'explotació i extractivisme. Es van imposar a la força maneres de fer, pensar, organitzar-se i també com s'havia de parlar. És per aquesta raó que avui en dia a moltes regions del món es parla anglès, castellà o portuguès per exemple. O el fet que cada cop més persones parlen més llengües. Des de ja fa moltíssims anys que les persones es mouen i migren pel món per diferents raons.

Menjar

El mateix passa amb el menjar. Abans que el món estigués tan connectat i no hi haguessin hagut tants intercanvis, l'alimentació era molt diferent de la que tenim en el present. El menjar és un clar exemple que ens permet entendre com al llarg de la història hi ha hagut diferents moviments de població i intercanvis. Tanmateix, cal matisar que aquests intercanvis i trobades entre diferents comunitats sovint no han estat basades en relacions sostenibles, sinó al contrari. Moltes vegades s'han basat en relacions d'explotació. Podem parlar de relacions colonials, en què unes comunitats imposen sobre unes altres el que les primeres creuen que és millor i, a part, s'autoproclamen propietàries dels territoris on vivia l'altra comunitat. Així, s'enriqueixen a base de l'explotació de les altres persones i dels territoris.

Actualment, encara hi ha herència d'aquestes relacions colonials, d'explotació i no sostenibles. La colonització és un procés violent que altera d'una manera fonamental la forma de vida de les persones que són colonitzades. Els aliments han estat una eina de colonització, ja que serveixen com a vehicle per transmetre normes socials i culturals, però també per a violentar-les.

Per exemple, amb l'arribada dels espanyols, els pobles indígenes de les Amèriques van haver d'incorporar un sistema alimentari radicalment diferent del propi. El llegat d'aquest sistema està molt present en els hàbits alimentaris de les persones

que habiten a Llatinoamèrica avui en dia. No obstant això, cal no oblidar que la colonització ha sigut un procés conflictiu en el qual certs grups han negociat espais per si mateixos. Els aliments indígenes continuen estant presents en la dieta actual llatinoamericana, com també els aliments europeus.

Entendre la història dels aliments i dels hàbits alimentaris en diferents contextos ens pot ajudar a entendre que l'hàbit de menjar és intrínsecament complex. Les decisions que les persones prenen entorn de la seva alimentació estan influïdes i limitades pels valors culturals prevalents, i són una part important de la construcció i preservació de la identitat social. És així com els aliments no representen únicament un acte plaent de menjar, sinó que els aliments tenen història, es transmeten culturalment i són part de la identitat. Alhora que els aliments representen poder.

Si intentem pensar en la pròpia alimentació diària, observarem com la majoria de menjar que ingerim ha recorregut milers de km i diversos països fins que nosaltres l'arribem a consumir.

Aquí podem projectar el mapa que mostra d'on venen diferents aliments que consumeixin habitualment.

Països pobres vs rics en relació a què?

Quan es parla de països rics i pobres hi ha una estreta relació entre els països colonials i colonitzats. Els països colonials, que havien exercit una relació de domini amb altres comunitats són països que a dia d'avui es categoritzen com a països rics, ja que encara es beneficien de les relacions d'explotació i extractivisme que van establir en un passat i que segueixen establint en el present.

B Presència i herència colonial – Què tenen en comú una pilota, una taronja i el planeta Terra?

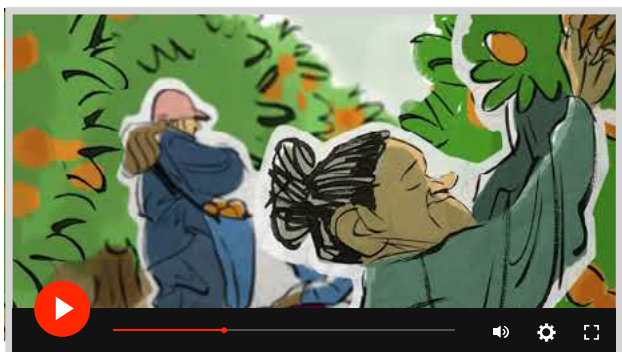
🕒 40'

PART 1

1. Per iniciar la dinàmica, visualitzem el següent vídeo "Què tenen en comú una taronja, una pilota de futbol i el planeta terra?":

(Material extret d'Intered – Unitat didàctica "SAL A LA VIDA, TRANSFORMA EL MUNDO")

<https://youtu.be/b1qhBf6RS08>

Aquest vídeo comença amb una pregunta: Què tenen en comú una taronja, una pilota de futbol i el planeta Terra? La relació que explica el vídeo és que les persones ens estem menjant, com si fos una taronja, i donant patades com si fos una pilota de futbol, al planeta Terra.

2. A través d'aquests tres elements, analitzem les conseqüències socials i mediambientals que ha causat i segueix causant el sistema actual, i la crisi global en que desencadena.

Conseqüències socials: vulneració de drets, desigualtats socials, expansió de malalties infeccioses, crisis de cures, violència masclista contra les dones i nenes, migració de persones, explotació laboral, econòmica i de gènere

Conseqüències medio-ambientals: sobreexplotació de recursos naturals, desforestació, pèrdua de biodiversitat, erosió del sòl, contaminació de l'aire i canvi climàtic.

Al final del vídeo es dona un missatge esperançador. Actualment tenim els 17 Objectius de Desenvolupament Sostenible (l'Agenda 2030) que ens ofereixen eines perquè la cura de la vida i de la naturalesa estigui al centre, perquè es compleixin els drets humans, perquè existeixi igualtat, justícia i pau.

3. Després del vídeo, generem un breu espai de debat a partir de preguntes:
 - Què us ha cridat l'atenció?
 - Havíeu pensat abans la connexió que tenen el consum i ús dels objectes amb el planeta i les persones? Teniu algun exemple?

PART 2

4. A continuació fem grups de 4-5 persones. A cada grup li donem una imatge d'una pilota de futbol o d'una taronja, i un full DIN A3.
5. Demanem que en el full dibuixin la "Història" de l'objecte de la imatge que els hagi tocat. Han de deixar plasmat tot el procés d'aquest objecte:
 - *Extracció, producció, ús i consum, i residu.*

És important pensar quins elements cal tenir en compte en cada moment del procés (lloc, país, persones, ecosistema...)

PART 3

6. Un cop hagin dibuixat el procés de l'objecte, demanem que assignin les conseqüències que tenen l'ús i el consum de la pilota i la taronja (l'objecte que hagin treballat amb el seu grup). Per fer-ho, donem un feix de targetes a cada grup amb 13 conseqüències diferents, i l'alumnat ha d'escollir les 3 que considerin que són més significatives.

CONSEQÜÈNCIES

- Explotació de recursos naturals
- Desforestació
- Pèrdua de biodiversitat
- Erosió del sòl
- Contaminació de l'aire
- Canvi climàtic
- Malalties infeccioses
- Migració de persones
- Explotació laboral
- Violència masclista
- Desigualtats socials, econòmiques i de gènere
- Crisis de cures
- Vulneració de drets

7. Després que cada grup hagi identificat les conseqüències, tornem a ajuntar tot el grup gran. Cada grup explica l'objecte que li ha tocat i el procés que ha desenvolupat. La idea és que els altres grups que tenen el mateix element facin aportacions i ampliïn el que considerin necessari. Repartim trossos de fil a cada grup, un color pels grups que tenien les taronges i un altre pels grups que tenien les pilotes.
8. Tot seguit, col·loquem sobre el terra la imatge gran de la taronja, la pilota de futbol i el planeta Terra, i a sota, en una fila horitzontal, les targetes de les 13 conseqüències. Cada grup ha d'unir amb el fil l'objecte o aliment amb les tres conseqüències més significatives que ha escollit. Així teixirem una tela d'aranya que unirà els diferents objectes amb les conseqüències ambientals i socials que aquests generen. Això ens permet observar com els nostres modes de producció i consum tenen efectes negatius per a les persones i el planeta en què vivim.

3a part Tancament

A Diari d'aprenentatge

 20'

En aquesta tercera part realitzarem el tancament i l'avaluació del mòdul 2. Podem fer una reflexió a partir de les següents preguntes i recollir-ho al diari d'aprenentatge:

Pregunta pel diari d'aprenentatge:

- Què m'ha sorprès d'aquest mòdul?
- Quin canvi podria comprometre'm a fer per millorar la nostra vida, la d'altres persones i la del planeta Terra?

M3

MÒDUL 3
Anàlisi actual

RESUM SESSIÓ

En aquesta sessió ens centrem en l'antiracisme i la interculturalitat crítica. Ho fem convidant a una persona vinculada al territori, o una entitat del barri, ciutat o poble, especialitzades en les temàtiques que estem tractant, per donar a conèixer discriminacions i vulneracions de drets, amb l'objectiu de fer conèixer vulneracions de drets a l'alumnat de primària en el marc d'un sistema mundial desigual.

IDEA FORÇA

Existeixen opressions visibles i invisibles que generen discriminacions i racisme.

CONCEPTES CLAU

Discriminació, desigualtats, vulneracions de drets, etiquetes, estereotips.

OBJECTIUS

- Mostrar la realitat a la qual s'enfronten persones migrades a partir de testimonis.
- Promoure l'empatia i la cooperació davant de situacions discriminatòries que pateixen persones migrades.

DINÀMICA

PRIMERA PART	1. Introducció 1a. Presentació entitat local (15')
SEGONA PART	2. Contrastos 2a. Conèixer l'experiència viscuda i els testimonis de l'entitat (1h 15')
TERCERA PART	3. Tancament 3a. Espais de debat i diari d'aprenentatge (30')

1a part Introducció

A

Presentació entitat local

15'

Per aquesta sessió convidem a una entitat externa que faci una intervenció directa al territori sobre temàtiques d'antiracisme o interculturalitat crítica. Pot ser una persona que estigui vinculada al centre perquè hi treballi en altres espais, una entitat del barri o ciutat, o que específicament treballi les temàtiques que estem tractant. Així doncs, deixem espai a l'entitat perquè presenti la seva història, d'on sorgeix i quina és la seva activitat en l'actualitat. L'alumnat pot formular preguntes a les persones de l'entitat per tal d'aclarir més en què treballen.

A l'apartat d'Annexos d'aquest mòdul, presentem l'exemple de la participació del projecte de *Fronteres Invisibles* i la *Xarxa Antiracista de Tarragona* a la campanya COMunitats.

2a part Contrastos

A Conèixer l'experiència viscuda i els testimonis de l'entitat

🕒 1h 15'

L'entitat explica a través del testimoni en primera persona i de l'experiència viscuda quin és el context i anàlisi actual en relació amb aspectes sobre racisme, etiquetes, estereotips, vulneració de drets, discriminacions, interculturalitat crítica. La proposta és que l'entitat pugui explicar els diferents conceptes i la seva intervenció a través d'algun joc, dinàmica o història de vida.

3a part Tancament

A Espais de debat i diari d'aprenentatge

🕒 30'

Tanquem la sessió amb un espai de debat o reflexions sobre la situació actual i propera al centre en relació amb el racisme i discriminacions. Podem introduir preguntes i reflexions per veure com opera en concret el biaix racista dins de l'escola, i també en el dia a dia de cadascú a través d'una mirada carregada d'etiquetes i estereotips.

Exemples pràctics

EXEMPLE 1

Fronteres invisibles a Barcelona i a l'Hospitalet de Llobregat

1a part

Introducció

L'activitat consta de tres parts. En aquesta primera part, es presenta l'entitat i mitjançant una dinàmica s'introdueix el tema breument. La idea és començar a escoltar els conceptes que ens acompanyaran la resta de la dinàmica.

A

Presentació Fronteres Invisibles

 10'

Som Fronteres Invisibles, un projecte educatiu que trenca murs mitjançant el diàleg i la comprensió dels problemes reals que ens envolten. Concretament, ens centrem a treballar les migracions i tot el que se'n desprèn d'aquestes.

Fronteres Invisibles és una proposta educativa que s'articula a partir d'un joc de taula. Aquest és un instrument lúdic pensat per mostrar la realitat de les persones immigrades a l'Estat Espanyol. Com a tal, ha de poder ser jugat i això fa que no es pugui exposar la realitat de la forma més fidel.

B

Dinàmica introductòria

 5'

1. Juguem al joc de les estàtues-conceptes (primària): diem diferents conceptes, comptem fins a tres i l'alumnat ha de representar amb el cos aquell concepte)

Conceptes:

- Escola
- Amistat
- Racisme
- Ofici que es projecten per a quan siguin grans

2a part Contrastos

En aquesta segona part es desenvoluparà el joc de taula fronteres invisibles per parlar del racisme a través d'una eina pedagògica.

A Joc Fronteres Invisibles

🕒 1h 15'

1. Ens separem per grups de 10 persones i comencem una partida amb el joc de taula. Tots els grups van acompanyats d'un dinamitzador que va explicant i complementant el funcionament del joc amb els paral·lelismes de la realitat.

En el joc Fronteres Invisibles, a primària utilitzarem el joc de terra i secundària utilitzarem el joc de taula.

Fronteres Invisibles

Joc de taula

<https://fronteresinvisible.wixsite.com/frinvisibles/joc-de-taula-fronteres-invisibles>

3a part Tancament

En aquesta tercera part generem un espai de debat per reflexionar sobre els aprenentatges i reflexions que ens ha aportat el joc fronteres invisibles.

A Espai de debat i diari d'aprenentatge

 30'

El joc pot ser un mitjà que té per objecte entretenir-se i passar el temps. Si no som capaços de fer alguna cosa amb allò que hem viscut durant la partida, correm el risc d'haver proposat una activitat lúdica i entretinguda, i poc més.

Nosaltres entenem el joc com un instrument que ens permet educar-nos; que ens dota d'una perspectiva que ens permet entendre la realitat. Al cap i a la fi, és un mer mitjà que vol facilitar l'adopció d'una mirada crítica en vers allò que ens envolta.

És important, un cop hem finalitzat les diferents partides, establir un espai de debat que ens possibiliti parlar de tot allò que hem viscut.

1. Generem un espai de debat en què demanem a les participants que ens expliquin com s'han sentit, què és el que han vist a mesura que avançava la partida, etcètera.

Nosaltres som partidàries que el debat s'articuli a partir de les seves necessitats, per això ens agrada que siguin elles qui tinguin la primera veu després de la partida. Això sempre genera que l'espai de conversa, s'encari cap a allò que ha generat més dubtes, inquietuds i reflexions a les participants.

El joc, al cap i a la fi, adapta la realitat. No podem mostrar-la idènticament perquè sinó el joc no existiria. Per tant, és imprescindible que després marquem bé què és el que distingeix el joc de la realitat.

Tot i això, nosaltres som les mediadores d'aquest debat, les que d'alguna forma l'organitzem. Ens agrada intervenir per baixar tota la informació que ha anat sortint, amb l'objectiu d'ordenar-la perquè les participants puguin veure amb claredat com es relaciona el viscut en el joc amb la realitat de les persones migrades.

2. A l'inici del debat en aquest sentit, i després que s'hagin expressat les primeres opinions, fem un repàs general de com han anat les diferents partides. Fem preguntes de l'estil:

- *Quants de vosaltres heu guanyat la partida? Habitualment ningú l'ha guanyat (ningú ha aconseguit els 3 objectius).*
- *Quants de vosaltres ha aconseguit 2 dels 3 objectius? Habitualment pocs ho han aconseguit.*
- *Quants de vosaltres heu aconseguit 1 dels tres objectius? Normalment, al voltant de la meitat dels grups sí que han pogut aconseguir almenys 1 dels tres objectius. A partir d'aquesta pregunta, els hi plantejem quin dels 3 objectius han aconseguit, si casa, feina o permís.*
- *Quantes persones heu aconseguit estudiar? És normal que tots ho hagin pogut fer?*
- *Quants de vosaltres heu rebut etiquetes?*
- *Quants de vosaltres heu estat aturats per la policia?*
- *Quants heu anat al CIE?*
- *Quants heu estat deportats?*

I preguntes de l'estil perquè tothom vegi quina ha estat la tendència general de les diferents partides. Això ens serveix per veure que malgrat com hagin anat les diferents partides, tots ens hem trobat amb moltíssimes dificultats i tots hem viscut realment unes partides angoixants.

3. Un cop s'ha compartit aquesta primera reflexió, tornem a cedir la paraula a l'alumnat. Amb més informació, normalment hi ha més opinió. Seguim compartint dubtes i reflexions consistents que naturalment generen el debat. A partir d'aquí, nosaltres som simples mediadors que organitzem torns de paraula, aportem informacions i coneixements i ampliem l'òptica a partir de la qual es desplega el debat per tal que contemplin la dimensió d'allò sobre el que parlem.

És important que entenguin que el que hem viscut al joc no és exactament el mateix que passa a la vida real.

I així amb tot el que ha anat sortint al llarg de la partida. Poc a poc, desmuntem rumors, resollem dubtes, destruïm prejudicis i establim un marc crític a partir del qual creiem que és més fàcil construir un món una mica més just.

En cas que el debat en algun moment perdi intensitat, nosaltres introduïm qüestions que l'estimulin novament i que ens permetin seguir en aquesta línia.

Els debats normalment, més enllà dels eixos centrals que nosaltres sempre introduïm i compartim, segueixen el camí marcat per les participants. Creiem que això és interessant i necessari. Així com les partides són independents i es poden desenvolupar autònomament, creiem que els debats també ho poden ser. La veu és durant la darrera hora de la dinàmica pels alumnes. I això conseqüentment implica que durant la darrera hora el combat contra la discriminació és també gràcies als alumnes.

Pregunta pel diari d'aprenentatge:

- Què és una etiqueta? Posa algun exemple d'etiquetes que hagin posat o t'hagin posat.

EXEMPLE 2

Xarxa Antirracista de Tarragona

1a part Introducció

En aquesta primera part presentem l'entitat i el context de la ciutat en relació amb l'antiracisme...

A Presentació de les talleristes i de la Xarxa Antirracista de Tarragona

 30'

1. L'entitat fa una breu presentació de la història i context de la Xarxa Antirracista. L'entitat a través de preguntes personals convida a reflexionar sobre la pròpia identitat. (Què és la identitat? El lloc de naixement és un caràcter identitari? Què passa quan la pròpia història viscuda pertany a més d'un territori?)

Xarxa Antirracista de Tarragona:

- Neix 2020 al mig de la pandèmia Covid-19
- Espai col·lectiu i comunitari
- Denuncia el racisme
- Ajuda mútua: Persones acompanyant persones

Context Tarragona:

1. Augment de les característiques diverses a la seva població.
 - El 22% dels habitants són persones que han vingut des d'altres països del sud global.
2. Diferències en l'accés a la salut, habitatge i educació entre les comunitats.
3. Àmplia diversitat que enforteix la ciutat.
4. Persones amb drets.

2a part Contrastos

1. A continuació l'entitat, a través de preguntes propicia una conversa interactiva amb l'alumnat i ens convida a reflexionar sobre diferents conceptes com la globalització, el colonialisme, la descolonització i les desigualtats.

2. Per fer-ho preguntem a l'alumnat què saben dels diferents continents, per fer evident el biaix colonial i racista que tenim sobre el coneixement del context i sabers dels diferents territoris del món.

A

Què és la globalització? Què és la colonització?
Què és la descolonització? Què és la desigualtat?

 25'

GLOBALITZACIÓ

Perspectiva de la globalització (positiva, negativa)

- Aspectes econòmics
- Representació de la societat
- Visualització de la tecnologia
- Desprendre avantatges
- Inferir desavantatges

B

Què és Àfrica?
Què és Llatinoamèrica i el Carib?

 25'

- Àfrica és el tercer continent més gran del planeta després d'Àsia
- Aquest continent el componen 54 països
- Té el desert de sorra més gran del món. El Sàhara
- Llatinoamèrica i el Carib, el componen 20 països la llengua i cultura dels quals són prioritàriament llatines
- A Llatinoamèrica i el Carib es troba l'Amazones, pulmó del planeta terra
- A Llatinoamèrica existeix l'erm més gran del món

C

La globalització colonial

 35'

3. Per al desenvolupament d'aquesta activitat es visualitzen imatges de marques conegudes dins de l'imaginari de marques de roba, de menjar i de videojocs, i pregunten si l'alumnat coneix les diferents imatges que es presenten. (Logo d'Apple, Coca-Cola, FIFA, All Star, etc..).
4. Per contrast, presenten imatges de marques de roba tèxtil africana molt conegudes, i presenten la imatge de l'oli d'oliva de Tarragona, ambdues imatges estan acompanyades d'una història d'arrelament i intercanvi amb el territori on es crea.

5. Acte seguit, reflexionen sobre l'impacte de la globalització en el territori, i tanquen la dinàmica amb la presentació d'un personatge (Ernesto Pérez).

Foto © Karolynaroca.
Wikipedia

Ernesto Pérez representa un frailejón. El frailejón és una planta que habita els erms de Colòmbia, Veneçuela i Equador.

La seva funció principal és millorar l'ecosistema, ja que a través dels pèls que té a les fulles absorbeix la humitat de la boirina i l'allibera a través de les seves arrels quan hi ha sequera. És a dir, produeix aigua!

3a part Tancament

A Espai de debat i diari d'aprenentatge

 30'

Per al tancament del taller socialitzem la cançó "Tierra" del grup Bomba Estéreo que parla sobre la terra, l'emancipació i la cura de la mateixa.

Tierra
Bomba Estéreo

<https://youtu.be/gFPxRdRYkG4>

Pregunta pel diari d'aprenentatge:

- Què he après sobre la globalització o la colonització?

M4

MÒDUL 4

Relacions sostenibles i comunitàries

RESUM SESSIÓ

En aquest mòdul fem servir diverses tècniques del Teatre de les Oprimides per vivenciar, en primer lloc, com són les relacions interpersonals i, posteriorment, com són les relacions dins del centre educatiu, passant també dels vincles més visibles als més invisibles, i per aquells que promouen les cures. Comencem fent el joc de contraris per treballar la coordinació i l'escolta amb la desmecanització del cos. Utilitzem les cordes per investigar, metafòricament, amb els diferents tipus de relacions que existeixen. Finalment, a través del teatre imatge representem diferents tipus de relacions que existeixen en el marc del centre educatiu.

IDEA FORÇA

El Teatre de les Oprimides ens ajuda a conèixer i transformar les relacions dins del centre.

CONCEPTES CLAU

Escolta, reconeixement mutu, identificació dels desequilibris a les relacions de poder. Interdependència, vida en comú, comunitat

OBJECTIUS

- Identificar els diferents vincles que conformen la comunitat educativa, aquells que son més visibles i aquells que queden invisibilitats, posant en valor les tasques reproductives dins de l'escola.

DINÀMICA

PRIMERA PART	1. Introducció 1a. Presentació de la sessió (5') 1b. Joc d'imatges, utilitzant el cos per a presentar-se (15')
SEGONA PART	2. Contrastos 2a. Joc de contraris (15') 2b. Dinàmica de parelles amb 1 i 2 cordes (35') 2c. Màquines/Teatre imatge (35')
TERCERA PART	3. Tancament 3a. Reflexions finals (15')

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Cordes d'un metre per cada participant.

REQUISITS TÈCNICS

Equip de so per la dinàmica de les cordes.

 El Teatre de les Oprimides és una metodologia que transcendeix la paraula i proposa utilitzar el cos com a eina de transformació i presa de consciència. Aquesta eina va ser sistematitzada pel dramaturg brasiler Augusto Boal i conjuga les seves bases en l'*Educació Popular*, desenvolupant a través de jocs i exercicis teatrals una eina per a processos col·lectius d'empoderament i transformació social. L'art com a eina pedagògica ofereix a les persones la possibilitat d'analitzar el seu passat, el seu context present per a inventar un futur possible. El Teatre de les Oprimides ens ajuda a aprendre a viure en societat; és un assaig per transformar la realitat.

DESENVOLUPAMENT DEL MÒDUL 4

Relacions sostenibles i comunitàries

1a part Introducció

En aquesta primera part reprenem el que hem estat treballant fins ara i comencem amb una dinàmica introductòria de moviments i ritmes per la preparació de l'escolta activa i el cos.

A Presentació de la sessió

 5'

1. Introduïm com treballarem durant la sessió, així com la metodologia, les facilitadores i acords.

B Joc d'imatges, utilitzant el cos per a presentar-se

 15'

1. En rotllana, expliquem que comencem pel més bàsic de les relacions que té a veure amb l'escolta i el respecte. Doncs per això el que fem és trobar un ritme comú del grup i ho fem colpejant el pit (simulant el batec del cor), és important no dir res, només gesticular, que amb la pràctica es compregui que ja no estem comunicant amb paraules, sinó que només cal escoltar.
2. Una vegada establert el ritme, afegim les mans, colpegem amb dos dits seguint el mateix ritme i doble so. Si el grup respon bé, podem continuar amb els peus. Una vegada que el ritme és comú, reemplaçem les mans pel nom de cadascú.

Depenent del grup, podem jugar a girar a la dreta, esquerra, davant o darrere, o treure peus, mans a cor i jugar amb els silencis/el vuit.

2a part Contrastos

En aquesta segona part realitzarem diferents activitats i dinàmiques que tracten els vincles sostenibles i els vincles invisibles a través de l'espai, el moviment, els sons...

A Joc de contraris

 30'

Apropiació de l'espai, equilibris de grup. Coordinació (desmecanització del cos i l'escolta)

1. El grup camina per l'espai evitant fer-ho en cercle, buscant una caminada individual, atenta i activa. S'instaura primer intentar ocupar tots els vuit per equilibrar l'espai, diem stop! Per comprovar si s'ha equilibrat un parell de vegades. Després, expliquem que a partir d'ara farem el contrari, quan digui **Stop!** significarà caminar i quan diguem **Camino!** significarà que ens parem. Així es pot afegir dreta-esquerra; dalt-baix; etc.

B Dinàmica de parelles amb 1 i 2 cordes

 35'

PART 1

Identifiquem diversos tipus de relacions a partir d'exemples amb les cordes.

1. Fem i donem 1 corda per parella, l'objectiu és mantenir-la estirada sense tensar i sense deixar-la fluixa (relacions sanes) mentre es mouen per l'espai amb la música.

PART 2

Posada en comú del viscut.

2. Si són molts, dividim el grup en 2 més petits, per fer una petita rotllana de col·lectivització sobre el que han viscut fent l'exercici. Identifiquem vincles fluixos, en tensió o sans, buscant exemples en els seus entorns d'aquest tipus de relacions. Convidem a observar com canvien les relacions, i fem explícit el caràcter dinàmic de les identitats i, per tant, dels vincles que establim. La idea és poder parlar específicament sobre la manera en què es manifesten els diferents tipus de relació dins de l'escola.
3. Classifiquem els diferents possibles vincles que hi ha dins del centre en tres tipus de relacions [fluixes/desinterès/descuidades, equilibrades/sanes, tenses/tòxiques].

D'aquesta manera, incentivem generar un debat sobre les temàtiques que surten (interaccions, confiança, espais segurs, rols o persones intervinents en la comunitat educativa).

C Màquines/Teatre Imatge

 35'

- Explicació de com es crea. Una acció o actitud influeix en la dels altres, etc.
 - Fer construccions col·lectives, en màquines o en quadres d'imatges que representin les relacions. Per exemple, entre alumnat; alumnat-professorat; alumnat-monitores de menjador; professorat-treballadores de la neteja...
1. Definim entre totes com creiem que funciona una màquina, destacant elements claus: engranatge, interdependència, complementarietat... Una màquina és una composició en moviment i so repetitiu (com si fos un gif).
 2. Posem un exemple genèric i fàcil com "la màquina de l'alegria", una persona fa una proposta amb moviment i so repetitiu i qui vulgui complementar s'afegeix, després una altra persona, i una altra i així successivament fins a muntar la màquina.

! És important que quedi part del grup com a observador, per interpretar i comentar el que ha sorgit.

3. Un cop hem entès com es construeix la màquina, preguntem: com seria la màquina de la relació entre alumnat?, després altres i així amb totes. On veiem que hi ha més debat, discrepàncies o consens, podem activar amb improvisació per descobrir dinàmiques/rols més quotidians.

! També podem provar reemplaçaments de les parts si es veu necessari afegir o treure alguns elements. Així mateix, es pot canviar el so inicial per paraules (1 per persona) per aterrar una mica més la situació, etc.

En cas que la proposta de màquines resulti difícil de generar, podem utilitzar les imatges, si algú té una proposta de com es reflecteixen els vincles que comentem, podem modelar els cossos de la resta de companyes, fins a crear el quadre i després activar amb 1 moviment i so, i continuar les variants anteriors. L'important és reflectir els vincles amb els rols que no s'identificaven ràpidament.

3a part Tancament

En aquesta tercera part fem el tancament del mòdul posant en comú el que hem après i acabem amb una dinàmica final d'entrellaçar mans.

A Reflexions finals

 15'

1. Tornem al grup sencer per compartir les reflexions i recollir allò significatiu per les següents sessions.
2. Compartim amb el grup el que ha sorgit, les reflexions i conceptes que més han cridat l'atenció per construir vincles sostenibles.

DINÀMICA DE MANS ENTRELLAÇADES

Diem una paraula/concepte que sembli clau per construir vincles sostenibles (equilibrats i sans). Després que tothom ho ha dit, fem la dinàmica de les mans entrelaçades. Sempre en moviment li donem una mà a algú i li diem el concepte, sense deixar anar la mà, li donem l'altra mà a una altra persona i així totes a la vegada. No podem deixar anar una mà si no tens a algú a l'altra mà, és a dir, l'objectiu de la dinàmica és que cap persona es quedi sola.

Pregunta pel diari d'aprenentatge:

- Com m'imagino les relacions sostenibles a l'escola? (3 característiques mínim)

M5

MÒDUL 5

Veus i sabers sostenibles de referents propers i mundials

RESUM SESSIÓ

Per visibilitzar la diversitat de veus i sabers, coneixem la diversitat d'històries que ens acompanyen a través d'un objecte personal. Coneixem històries de personatges reals per adonar-nos de possibles biaixos i estereotips que tenim en com mirem i reflexionem sobre el perill de la història única. Amb dinàmiques com la cursa de relleus i la cita exprés també experimentem vivencialment el repte de la interseccionalitat i la diversitat de l'entorn.

IDEA FORÇA

La història única crea estereotips. Fan d'una sola història, l'única història.

CONCEPTES CLAU

Història única, interseccionalitat, estereotips.

OBJECTIUS

- Entendre el perill de la història única.
- Introduir la mirada interseccional com una manera de pensar.
- Mirar l'entorn proper i global.

DINÀMICA

PRIMERA PART	1. Introducció 1a. On estem? Recuperem els coneixements treballats fins ara (5') 1b. Dinàmica introductòria (10')
SEGONA PART	2. Contrastos 2a. Reconstruïm les històries (40') 2b. Cursa de relleus i el repte de la interseccionalitat (35') 2c. Cita exprés (20')
TERCERA PART	3. Tancament 3a. Com em sento quan penso amb la meua història? (10')

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Retalls històries (imatge + història), targetes personatges, dibuix, fulls, bolígrafs, retoladors i cartells COMunitats (x5).

REQUISITS TÈCNICS

Projector i àudio.

DESENVOLUPAMENT DEL MÒDUL 5

Veus i sabers sostenibles de referents propers i mundials

1a part Introducció

En aquesta primera part reprenem el que hem estat treballant fins ara i en una dinàmica introductòria l'alumnat protagonitza la diversitat d'històries a partir d'un objecte personal per tal d'activar els coneixements previs.

A On estem? Recuperem els coneixements treballats fins ara

1. Recuperem les idees claus de la darrera sessió i les escrivim al paperògraf/mural.

B Dinàmica introductòria

UN OBJECTE PER EXPLICAR QUI SÓC

1. A partir d'un objecte personal, expliquem algun aspecte de la nostra vida, gustos, aficions, vivències que vulguin compartir amb el grup classe.
2. Introduïm l'activitat amb una dinàmica, convidant a l'alumnat a fer una ronda de presentació a través d'un objecte personal.
3. Proposem a l'alumnat que, a través de l'objecte escollit, ens expliqui una part de la seva pròpia història.
4. Tanquem la dinàmica posant en evidència la diversitat d'històries, com que cada una parla de persones i espais diferents, ens permeten conèixer aspectes desconeguts de persones conegudes, configurant part de la pròpia identitat.

L'objecte el poden portar de casa -si prèviament els ho recordem-, o escollir un objecte que portem a sobre o tinguem a mà (una polsera, un collaret, una samarreta que tingui un significat especial per a qui la porta...).

Recuperat de: A l'altra banda de les cures. <https://alotroladodelcuidado.intered.org/educacion/activitats/sessio-5-el-perill-de-la-historia-unica/>

2a part Contrastos

En aquesta segona part treballem en grups per conèixer les històries que s'amaguen rere les imatges de persones, reconeixent la diversitat i el moviment, així com el perill de la jerarquització.

A Reconstruïm les històries

 40'

Per aquesta dinàmica, escollim diferents personatges que ens semblin rellevants per treballar la interculturalitat crítica amb l'alumnat. Cada personatge té una imatge, i aquesta va acompanyada d'una història. Tot i això, les imatges i les històries es presenten per separat.

PART 1

1. Fem grups de 4-5 persones i a cada grup se li reparteixen 7 imatges. Demanem a l'alumnat que esculli una de les imatges i intenti imaginar quina és la història i vida de la persona de la imatge.

Moltes de les imatges estan dibuixades, però expliquem que són dibuixos de persones reals.

Les imatges utilitzades en aquest cas pertanyen a la galeria d'imatges de la il·lustradora Isabel Ruiz Ruiz i és un exemple per vincular l'expressió artística i la vida de les dones referents que pot motivar a l'alumnat tant per conèixer aquestes dones i per incentivar la pintura com a expressió artística. També hi ha altres recursos i bancs d'imatges d'altres il·lustradores que es poden utilitzar amb la mateixa finalitat.

Il·lustracions de Isabel Ruiz Ruiz
<https://www.isabelruizruizilustracion.com/galeria>

2. L'alumnat escriu en un paper les idees clau de la història i vida que s'han imaginat de la persona de la imatge que han escollit.

PART 2

3. Tot seguit, quan els diferents grups hagin escollit una de les imatges i hagin escrit la història d'aquesta, repartim a cada grup 10 històries diferents. Cada una de les històries correspon a una de les imatges que se'ls ha repartit inicialment. Demanem a l'alumnat que relacioni cada imatge amb la història que correspon.

PART 3

4. Es pot observar quines agrupacions han fet els altres grups. Després ho posarem en comú, cada grup explicarà la imatge que havia escollit i la història que havia pensat.

Podem vincular la imatge amb la història que correspon, i donem un espai per fer preguntes o exposar allò que els hagi semblat més rellevant.

PREGUNTES PER LA REFLEXIÓ

- La història que havíeu imaginat de la imatge que heu escollit quadra amb la història de la persona?
- Quin criteri hem seguit per dir que una història era d'una persona i no d'una altra?
- Us ha costat dir quina història era de quina persona? Per què?
- Què és el que us ha cridat més l'atenció de les imatges? I de les històries?
- Creieu que heu tingut algun prejudici o mirada estereotipada a l'hora de descriure la història del personatge?

És important valoritzar les històries de les persones, i entendre que totes les persones tenen les seves històries. Cal anar molt amb compte amb el que la Chimamanda anomena "el perill de la història única", es crea una història a partir de prejudicis i estereotips i s'obvia totes les històries que acompanyen i conformen la vida de la persona o persones.

Explicar una única història de les coses, un únic punt de vista, una sola idea de la societat o les persones, ens porta a crear estereotips d'elles que no reflecteixen la realitat i inclòs poden ser causants d'exclusió o marginació de certs grups socials. És així com d'una mateixa història també hi haurà diferents perspectives, i aquella suposada mateixa història és viscuda des de diferents realitats.

B Dinàmica introductòria
 35'

1. Fem grups de 4 a 6 persones. I repartim un personatge a cada persona de cada grup. (Grup 1 – personatges, grup 2 – personatges, ...).
2. A una banda de la classe es col·loquen les files de cada grup preparades per iniciar la cursa, i a l'altra banda una persona amb diferents cartells de la campanya COMunitats (un per cada grup que hi hagi). El joc consisteix a fer una cursa de relleus i l'objectiu de cada grup és aconseguir pintar les línies del seu cartell de la campanya, que haurà de ser igual que l'original.

Cada personatge té unes limitacions o no. Anem dient diferents frases i han de sortir aquells personatges que considerin que compleixen el que la frase diu.

- *Que surti qui pugui pintar amb el color "x" ?*
- *Que surti qui rebi més discriminació del grup*
- *Que surti qui pugui pintar "x" línia/es.*
- *Que surti qui tingui més de 40 anys*
- *Que surti qui tingui molt temps lliure*
- *Que surti qui arriba a final de mes*
- *Que surti qui tingui persones al seu càrrec o hagi de cuidar a algú*

! *El joc s'acaba quan un dels grups hagi aconseguit pintar tot el cartell, o quan l'educadora ho consideri pertinent.*

REFLEXIÓ

En el context en què vivim, en el qual regna una societat de consum capitalista, on es premia la productivitat, i tot allò que no és productiu queda apartat, és molt difícil formar part de l'entramat social i ser reconegut si no es tenen una sèrie de característiques que encaixin amb allò que es considera exitós. En funció del lloc que se'ns atorga a nivell social, tindrem més o menys dificultats i obstacles per poder viure dignament. Cal reconèixer la importància de veure'ns com a éssers interdependents, que ens necessitem les unes a les altres per viure, i poder aportar aquelles coses que tenim a la comunitat per fer més sostenible la vida en comú.

C Cita exprés

 20'

1. Demanem a l'alumnat que dibuixi en un full de paper un rellotge i que hi hagi escrites les següents hores: 12, 3, 6 i 9.
2. Posteriorment, expliquem a l'alumnat que cadascú té quatre cites exprés, una a cada hora de les dibuixades, i per això ha de trobar a quatre persones diferents amb qui quedar. Els temes que s'aborden a cada cita seran diferents.
3. A continuació, informem l'alumnat que tenen un minut per trobar les persones de les cites. Un cop s'ha realitzat la cerca de persones, demanem que es trobin amb la persona que han quedat a les 3, després amb la de les 6, la de les 9 i la de les 12. Per cada cita es deixaran entre 2 i 5 minuts.

Abans de demanar a l'alumnat que trobi les persones amb qui quedarà a cada hora, direm, en veu alta i també escrivint-los a la pissarra, els temes de conversa/preguntes que es fan a les diferents hores de les cites.

TEMES DE CONVERSA / PREGUNTES

- *Cita de les 3 – Quantes persones coneixes del teu entorn que hagin nascut a un altre país?*
- *Cita de les 6 – Què coneixes de la vida de les persones que han nascut en un altre país?*
- *Cita de les 9 – Quines coses t'agradaria saber i aprendre d'aquesta persona que ha nascut en un altre país?*
- *Cita de les 12 – Creus que aquesta persona/es pateix/en alguna discriminació? Quina/es?*

En aquest cas també volem posar en valor les diferents formes de sabers que existeixen, i trencar la inèrcia jeràrquica que col·loca uns sabers per sobre d'altres.

L'objectiu d'aquesta dinàmica consisteix a reconèixer la diversitat present que hi ha un en el mateix entorn. Entendre com la humanitat està en constant moviment (tant en l'actualitat com al llarg de la història de la humanitat). Tanmateix, les raons per les quals les persones es mouen i migren poden ser molt diferents. Poden ser migracions volgudes o forçades.

3a part Tancament

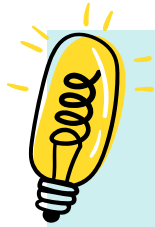
En aquesta tercera part fem el tancament del mòdul.

A Com em sento quan penso amb la meva història?

 10'

Per tancar utilitzem les cartes de “Cuidar es otra historia[1]” Convidarem a l'alumnat a escollir una de les cartes responent a la següent pregunta:

- *Quina emoció o què és el que em ve al cap quan penso amb la meva història (la pròpia de cadascú)?*

Pregunta pel diari d'aprenentatge:

- *Què he après avui?*
- *Quin personatge o història m'ha impactat més?*

[1] Joc de cartes extret de InterRed: https://www.intered.org/sites/default/files/cartas_cuidar_es_otra_historia.pdf

M6

MÒDUL 6

Fem COMunitat al centre educatiu

RESUM SESSIONS

El mòdul consta de **quatre sessions**. En la primera, es duu a terme la investigació. Primer identifiquem quines són les cures que sostenen el centre, i seguidament l'alumnat descobreix les persones que hi ha darrere d'aquestes cures. Ens hem inspirat en la metodologia biblioteques vivents (living libraries).

A les següents sessions (2, 3 i 4), transformem el resultat de la investigació per sensibilitzar la comunitat educativa a través de dues opcions:

Opció 1. Comunicació transformadora

Opció 2. Expressió artística

En les experiències pilots hem col·laborat amb COMSOC i la Tregua, que ens han donat suport en les sessions 2, 3 i 4.

IDEA FORÇA

Descobrir i posar en valor les relacions que sostenen la COMunitat educativa.

CONCEPTES CLAU

Cures, relacions sostenibles, interdependència.

Cal recordar que cada grup té les pròpies diversitats, pel que els exercicis han de ser suficientment flexibles per adaptar-se en ritme, explicació i durada a cada un d'ells, així com si es més visual, rítmic o auditiva la dinàmica.

M6 Sessió 1

Investiguem les relacions al centre educatiu

OBJECTIUS

- Identificar les cures que fan les relacions sostenibles a l'escola
- Descobrir qui, què, com i on es fan les relacions sostenibles a l'escola

DINÀMICA

PRIMERA PART	1. Introducció 1a. Presentem la investigació (10') 1b. Identifiquem les cures que necessitem a l'escola - joc stop paraula (15')
SEGONA PART	2. Contrastos 2a. Escollim conceptes de cures claus (25') 2b. Iniciem la investigació (25')
TERCERA PART	3. Tancament 3a. Posada en comú (40')

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Fulls en blanc, pissarra, cartellots (4 colors diferents), fitxes (1 cada 2-3 persones), paperògraf, rotulador i taker.

1a part Introducció

En aquesta primera part resseguim el procés de la investigació i comencem identificant les cures que necessitem a l'escola amb el joc stop paraula.

A Presentem la investigació

 10'

1. Per iniciar la sessió fem una retrospectiva del que hem fet fins aleshores, i presentem la investigació.
2. Expliquem l'estructura de la investigació i presentem a l'entitat col·laboradora que ens acompanya.

B Identifiquem les cures que necessitem a l'escola - joc stop paraula

 15'

1. Fem grups de 3-4 persones i presentem el joc del stop-paraula. El joc consisteix en proposar un àmbit temàtic i els grups tenen el repte d'escriure 7 conceptes que formin part d'aquell àmbit. El primer grup que hagi trobat els 7 conceptes diu "STOP".
2. El grup que ha acabat primer diu en veu alta els conceptes que ha escrit.
3. Proposem els següents àmbits temàtics:
 - (Opcional per trencar el gel) Sèrie en que la protagonista sigui una noia
 - Coses que ens fan sentir bé a l'escola/institut
 - Cures que propicien les relacions sostenibles al centre
4. La segona ronda del joc del stop-paraula la utilitzem per encetar la investigació en relació al centre educatiu. En aquest cas escrivim a la pissarra els diferents conceptes del grup que ha acabat primer. Els altres grups fan aportacions dient aquells conceptes que hagin pensat però que no estiguin escrits a la pissarra.
5. Entre tota la classe podem acabar d'omplir tot el mapeig de cures que propicien les relacions sostenibles al centre.

En aquest punt és important mencionar les tasques de cures que cobreixen les necessitats de subsistència (com la neteja o la cuina), però també fer visibles cures relacionades amb gestió emocional, acollida, resolució de conflictes, oci, altres aprenentatges, etc.)

2a part Contrastos

En aquesta segona part es treballen els conceptes de cures claus que cada grup investigarà en el centre a partir d'un seguit de preguntes.

A Escollim conceptes de cures claus

 25'

1. Un cop tenim el mapeig de cures que propicien i sostenen les relacions sostenibles al centre, n'hem d'escollir algunes. Podem fer agrupacions per classificar-les, i per fer la investigació al centre ens enfoquem només en algunes.
2. Fem grups de 3-4 persones, i cada grup treballa amb dos tasques de cura, així que el nombre total de tasques escollides serà dos vegades el nombre de grups que hi hagi. Per fer el mapeig d'àmbits de les cures utilitzem la següent classificació, en que cada un dels àmbits és d'un color diferent:

SUBSISTÈNCIA FÍSICA

aigua, aire, aliment, salut, moviment, higiene, descans, refugi, contacte físic

RELACIONALS I EMOCIONALS (CONNEXIÓ)

afecte, apreciació, companyia, harmonia, intimitat, amor, suport, tendresa, expressió sexual, comunicació, escolta atenta, seguretat, confiança

ALTRES...**3.** Per aprofundir també podem afegir aquestes classificacions:

- **Comunitat i llibertat:** pertinença, cooperació, igualtat, inclusió, reciprocitat, participació, compartir, elecció, autonomia, espai, fluir/espontaneïtat, poder interior, lliure expressió
- **Transcendència i significat:** bellesa, celebració, fe, esperança, dol, presència, vitalitat, respecte, contribució, creativitat, efectivitat, exploració, integració, propòsit.
- **Enteniment:** consciència, claredat, descobriment, aprenentatge.
- **Relaxació/diversió:** humor, goig, plaer, estimulació, aventura
- **Sentit de si mateixa:** autenticitat, sentit, creativitat, dignitat, integritat, creixement, sanació, honestedat, autoconeixement, autocura.

B**Iniciem la investigació****25'**

1. Un cop cada grup hagi escollit les dues tasques de cures amb les que treballarà, l'educadora reparteix una graella, i cada grup omple i respon tenint en compte les seves tasques de cura.

Les preguntes a respondre són les següents:

- Què? (Quina és la tasca que du a terme?, Quina cura és?)
 - Com? (Com fa aquesta tasca? En quin horari? En quin context? Amb quin material?, etc)
 - Per què? (Per què ho necessito? Per què és important per mi/nosaltres?)
 - On? (A quins espais del centre?)
 - Qui? (Nom?, Què coneixes d'aquesta persona? Família? Horari? Què fa? Què li agrada? Quines coses sap fer?)
2. L'alumnat té 20 minuts per intentar respondre les diferents preguntes. Poden observar i preguntar a altres persones del centre per poder respondre les preguntes proposades.

3a part Tancament

En aquesta tercera part posem en comú les investigacions de cada grup per tal de veure la importància de les relacions i les persones que cuiden i fan sostenible el centre.

A Posada en comú

 40'

1. Després que cada grup hagi fet la seva investigació amb les dues cures i hagi intentat omplir la graella ens posem en grup gran per fer la posada en comú.
2. Posem un paperògraf gran al centre de la classe o penjat a la pissarra perquè el pugui veure tothom. Al paperògraf hi ha les següents columnes:

CURES (Què i com?)	PER QUÈ...? (...ho necessito?, ...m'agrada?, ...és important per mi?) (Necessitat/emoció)	ON?	QUI? (Nom persona)	QUÈ CONEIXEM D'AQUESTA PERSONA?

3. Cada grup explica quina és la cura que ha investigat i què n'ha extret, i ho apunta al paperògraf gran, apuntant les respostes que han recollit de les cures que han investigat.

Les cures les escrivim en una cartolina/full de color en funció de la categoria que li pertoqui, i el nom de la persona en una cartolina de color groc.

4. Un cop tots els grups hagin compartit, ens centrem en la columna de "Per què és important?" i en la columna de "què coneixem d'aquesta persona?".
5. Al final de la sessió hem d'haver escollit a la persona que entrevistarem. Per escollir-la hem de tenir en compte també els seus horaris i disponibilitat que siguin compatibles amb el projecte.

En aquest moment, després d'haver fet tot el procés d'investigació tenim diferents persones que cuiden i propicien les relacions al centre. És probable que sovint no coneguem a aquestes persones o què sapiguem molt poc de les seves vides. En aquest sentit volem posar en valor les històries de les persones més enllà de les tasques de cures i rols que tenen dins del centre educatiu, a l'hora que reconeixem la importància de cada un d'aquests rols pel sosteniment del centre.

Opcions

A continuació presentem dos exemples d'entitats que han participat a la campanya COMunitats i que corresponen a les sessions 2, 3 i 4 del mòdul 6 respectivament.

Opció 1 Comunicació transformadora

M6 Sessió 2 Introducció elements sonors i entrevista radiofònica

PRIMERA PART	<p>1. Introducció</p> <p>1a. Ens presentem (5')</p> <p>1b. Identifiquem els mitjans d'informació i compartim la nostra relació amb ells (10')</p> <p>1c. Identifiquem els tipus de ràdio segons el model de propietat (10')</p> <p>1d. Identifiquem les característiques de la ràdio (5')</p> <p>1e. Identifiquem les finalitats de la ràdio (5')</p> <p>1f. El llenguatge radiofònic. Identifiquem els elements o recursos sonors de la ràdio (10')</p>
SEGONA PART	<p>2. Contrastos</p> <p>2a. Descubrim l'entrevista radiofònica (10')</p> <p>2b. Descubrim com preparar una entrevista (10')</p> <p>2c. Descubrim a la persona que entrevistarem (50')</p>
TERCERA PART	<p>3. Tancament</p> <p>3a. Tanquem la sessió i proposem una tasca (5')</p>

1a part Introducció

En aquesta primera part presentem la col·laboració entre Akwaba i COMSOC, així com comencem a identificar els mitjans d'informació centrant-nos en la ràdio, les seves característiques, finalitats i recursos sonors.

A Ens presentem

 5'

1. Abans de començar, emmarquem de nou el que estem fent esmentant que farem tres sessions dedicades específicament a la part radiofònica, sent aquesta la primera.

És important que quedi palès que després d'aquesta sessió introductòria, la següent es destinarà a preparar l'entrevista i, finalment, executarem aquesta a la tercera.

2. Per iniciar la sessió que, en aquest cas, és facilitada per una persona encara desconeguda pel grup, fem una breu dinàmica de presentació amb la qual podrem trencar el gel. Així, proposem que cada persona present a l'aula, començant per la dinamitzadora, es presenti al grup contestant les següents preguntes:
 - Com et dius?
 - Ens pots compartir alguna cançó o grup de música que t'agradi?
 - Què esperes d'aquest taller?

B Identifiquem els mitjans d'informació i compartim la nostra relació amb ells

 10'

1. Un cop ens hem presentat, ja estem a punt per començar. Podem compartir els títols dels punts que aprendrem avui:
 - Mitjans d'informació
 - La ràdio i l'entrevista
 - Producció
2. I en marxa! Podem llençar les següents preguntes al grup i començar a compartir i debatre:
 - Què són els mitjans d'informació?
 - Quins són?
 - Quins feu servir?
 - Quins són el que la majoria de la classe fa servir?
 - I els que quasi ningú o ningú utilitza?
 - Algún cop heu llegit un diari o escoltat un programa de ràdio?
 - I un pòdcast a la web?
 - Hi ha alguna diferència entre mitjà d'informació i de comunicació?
 - Hi ha alguna diferència entre informar i comunicar?

3. A través de la conversa col·lectiva ampliem o reforcem els coneixements existents al grup, portant la reflexió al centre i despertant la curiositat col·lectiva tot el possible.

C

Identifiquem els tipus de ràdio segons el model de propietat

 10'

Ara que ja tenim més present el món dels mitjans, la comunicació i la informació, ens preguntem quins tipus de ràdio existeixen. Ja que es poden classificar de diverses maneres (per continguts, per canal d'emissió, etc) compartim que hi ha una que és particularment interessant mirar pel que fa a l'història de la radiodifusió i el que nosaltres farem. Com a pista, podem esmentar que una bona manera d'esbrinar quins són aquests tres tipus de ràdio que ens interessin és fixar-se en qui n'és propietari, i que això estarà directament relacionat amb la finalitat de cada emissora.

Així, la idea és acabar parlant de:

RÀDIOS PÚBLIQUES

Són les emissores gestionades, finançades i desenvolupades per diverses institucions (estatals, autonòmiques, locals, etc.).

RÀDIOS COMERCIALS

Són empreses la principal finalitat de les quals és obtenir guanys. La comunicació i els continguts són mitjans per assolir el lucre.

RÀDIOS COMUNITÀRIES

No tenen finalitat de lucre. Solen ser horitzontals i col·lectives. Encoratgen la participació. S'interessen per temes socials. Són espais d'intercanvi. Enforteixen drets. Treballen en xarxa.

És interessant preguntar a la classe quines de cada tipus coneixen, normalment ens adonarem que les comunitàries són menys conegudes i si anem bé de temps podem mostrar a la pantalla la web de XRCB i/o REX.

D Identifiquem les característiques de la ràdio

 5'

1. Presentem les 4 característiques de la ràdio i, tot seguit, les qüestionem: són veritat?
 - No utilitza imatges
 - És més barata que altres mitjans d'informació
 - Es pot escoltar fent una altra cosa
 - No encoratja tant el zàpping
2. Reflexionem sobre si la ràdio utilitza o no utilitza imatges, introduïnt els conceptes d'imatge sonora i paisatge sonor.

IMATGE SONORA

Per exemple, un udol transmet la imatge d'un llop.

PAISATGE SONOR

Per exemple, el soroll del vent, d'unes gavines i la mar evocarà una imatge d'un paisatge marítim.

Entendrem així que, de fet, d'alguna manera la ràdio sí que fa servir imatges: a través de la imaginació i la recreació de cadascú. Serà important diferenciar aquests conceptes dels nous formats de ràdio on es grava també en vídeo a la gent del programa i es penja o emet a internet.

E Identifiquem les finalitats de la ràdio

 5'

1. Podem parlar d'aquestes finalitats una per una reflexionant sobre què signifiquen i si sempre estan presents o les trobem a faltar sovint:

INFORMAR

ENTRETENIR

EDUCAR

ALTRES

Exercici del dret a la lliure expressió, acompanyar, comunicar a la comunitat

També podem intentar relacionar aquestes finalitats amb els tipus de ràdio dels que hem parlat anteriorment, però no cal entretenir-se excessivament amb aquesta secció.

F El llenguatge radiofònic. Identifiquem els elements o recursos sonors de la ràdio

🕒 10'

1. A continuació ens proposem identificar quins són els elements que la ràdio fa servir. Podem endevinar-los en grup mentre escoltem algun tall radiofònic abans de visualitzar un vídeo de ràdio-teatre o decidir fer-ho després.

La proposta de visualització d'un vídeo de ràdio antic es pot trobar a l'Internet:
Vea como se hacían las Radionovelas

<https://youtu.be/RMr8gJkfxQI>

2. Expliquem que el llenguatge de la ràdio es compon d'alguns elements i que les seves combinacions, però, són infinites. Només depèn de les necessitats de cada contingut i de la nostra creativitat.

LA VEU HUMANA

ELS EFECTES SONORS

Podem observar la diferència entre crear els sons en directe a la gravació o tenir-los amb un clic

LA MÚSICA

EL SILENCI

Podem reflexionar sobre la importància d'aquest element i com el seu ús durant 1 segon o 5 segons causarà efectes molt diferents, transmetent normalment poderosos missatges sense dir res

2a part Contrastos

En aquesta segona part descobrim l'entrevista radiofònica, la seva preparació i la persona a qui entrevistarem més endavant.

A Descobrim l'entrevista radiofònica

- Podem començar el tema llançant, de nou, preguntes al grup. Podem fer les preguntes:
 - Què és una entrevista?
 - S'assembla més a un interrogatori o a una conversa?
 - Com podem fer les preguntes perquè s'assemblin més al segon?
 - Què ens imaginem que és important a l'hora de fer i preparar una entrevista en aquest sentit?

És un bon moment per animar a persones que encara no han participat en veu alta a fer-ho si els hi ve de gust.

- Després, proposem la visualització (i sobretot escolta) d'una entrevista radiofònica curta o de fragments d'una més llarga fixant-nos en quina estructura s'està seguint i quines coses ens criden l'atenció.

Una proposta de visualització és Adolescents XL, on podem trobar bones entrevistes a personatges que interessin a la joventut com Miss Raisa o Miquel Montoro.

- Un cop hem escoltat l'entrevista, fem una posada en comú.
 - Què ens ha cridat l'atenció?
 - Semblen preguntes preparades o espontànies?
 - Com ha començat l'entrevista?
 - Què ha passat després?
 - Com ha acabat?
 - Què ens ha agradat i voldríem fer també a la nostra entrevista?
 - Hi ha alguna cosa que no ens hagi convençut?
 - Quines conclusions en traiem?

4. Després de compartir les diverses impressions que han tingut lloc, segurament haurem arribat a la conclusió que l'estructura de l'entrevista està bàsicament formada per:
- Introducció
 - Desenvolupament de l'entrevista (amb preguntes, comentaris, etc.)
 - Tancament

Posem èmfasi en la importància d'una bona introducció i un bon tancament i per què.

B Descobrim com preparar una entrevista

🕒 10'

Ja hem introduït aquest tema en les seccions anteriors. Ara cal portar-lo al centre amb la pregunta "Quines coses ens convé tenir en compte per preparar la nostra entrevista?" o "Quin seria l'escenari ideal per preparar-la?"

S'espera que del procés col·lectiu, surtin les coses més bàsiques que cal recordar, a més de diversos detalls. Així, la investigació o recerca prèvia, la posada en contacte amb la persona a entrevistar i la preparació de preguntes ordenades per temes són trets que s'esmentaran.

1. Un cop estem pensant com a grup si seria o no possible parlar abans amb la persona a entrevistar per fer-se una idea de quins serien els millors temes a tractar i de com cal plantejar les preguntes, aquesta persona tocarà a la porta (ja que l'hem convidat prèviament a venir o a entrar via videotrucada).

C Descobrim a la persona que entrevistarem

🕒 50'

1. Un cop hem processat la sorpresa i hem gaudit de l'emoció del moment, la rebem i oferim fer ús d'aquest espai de temps per fer-li algunes preguntes de manera ordenada, conèixer-la millor i prendre notes que ens ajudaran posteriorment a elaborar el nostre guió.
2. A més, és l'oportunitat de crear un vincle amb aquesta persona, el qual ens ajudarà molt a què l'ambient que es formi el dia de l'entrevista sigui el més agradable possible per tothom.

Aquesta part de la sessió sol durar bastant de temps i ajuda al grup a adonar-se del que més els interessa parlar i de la necessitat d'ordenar-ho d'alguna manera, començant així a identificar possibles blocs temàtics.

3. Si podem, ens acomiadem de la persona a entrevistar cinc minuts abans que finalitzi la sessió per així fer una darrera posada en comú i compartir la tasca a realitzar abans de la següent sessió.

3a part Tancament

En aquesta tercera part tancarem la sessió, recordant les tasques de cada grup per la pròxima sessió.

A Tanquem la sessió i proposem una tasca 5'

És un bon moment per recordar quin era l'objectiu d'avui i com ens ha preparat per a la pròxima sessió, on començarem els guions.

1. Així, demanem que si us plau pensin, amb l'ajuda de la seva docent, quins seran els grups i quines persones hi haurà a cadascun. Els hi recordarem que un grup s'encarregarà de la introducció i un altre del tancament, independentment del fet que condueixin també un bloc temàtic o no.

En funció de la mida del grup els hi recomanarem que es divideixin en 3, 4, 5, 6 grups. Com a referència, un grup de 16 persones podria dividir-se en quatre grups. Convé assegurar-se que s'ha entès i donar espai per consultar dubtes abans de tancar i acomiadar-se.

M6 Sessió 3

Preparem l'entrevista

PRIMERA PART	1. Introducció 1a. Recordem la sessió anterior i expliquem l'objectiu d'avui (5') 1b. Escoltem una entrevista i debatem si ens sembla que està preparada o no (10') 1c. Coneixem què és la careta radiofònica i escoltem exemples (10')
SEGONA PART	2. Contrastos 2a. Definim els blocs temàtics (15') 2b. Comencem el guió i coneixem el document (15') 2c. Treballem en grup per completar el guió (60')
TERCERA PART	3. Tancament 3a. Posada en comú (5')

1a part Introducció

En aquesta primera part recordarem els continguts treballats fins ara i posarem exemples que ajudin a preparar les entrevistes.

A

Recordem la sessió anterior i expliquem l'objectiu d'avui

5'

- Abans d'endinsar-se en la sessió d'avui, preguntem al grup què recorden de la sessió anterior. El més interessant és recuperar els conceptes d'imatge i paisatge sonor i la importància de fer una entrevista que sigui com una conversa, cuidant no només el seu desenvolupament, sinó també la introducció i el tancament.
- Tot seguit esmentem quin és l'objectiu d'avui i ens posarem en marxa.

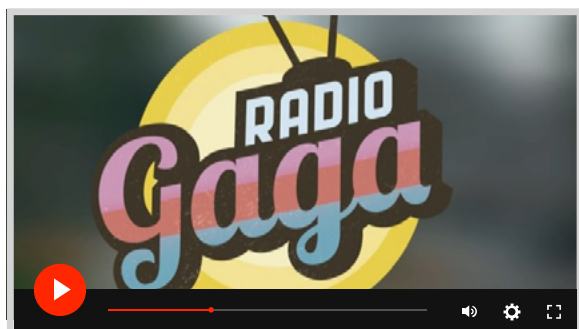
B

Escoltem una entrevista i debatem si ens sembla que està preparada o no

10'

- Reptem a l'alumnat a fixar-se en detalls de l'entrevista que reproduïrem.
- Una bona opció és Radio Gaga - "La vida es como un videojuego"

<https://youtu.be/hZ1MpjkphKU>

- Què us crida l'atenció?
- Com és aquesta introducció?
- Et sembla que tenen un guió o no?
- Com ho podem saber?
- És bona idea fer canvis in situ o hauríem de seguir 100% el nostre guió?
- Per què el tancament és d'aquesta manera?
- Si l'entrevista fos més llarga, convendria que això fos diferent?

C

Coneixem què és la careta radiofònica i escoltem exemples

10'

1. Abans d'explicar què és la careta és interessant preguntar si algú ho sap o convidar a l'alumnat a deduir-ho a través de l'escolta d'un parell d'àudios. Com a mínim escoltem dos exemples reals diferents, un d'un informatiu i un d'un altre tipus de programa.

Per exemple:

<https://youtu.be/xeknpkDA7SU>

<https://www.ccma.cat/catrado/alacarta/catalunya-migdia/catalunya-migdia-de-14-a-15-h-20032023/audio/1166164/>

És important que la classe entengui que cada grup farà la seva pròpia careta en la qual diran el títol o temàtica de la seva secció i qui està a càrrec. Podem obrir torn de preguntes per assegurar-nos que així és.

2a part Contrastos

En aquesta segona part comencem el procés de crear un guió d'entrevista, fent una pluja d'idees, definint blocs temàtics, seleccionant preguntes...

A Definim els blocs temàtics

 15'

1. Un cop hem refrescat la noció d'entrevista radiofònica i tenim clar què és la careta, podem començar a parlar del guió.
2. El nostre objectiu és decidir com a grup quins temes voldríem tractar a l'entrevista. Si recordem quins van ser tractats en la sessió anterior quan vam estar en contacte amb aquesta persona o tenim apunts d'aquella estona, millor.
3. Fem una pluja d'idees on totes les persones que vulguin proposar un tema seran escoltades i anirem apuntant totes les suggerències a la pissarra sense preocupar-nos de l'ordre o de si tenen sentit.
4. Un cop les idees s'han exhaurit o ja tenim una llista prou llarga, convidem al grup a pensar quins volen seleccionar.
 - *Hi ha alguns temes que s'assemblen molt i poden convertir-se en un?*
 - *Quin títol pot representar el tema millor?*
 - *Quin ordre pot tenir sentit?*
 - *Quins són els millors temes per començar l'entrevista?*
 - *I per acabar-la?*
5. Un cop hem aconseguit, col·lectivament, triar i consensuar un ordre, podem passar a la següent tasca. Una bona manera de veure si hem arribat a aquest punt és preguntar si alguna persona s'oposa o no està còmoda amb el que hi ha ara a la pissarra i per què? Si és així i la persona argumenta una raó, està bé dedicar 3-5 minuts a portar això a debat, moderant-ho fins que s'arriba a una conclusió com a grup.

Com aquesta paraula indica, aquest document serveix per guiar-nos al moment de l'entrevista, però no és necessari ni desitjable tractar-lo com si fos un prospecte inalterable del qual no ens podem desviar.

Si ens embusséssim, pot ser bona idea esmentar que sempre es poden fer canvis posteriorment i que tal vegada és millor començar amb el que tenim de moment per anar fent.

6. El següent pas és assignar un tema per grup. Comprovem que els grups ja han sigut seleccionats i sinó els decidim (preferiblement amb l'ajuda del professorat del centre, que sap millor si estan més o menys equilibrats). Cal recordar que un grup s'encarrega de la introducció i un altre del tancament.
7. Això es pot fer de diferents maneres, però una possibilitat és:
- Dir que s'asseguin per grups i parlin de les seves preferències durant uns minuts
 - Convidar a que cada grup aixequi la mà i expressi quin és el tema que més li agradaria fer, deixant clar que de moment només ho estem dient en veu alta però que no vol dir que sigui definitiu.
 - Un cop sabem totes les preferències hem d'aclarir les coincidències que hagin tingut lloc. Si dos o més grups volen el mateix tema, els convidarem a dir perquè volen fer aquest tema.
 - En moltes ocasions els motius o les idees que tinguin poden també aplicar-se a un altre tema. Així, podem fer-los veure això i veure si algun dels grups cedeix o canvia d'opinió.
 - Normalment, donarem uns minuts al procés i un o més grups acabaran cedent, ja sigui perquè s'han adonat que poden fer el que desitgen a un altre dels temes o perquè un dels motius que han escoltat dels altres grups els motiva a ser flexibles.

Si això no funcionés com ens imaginàvem, tal vegada hauríem de canviar d'estratègia. És recomanable comunicar-se amb el professorat que acompanya al grup o saber com solen fer-ho al grup en qüestió.

També ens podem trobar amb alumnat, que acompanyats per la seva docent referent, ja hagi determinat quins blocs temàtics tindrà l'entrevista, quin grupet de persones s'encarregarà de cadascun dels temes, i fins i tot ja hagin determinat l'ordre dels mateixos.

B Comencem el guió i coneixem el document

 15'

1. Ara és el moment de començar a conèixer la plantilla que farem servir per escriure el nostre guió i donar espai als grups per treballar.
DESCARREGAR AQUÍ: https://docs.google.com/document/d/1eMMqIkMjTtFIkrKN_0TnoPKOHedeJm09HHMUg0jyqjM/edit

- Podem obrir-lo al projector i/o compartir l'enllaç del document col·laboratiu amb els grups, si disposen d'ordinador per treballar a classe.
- El mirem de dalt a baix i comentem què és el que hem de fer a cada part, donant exemples i preguntant al grup què els sembla que significa trobar una frase en cursiva i entre parèntesis, etc.

Cal destacar que on diu "Nom conductor/a" han de posar els seus noms en majúscula i a sota la frase que aquesta persona dirà.

- Com a referència, podem dir que idealment la seva secció o bloc durarà entre 4 i 8 minuts i que ens agradaria que el programa duri 25 minuts més o menys. Escoltem i responem preguntes i dubtes en grup.

C Treballem en grup per completar el guió

 60'

- A continuació cada grup pot començar i, fins i tot, completar el seu guió.
- Anem taula per taula per resoldre dubtes que vagin sortint i donar suport al procés creatiu. De tant en tant, podem compartir al grup gran com va i assegurar-nos que no s'estan repetint preguntes als diferents blocs.

És recomanable que l'alumnat tingui converses i escrigui primer en paper, o que no hi hagi més de dos ordinadors per grup, ja que així hi ha menys dispersió i poden concentrar-se més en parlar com a grup.

3a part Tancament

En aquesta tercera part tanquem la sessió i acabem de resoldre dubtes.

A Posada en comú

 5'

- Ens assegurem que no es repeteixin preguntes en els diferents blocs, posem en comú el que hem fet fins ara i recordem la pròxima sessió.

M6 Sessió 4

Enregistrem l'entrevista

PRIMERA PART	1. Introducció 1a. Fem l'última mirada al guió i repassem en grups, considerem si cal fer canvis (35') 1b. Mentalització i preparació de l'ànim col·lectiu (10')
SEGONA PART	2. Contrastos 2a. Darrers canvis d'última hora, recepció de la persona convidada (10') 2b. Execució (40')
TERCERA PART	3. Tancament 3a. Celebració i reflexió (25')

1a part Introducció

A

Fem l'última mirada al guió i repassem en grups, considerem si cal fer canvis

35'

1. El primer que fem és saludar al grup, i dir alguna cosa que els animi o motivi, fent-los entendre que és normal sentir nervis i que tot anirà molt bé. Ara és el moment de revisar si cal fer algun canvi en funció de si falta alguna persona o qualsevol altre factor inesperat. Si no és així, poden aprofitar aquest temps per repassar i practicar com a grups petits.

Avui és un dia especial per a la majoria de les persones que integren el grup escolar, ja que no acostumen a parlar davant d'un micròfon ni a entrevistar a una persona adulta mentre es grava la conversa que s'emetrà a l'emissora local o es compartirà com a podcast en línia a la xarxa. És habitual que es respiri un clima agitat, hi hagi nervis o inclòs una mica de pànic. Per això va molt bé acompanyar al grup mentre experimenten tot això i, a la vegada, estan repassant les seves línies i guions.

B Mentalització i preparació de l'ànim col·lectiu

 10'

1. Ara que ja ha passat mitja hora, és el moment de deixar anar els guions i respirar una mica. Podem aprofitar aquests minuts per resoldre dubtes de manera ordenada al grup gran i convidar a que ens calmem individual i col·lectivament, tenint la tranquil·litat de que es poden equivocar, entrebancar-se i tornar a expressar-se per a què s'entengui sense problema, ja que a la vida cada dia ens equivoquem d'una manera o altra.

Si hem de canviar d'espai i encara no ho hem fet, és també el moment. Podem animar-los a portar un llapis o bolígraf per si han de canviar detalls in situ.

2a part Contrastos

A Darrers canvis d'última hora, recepció de la persona convidada

 10'

1. Quan arribi la persona a entrevistar, podem convidar al grup a saludar-la i donar-li la benvinguda. A vegades aquest moment pot suposar un xoc de realitat en el que algú vol fer canvis dels quals se n'havia oblidat abans o qualsevol cosa.

B Execució

 40'

1. És el moment de demanar silenci i explicar que ja començarem a gravar. Ha de quedar clar que:
 - Anirem passant a la taula de gravació per torns. El primer grup farà la seva part i aturarem la gravació perquè canviem de grup i així successivament.
 - La resta dels grups han d'estar presents a la sala mantenint el silenci, ja que qualsevol so quedarà enregistrat al programa. També cal escoltar molt atentament, ja que les respostes de la persona entrevistada poden fer que les preguntes dels grups vinents necessitin ser modificades.
 - Quan s'està a la taula ens hem de fixar en una sèrie de detalls i comunicar-los al grup abans de començar (indicacions tècniques):
 - Seure correctament
 - Podem posar-nos els cascos o no, segons ens resulti més còmode
 - Fixar-nos en la distància entre la nostra boca i el micròfon (d'aproximadament un palm)
 - Podem ajustar els micròfons segons la nostra altura

- Podem deixar el paper a la taula o posar-lo enlairat a un costat del micròfon, l'important és que la nostra veu es projecti directament on està el micròfon i que no es senti el soroll d'un paper bellugant-se
- Si tossim o estornudem, ho hem de fer cap a la nostra esquena
- Evitem tocar els micròfons o causar altres sorolls com parlar colpejant la taula
- Ens comuniquem amb gestos. Qui estigui a la tècnica baixarà el braç per donar pas a la primera persona que parla quan baixa el volum de la sintonia
- Si ens equivoquem no passa res, seguim!
- Podem riure i gaudir
- Tal vegada s'haurà de compartir micròfon entre dues persones

2. I ja podem començar i enregistrar el programa! Bona sort! El nostre rol ara consisteix a estar present i guiar a qui es perdi si escau, celebrant breument el que ha estat positiu a cada tall i animant al següent grup a continuar així.

3a part Tancament

A Celebració i reflexió

 25'

1. Un cop hem finalitzat amb la gravació, és moment de celebrar i compartir com ha estat l'experiència en l'àmbit individual i grupal. Podem dinamitzar aquesta part com millor s'adeqüi a l'espai, l'ambient o les necessitats del grup. Podem aprofitar per felicitar el grup, no només donar-los l'enhorabona, però també destacant els punts forts del que han fet bé i perquè estava tan bé. És moment que siguin conscients del que són capaços de fer.
2. Després podem obrir el torn de paraula per fer una posada en comú i que les persones que vulguin compartir com s'han sentit ho puguin fer. Una altra opció és fer una reflexió prèvia en silenci amb l'ajuda d'una fitxa, escrivint o dibuixant.

Si tenim temps extra podem escoltar fragments del que acabem de gravar en grup i fer petites reflexions al voltant d'això.

PRESENTACIÓ A LA COMUNITAT EDUCATIVA

Un cop enregistrada i editada l'entrevista, us convidem a presentar-la i fer-ne difusió a la comunitat educativa (dies mundials o jornades de celebració pròpies del centre) a través dels vostres recursos (web, ràdio...) i d'altres del territori per compartir el procés.

Opció 2 Expressió artística

M6 Sessió 2 Construïm imatges

PRIMERA PART	1. Introducció 1a. Benvinguda i presentació del fil conductor (15')
SEGONA PART	2. Contrastos 2a. Joc d'imatges, utilitzant el cos per a presentar-se (15') 2b. Creació de grups i construcció de les imatges (1h 15')
TERCERA PART	3. Tancament 3a. Gestos i cures (15')

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Revistes, cartolines, tisores, cola, diaris, llapis de colors, fil, textures i retoladors.

REQUISITS TÈCNICS

Equip de so per acompanyar.

1a part Introducció

A Benvinguda i presentació del fil conductor

 15'

1. Introduïm el fil conductor del mòdul, com treballarem durant la sessió i acords grupals

2a part Contrastos

En aquesta segona part...

A Joc d'imatges, utilitzant el cos per a presentar-se

 15'

1. Preparació de l'escolta activa, l'observació, cos i emocionalitat: Fem una rotllana per iniciar.
2. Demanem que cadascú digui el seu nom, acompanyat d'un gest o imatge corporal de com es troben en aquest moment present, el grup observa i escolta.

3. En les següents rondes, passem una pilota i compartim una paraula a partir de les idees associades a espais i relacions que existeixen en l'institut, vinculant-se a un color, objecte i una textura.

B Creació de grups i construcció de les imatges

🕒 1h 15'

1. Dividim el grup en 4/5 taules (unes 5-6 persones per taula). Una vegada asseguts, refrescar una mica el que van fer en la sessió 1 des del lloc i després demanem que continuïm només entre el grup petit, buscant triar cadascú (o si algunes prefereixen, parella) una relació significativa o un lloc dels quals van investigar en la sessió anterior.
2. Amb aquests 4 recursos (paraules, colors, objectes i textures) l'alumnat tindrà el punt de partida per materialitzar les escenes, persones, cures o espais descoberts. Havent deixat uns minuts per a pensar això, repartim material sobre les taules a poc a poc per a no perdre l'atenció (primer una base, foli blanc).

! *Si el grup ho permet, els fem tancar els ulls i per un parell de segons imaginem "la foto" o imatge d'allò que ens va semblar interessant, significatiu, etc.*

3. Anem a crear la "foto" del que van veure, descobrir, sentir amb allò triat. Es tracta de buscar plasmar allò que vam recordar. Utilitzem el material restant, revistes, cartolines, colors, etc.

! *Molt important és en acabar fer una fotografia de allò creat que ens servirà en la següent sessió, (una per cada creació).*

3a part Tancament

A Gestos i cures

🕒 15'

1. Tanquem la sessió amb un agraïment i breu explicació de la continuïtat de l'exercici.
2. Fem un joc rítmic per a acomiadar-nos. Col·locats en cercle, repetim tots al mateix temps i amb gestos corporals "em cuido (mans al pit), et cuido (ens agafem de les mans), la cuido (una mà a dalt i l'altra a baix)" en referència a la relació amb nosaltres mateixes, el grup/l'escola i el medi ambient.

M6 Sessió 3 Re-anomenem els espais

PRIMERA PART	1. Introducció 1a. Benvinguda i presentació del fil conductor (15')
SEGONA PART	2. Contrastos 2a. Joc de preparació de l'escolta activa i el cos (15') 2b. Mapatge i pluja d'idees (30') 2c. Re-anomenem els espais i vincles (45')
TERCERA PART	3. Tancament 3a. Gestos i cures (15')

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Revistes, cartolines, tisores, cola, diaris, llapis de colors, fil, textures i retoladors.

REQUISITS TÈCNICS

Equip de so per acompanyar.

1a part Introducció

En aquesta primera part...

A	Benvinguda i presentació del fil conductor	 15'
----------	---	--

Benvinguda – presentacions i recordatori del realitzat la sessió passada.

2a part Contrastos

En aquesta segona part...

A	Joc de preparació de l'escolta activa i el cos	 15'
----------	---	--

1. Fem una ronda de palmes unísones amb la persona que tenim al costat i anem passant el torn fins a tancar el cercle.

! És important mirar-nos als ulls per a aconseguir que les palmades siguin al mateix temps.

B Mapatge i pluja d'idees

 30'

1. Fem un mapatge del territori utilitzant cintes sobre el terra per a marcar l'espai de manera col·laborativa (alguns i algunes fan el dibuix sobre el terra amb les cintes, mentre la resta de grup va indicant espais importants a ressaltar, característiques distintives de l'espai, etc.).
2. Demanem al grup que es col·loqui sobre el mapa dibuixat en el terra per a recordar quines cures van trobar, que relacions i com eren, etc. (anem apuntant pluja d'idees a la pissarra).

C Re-anomenem el espais i vincles

 45'

1. Fem petits grups en taules (4/5 grups).
2. Canviem de nom els espais a partir de les imatges creades en la sessió anterior, llançant la pregunta:
 - *Què aporta al meu procés educatiu aquest espai o relació?*
3. Recollim el que ha passat, descobert, etc. i dediquem un temps a donar valor a cada lloc amb els nous noms en folis, pensant en un color i tipografia específica per cada etiqueta.
4. Representem com a grup una imatge d'un d'aquests espais i relacions a través del teatre imatge.
5. Demanem que cada grup presenti la seva imatge a la resta situant-se sobre el mapa dibuixat en el terra.

3a part Tancament

A Gestos i cures

 15'

1. Col·locats en cercle, repetim al mateix temps i amb gestos corporals "em cuido, et cuido, la cuido"
2. Agraïm l'espai i fem una breu explicació del tancament del mòdul en la pròxima sessió.

M6 Sessió 4

Construïm l'entramat

PRIMERA PART	1. Introducció 1a. Benvinguda i presentació del fil conductor (15')
SEGONA PART	2. Contrastos 2a. Joc d'atenció, per presentar-se i recordar els conceptes claus de l'última sessió (15') 2b. Construir l'entramat (1h 15')
TERCERA PART	3. Tancament 3a. Gestos i cures (15')

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Etiquetes, fotografies i plafó imprès.

REQUISITS TÈCNICS

Equip de so per acompanyar.

1a part Introducció

A

Benvinguda i presentació del fil conductor

 15'

Benvinguda – presentacions i recordatori de l'itinerari complet realitzat al llarg del mòdul 6.

2a part Contrastos

En aquesta segona part fem la preparació per l'escolta activa, l'observació, el cos i l'emocionalitat, i fem la creació del mapa amb els espais i unios treballats durant el mòdul.

A

Joc d'atenció, per presentar-se i recordar els conceptes claus de l'última sessió

 15'

1. Fem una ronda inicial dient el nostre nom i passant la pilota a una altra persona. Després, al llançar, diem conceptes claus que recordem de la sessió anterior.
2. Ens col·loquem en una fila, en horitzontal, i anem fent preguntes per recordar tot el procés. Conforme anem recordant activitats, en ordre cronològic, el grup sencer fa un pas endavant.

B Construir l'entramat

 1h 15'

1. Presentació de les imatges, etiquetes i espai imprès sobre el plafó. Si l'entramat es construeix al llarg de sessions diferides en diferents grups del mateix curs, remarcuem l'aspecte que cada grup complirà un rol important, tant per a qui inicia el procés de construcció de l'entramat com per al grup que el finalitza.
2. Fem petits grups en taules (4/5 grups).
3. Situem totes les peces sobre el mapa dels diferents espai: imatges, etiquetes, etc.
4. Afegim una emoció o concepte a les fotografies de cada espai.
5. Unim, vinclem els diferents espais que s'han identificat al llarg de les sessions triant un fil de color específic per cada vincle que es representa.

Tornem a observar amb distància l'entramat del mapa i el procés realitzat per a arribar a un acord grupal final sobre el resultat.

3a part Tancament

A Gestos i cures

 15'

1. Col·locats en cercle, donem un moment per a fer una ronda de paraula o gest sobre el que ha significat per a cadascuna els vincles i les cures.
2. Agraïm l'espai i expliquem que durant la pròxima sessió el mapa es presentarà a la resta de la comunitat en l'institut, comentant el procés que han travessat per a arribar a la seva realització.

PRESENTACIÓ A LA COMUNITAT EDUCATIVA

Un cop realitzada la composició artística, us convidem a presentar-la i fer-ne difusió a la comunitat educativa (dies mundials o jornades de celebració pròpies del centre) a través dels vostres recursos i d'altres del territori per compartir el procés.

Secundària

M1

MÒDUL 1

De-unitats a COM-unitats

RESUM SESSIÓ

Presentem la campanya “COMunitats: relacions sostenibles a l'escola i al món”. Abans d'introduir els conceptes que treballarem a la campanya, iniciem presentant-nos i establim els acords de convivència. A continuació, fem un joc per identificar els criteris que utilitzem a l'hora de relacionar-nos. Després, introduïm la idea de comunitat, i pensem com serien les nostres comunitats ideals. Per últim, reflexionem i valorem la importància de reconèixer-nos com a éssers **interdependents** i **ecodependents**, i la possibilitat de pensar en una **vida-en-comú**; què és allò que necessitem per viure? i, quines són aquelles persones que ho fan possible?

IDEA FORÇA

Identificar els criteris de com ens relacionem. Reconeixem que som éssers interdependents i ens necessitem les unes a les altres per viure.

CONCEPTES CLAU

Interdependència, ecodependència, vida en comú, comunitat.

OBJECTIUS

- Reflexionar sobre com ens relacionem i com ens volem relacionar.
- Identificar què necessitem per viure i qui ho fa possible.
- Reconèixer-nos com a éssers interdependents (i ecodependents) per posar al centre el valor de les cures.

DINÀMICA

PRIMERA PART	1. Presentació del grup 1a. Dinàmica “Em dic, em sento i ho mostro així” (10') 1b. Definició dels acords de convivència (10')
SEGONA PART	2. Contrastos 2a. Activitat sobre l'ideal de comunitat (35') 2b. OPCIONAL - Models de comunitat (15') 2c. Presentació del cartell i de la campanya (15') 2d. Qui et proveeix de cures? (20')
TERCERA PART	3. Tancament 3a. Agraïments (10')

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Cartell campanya COMunitats, fils de diferents colors i mides (1 x alumne/a), gomets diferents formes i colors, equip de música/altaveu, projector, fulls en blanc DIN-4, colors, cartes konecta (necessitats), 3 fulls DINA3, post-it, paperògraf (x2), cinta adhesiva/celo.

REQUISITS TÈCNICS

Equip de música.

DESENVOLUPAMENT DEL MÒDUL 1

D'unitats a COM-unitats

1a part Presentació del grup

En aquesta primera part, ens presentem, coneixem i establim, entre totes, les línies i acords de convivència.

MATERIAL Paperògraf, rotulador i cinta adhesiva

- OBJECTIUS ESPECÍFICS**
1. Presentar-nos.
 2. Consensuar els acords que han de regir l'ambient de treball.
 3. Conscienciar sobre la idea que estem en un espai horitzontal de treball.
 4. Interioritzar les normes que s'han acordat
 5. Treballar el respecte tant en el fons com en la forma.

A Dinàmica: "Em dic, em sento i ho mostro així"

 10'

1. Ens col·loquem en cercle, i ens presentem d'una en una. Cada participant diu el seu nom, com se sent i fa un gest que ho acompanyi.
Exemple: "Hola, em dic Pepi, em sento molt desperta" + gest que ho acompanyi
2. Acte seguit, cada vegada que una persona es presenta, tot el grup repeteix el que ha fet la persona que s'ha presentat:
Exemple: "Hola, et dius Pepi, et sents molt desperta" + imitem el gest
3. Quan tot el grup s'hagi presentat obrim un espai per qui vulgui compartir el per què de l'objecte o l'adjectiu.

Podem acompanyar aquest espai fent preguntes sobre gestos o paraules que s'hagin compartit i li hagin cridat l'atenció.

B Definició dels acords de convivència

 10'

1. Expliquem que l'espai ha d'adaptar-se a les necessitats de totes les persones presents.
2. Enganxem un paperògraf a la paret i expliquem a l'alumnat que haurà de decidir les normes que regiran la dinàmica del taller durant totes les sessions.
3. En veu alta, l'alumnat va proposant normes i les escrivim al paperògraf.

4. Quan considerem suficients les normes escrites, demanem si tothom hi està d'acord i, si s'escau, s'accepten. Si no és així, debatim fins que quedin només les que són consensuades per tothom.

2a part Contrastos

Aquesta segona part es compon per diverses activitats troncales que ens ajuden a pensar al voltant de l'ideal de comunitat.

MATERIAL Fils, gomets, cartell COMunitats, cartes Konnecta (necessitats).

- OBJECTIUS ESPECÍFICS**
1. Reflexionar al voltant de l'ideal de comunitat i el model que nosaltres entenem.
 2. Introduir el concepte d'interculturalitat crítica.
 3. Presentar la campanya COMunitats i explicar les seves fases i mòduls.
 4. Reconèixer-nos com a éssers interdependents.
 5. Visibilitzar i reflexionar al voltant de les persones que s'encarreguen de les cures al nostre centre.

A Activitat sobre l'ideal de comunitat

35'

Dinàmica "Agrupeu-vos"

1. Proposem a l'alumnat a seure fent un cercle i els convidem a participar a la dinàmica.
2. Enganxem un gomet aleatori al front, de diferents color i mida, a cada participant, i, de manera silenciosa els demanem que s'aixequin i caminin per l'aula.

Per aquesta dinàmica necessitem 2 o 3 persones que tinguin el rol d'observadores i ajudin a dinamitzar. Hauran d'apuntar en un full tot allò que observin durant la dinàmica.

És important que l'alumnat no vegi quina forma i color té el seu fil. Si es dona la consigna de tancar els ulls cal que donem missatges de tranquil·litat perquè totes les participants se sentin còmodes. Podem posar música de fons.

3. Mentre l'alumnat va caminant per la sala, donem les següents consignes
 - No podeu parlar
 - Agrupeu-vos!

4. Després que l'alumnat s'hagi agrupat, repartim un full DIN-A3 i fils de diferents colors i mides a cada grup que hagi sorgit. Els demanem que representin amb els fils el procés que han seguit per agrupar-se i que ho plasmin en el full.

L'objectiu és plasmar en les composicions les diferents interaccions i agrupacions que s'han creat a través dels fils.

5. Demanem a l'alumnat que col·loqui les diferents composicions juntes, i els convidem a que es situïn al voltant de les composicions per reflexionar sobre què ha passat. Podem introduir la reflexió plantejant les següents preguntes:
- *Quin és el criteri que heu utilitzat per agrupar-vos?*
 - *Com us heu sentit fent la dinàmica?*
 - *Què és el que heu plasmat en la composició?*
 - *Considerem que algun fil/gomet té més valor que un altre?*
 - *Les persones que heu tingut el rol d'observadores, quines coses heu observat?*
6. A partir de la següent pregunta, reflexionem sobre el què és una comunitat i com ens imaginem que podria ser una comunitat ideal.
- **Quin és l'ideal de model de comunitat?**

Per saber-ne més veure quadre de coneixements

7. Recollim les respostes de l'alumnat en un paperògraf/pissarra.
8. Amb les idees recollides sobre l'ideal de comunitat fem un mural conjunt, introduint també el cartell de la campanya, representant el model ideal de comunitat. Utilitzen fils per fer la composició/mural que representi aquest "ideal de comunitat".
9. Pengem, entre totes, aquesta composició/mural a l'aula, que ens acompanyarà al llarg de la primera fase de la campanya, i ser on anirem plasmant els diferents aprenentatges que anem fent al llarg de les sessions.

Normalment, l'alumnat s'agrupa per colors i mides dels gometes, per amistat, etc., la qual cosa haurà implicat comunicació no-verbal i cooperació, i farà que possiblement la persona que no té cap gomet quedí apartada i no s'agrupi. Ara bé, el que seria ideal, però habitualment no succeeix, és que tot el grup classe formi un sol grup. En cas que l'alumnat ja conegui la dinàmica, proposem de realitzar-la igualment i fer la interpretació del que ha passat entre totes les participants.

Podem preguntar a l'alumnat si consideren que formen part d'alguna comunitat, i posem exemples del que podria ser una comunitat: comunitat educativa, comunitat de veïnes, amistats, família, equip de bàsquet...

Introduïm la interculturalitat crítica com a model de comunitat que treballem des de la campanya.

QUADRE DE CONEIXEMENTS

Moltes vegades ens apropem a les persones per tenir algun tret en comú (edat, gènere, vestimenta, etc.) com ha estat també el cas dels fils (no s'havia indicat que els grups haguessin de ser del mateix forma o color, o que el requisit per agrupar-se fos tenir un fil). Ara bé, **hi ha vegades que allò comú és compartir un espai (l'aula, el barri, el planeta)**. Per això presentem aquesta campanya sobre construir junts i juntes, des de la diversitat (com podria ser tenir un fil de colors diferents) de cada persona, poden fer *COMunitat establint relacions sostenibles*.

Així, com en les agrupacions de la dinàmica, a la vida tenim **tendència a agrupar-nos amb aquells que tenim una certa igualtat o factors en comú**. Amb aquests actes, ja estem creant discriminacions, exclusions i injustícies que acaben trencant la cultura de pau del món. Per exemple: si es fa una agrupació **per gènere** els nois ocupen la pista de futbol, no queda espai perquè també les nenes (en el seu conjunt) se sentin còmodes ocupant aquell espai. Si es fa una agrupació **per edat** i només prenen les decisions les persones adultes, els infants o joves no podran donar la seva opinió. I així amb totes les possibles agrupacions per característiques (color de pell, origen, aparença estètica, religió...).

B**OPCIONAL**
Models de comunitat

15'

Per aprofundir en els models de comunitat:

1. Després d'haver fet la reflexió sobre l'agrupació, l'alumnat ha de fer tres grups i a cada un dels grups els donarem un concepte amb la seva definició.
2. Cada grup, en 10 minuts, ha de pensar de quina manera representaria el model de comunitat que li ha tocat.

Podem ajudar a explicar les definicions dels diferents models de comunitat per tal que s'entenguin les diferències.

3. Un cop cada grup hagi pensat com representar el model de comunitat que li ha tocat, es presenta davant dels altres grups.

L'objectiu es que el model escollit sigui el de la interculturalitat crítica.

4. Un cop cada un dels grups ha exposat el seu model de comunitat, es pregunta a l'alumnat quin és el model de comunitat que els agradaria que hi hagués en el món, però concretament a l'escola, al barri i a la ciutat on viuen.
5. Un cop han dit quin és el **model de comunitat que els agradaria**, s'ajunten en grups de 4 o 5 persones i es recuperen les primeres composicions. Es proposa modificar les composicions inicials per plasmar el model de comunitat que els agradaria, i ho van enganxant amb cel·lo.
6. Un cop cada grup hagi creat la seva composició, el grup-classe tindrà 10 minuts per **fer una única composició ajuntant les diferents propostes**. També poden afegir-hi un títol que expliqui què és la composició final que quedarà.
7. Pengem, entre totes, aquesta composició/mural a l'aula, que ens acompanyarà al llarg de la primera fase de la campanya, i serà on anirem plasmant els diferents aprenentatges que anem fent al llarg de les sessions.

QUADRE DE CONEIXEMENTS

Monoculturalisme

És una **societat molt homogènia, composta d'una cultura o una cultura molt dominant**. Es pretén que totes aquelles cultures que no formen part de la cultura dominant, s'incloguin a la dominant. I sinó, quedaran excloses i se les discriminarà.

El monoculturalisme considera que la pròpia cultura s'ha de protegir de les amenaces i perills que pot comportar la interacció amb altres cultures.

Dona lloc a discursos polítics, socials i educatius assimilacionistes. Parteix de la premissa que les persones migrades han d'adoptar la cultura de destí, abandonant la pròpia o deixant-la per l'esfera privada. En la seva formulació més extrema, pretén erradicar la diversitat cultural i religiosa a partir de pràctiques racistes, discriminatòries i xenòfobes. Aquest enfocament estava desacreditat com a model d'inclusió, però amb l'augment de l'extrema dreta, torna a estar present a l'esfera pública.

Multiculturalisme

El multiculturalisme se situa en el pluralisme cultural. Des de la postguerra de la Segona Guerra Mundial, i sobretot a partir dels anys 70, es considera que no és legítim destruir o manipular cultures. El multiculturalisme s'organitza a partir de dos principis bàsics: la igualtat de drets, oportunitats i responsabilitats (principi de ciutadania) i el respecte per les diferències culturals (dret a la diferència). Parteix del reconeixement de la diversitat cultural i entén que la renúncia a la cultura d'origen no pot ser una condició per a la participació en la vida de la societat d'acollida.

Posa l'accent en el respecte a la diversitat cultural, però sempre que no posi en perill els fonaments de la cultura dominant. D'aquí es desprèn el concepte de tolerància de l'altre. S'accepta la diversitat cultural, però moltes vegades des de posicionaments exòtics, folklòrics o com a producte del mercat capitalista. Des de la lògica multicultural és suficient la coexistència, no s'estableixen mec nismes per a la barreja i el diàleg intercultural. Aquest model ha generat dinàmiques de segregació cultural i de desigualtats (culturals, però també econòmiques, d'habitatge, educació, salut, participació comunitària, etc.).

Interculturalitat crítica

Neix com a resposta als diferents models de comunitat que reproduïxen exclusió i violència. En aquest cas, en comptes d'exagerar la diferència, **s'observen les diferències com allò que fa rica la interacció, ja que no hi ha una homogeneïtat. L'objectiu es teixir punts de trobada i unió i generar aliances en la diferència.**

Defensa que la diferència cultural és una invenció des d'una mirada eurocèntrica que es creu neutre. El "nord" com la cultura de les cultures, com un lloc neutre. La interculturalitat significa relació equitativa, es suposa un equilibri de poder entre el saber, el ser i el tenir de les diferents cultures. Encara que generalment això no passa i sovint, la interculturalitat és una utopia en les dinàmiques reals de desenvolupament i contacte entre cultures.

C Presentació del cartell i de la campanya

🕒 15'

1. Un cop hem introduït les diverses reflexions, exposem a l'alumnat el cartell de la campanya.
2. Expliquem l'organització de la campanya, i el contingut d'aquesta primera fase.

↓ Per saber-ne més veure quadre de coneixements

L'objectiu final és acabar generant una creació artística (el format d'aquesta creació s'escollirà en funció del centre) mostrant els diferents continguts treballats en els diferents mòduls, posant èmfasi en la metodologia dels livinglibraries, amb la finalitat de visibilitzar els diferents sabers i tasques més invisibilitzades que fan possible que l'escola funcioni.

3. Projectem una imatge que mostra el recorregut dels diferents mòduls que es transmeteix durant la campanya.
4. A partir de la imatge de la campanya convidem a fer una interpretació (en format de debat-reflexió) dels elements que es troben.
5. Així, mostrem el cartell o la imatge de la campanya, i plantegem preguntes a l'alumnat, tipus:

- *Què us suggereix la imatge?*
- *I els colors? Les formes? La posició de les formes? El contacte o no entre elles?*
- *Inspira la idea de relacions o connexions?*
- *Quin missatge ens transmet el títol de la campanya?*

Allò que transmet el títol i la imatge ajuda a fer un apropament a la visió sobre interculturalitat crítica i sostenibilitat econòmica i social. Aquests són els dos eixos d'Educació per a la Justícia Global[1] que es reforçaran amb la campanya COMunitats.

[1] Podeu trobar els 6 eixos temàtics de l'EpJG a: <https://www.lafede.cat/ca/educacio-per-a-la-justicia-global/>

QUADRE DE CONEIXEMENTS

Amb aquest mòdul iniciem la campanya COMunitats: relacions sostenibles a l'escola i al món. Per tal de presentar-la a l'alumnat, es mostra el cartell de la campanya amb els diversos elements visuals que trobem:

El títol “COMunitats”

El format en majúscules i minúscules del títol fa el contrast entre “comunitats” i “unitats”. El COM en majúscules també convida a preguntar-nos “Com establim relacions sostenibles a l'escola i al món?”

El títol “relacions sostenibles a l'escola i al món”

Defensem els drets humans en l'entorn proper (l'escola, el barri, la població) i a nivell global (el món, tots els éssers) per tal que no hi hagi discriminacions ni desigualtats per cap raó. Treballem la interculturalitat crítica[2].

La imatge de la campanya

La idea que tot està connectat i quan els elements es relacionen entre sí (persones o altres elements) pot haver adaptació i canvi. La imatge pot transmetre moltes més interpretacions, a continuació es mostren algunes i poden sorgir d'altres:

Colors, textures i formes

La barreja dels colors mostra la relació en la diversitat, els colors conviuen i es barregen.

Les formes geomètriques creades evocuen una sensació de xarxa i interrelació, d'una comunitat més àmplia que inclou comunitats més petites a dins, i totes estan interconnectades d'alguna manera. Al món tots els éssers i comunitats estem connectades d'alguna manera pel fet de viure en un mateix espai-temps-territori (el planeta Terra).

Es juga amb el contrast dels nexes d'unió que seria la comunitat (els espais de trobada) i les parts de les línies que no són nexes que representarien la singularitat i subjectivitat de cadascú.

Les diferents mides de les línies i de les formes geomètriques poden representar la diversitat de persones i maneres de ser, i la diversitat de comunitats que conviuen i existeixen.

Posició

La distribució de les línies, i la continuïtat en el paper (no es veu el seu límit) convida a pensar en un nombre infinit de possibles comunitats.

La seva forma i col·locació asimètrica evoca moviment, com en les mateixes comunitats existents.

El fet que el dibuix sembla que continuï pot evocar a la reflexió de la descripció del model actual en què hi ha relacions de poder desiguals i discriminatòries entre països, territoris, comunitats i persones (d'un mateix territori, nord-sud global). Allò que es veu a la imatge i ocupa un espai central és allò que té poder, és reconegut i té veu, forma part de l'hegemonia. Per contra, tot allò que no surt a la imatge i que no veiem – però que és possible que hi sigui- ocupa l'espai de l'invisible, i pot relacionar-se amb aquells sabers, territoris, maneres de ser i amb les persones que no són reconegudes per l'hegemonia, que ocupen els marges i són discriminades per diferents motius.

- Al final de la dinàmica pengem el cartell de la campanya i el deixem penjat a la classe.

D Qui et proveeix de cures?

 30'

En aquesta dinàmica volem reflexionar sobre la importància de reconèixer-nos com a éssers interdependents i ecodependents per poder sostenir la vida de tots els éssers de forma sostenible, i la possibilitat de pensar en una vida-en-comú, en front a la vida individual regida per la competitivitat, la lògica de mercat (diners) i la diferència.

- Dividim la classe en grups de 5 persones i repartim un bloc de post-it a cada grup.
- Fem la següent pregunta i demanem a l'alumnat que, en silenci, la pensin i escriguin la resposta a un post-it. Utilitzem les **cartes de necessitats KONNECTA** per inspirar a l'alumnat a identificar quines necessitats tenen, escampem les cartes blaves pel terra, i deixem cartellets blaus buits perquè puguin afegir-hi necessitats.
 - Què necessito per viure? (Escriurem 5 necessitats)

Podem donar algunes idees per a facilitar la dinàmica: necessitem menjar, descansar, rentar-nos, rebre afecte, passar-nos-ho bé, relacionar-nos...

- Acte seguit, fem la següent pregunta i també ho apuntem en un post-it:
 - Qui ho fa possible? (Qui ens satisfà, o genera condicions, per què aquestes necessitats que tenim es satisfacin?)
- Quan les integrants del grup han acabat de respondre les dues preguntes, les convidem a compartir el que han escrit amb la resta del grup.

5. Demanem a cada grup que esculli 5 necessitats que considerin imprescindibles per viure i sostenir la COMunitat, i quan les tinguin escollides, els demanem que les escriguin en post-it i **ho enganxin en el mural dels fils**.
6. Donem pas a un espai de reflexió.

QUADRE DE CONEIXEMENTS / REFLEXIÓ

Vivim en una societat en què el sistema socioeconòmic predominant és capitalista i patriarcal. Aquest sistema capitalista requereix d'individus en competició, i de sentiments de solitud, incomprensió i enemistat, per tal de sostenir el mercat. Es premia una manera de Ser i Estar en el món, i es discrimina i persegueix tot allò que surt de la norma. Es premia la productivitat, i es menysvalora tot allò que té a veure amb el sosteniment de la vida (les cures que permeten que la vida sigui).

La **interdependència** és una característica inherent a la humanitat. No som autosuficients malgrat el que el sistema capitalista ens fa creure. No es respecta la vida humana si no es cuida l'entorn natural, que és el que ho possibilita.

Atemptar contra el medi ambient suposa atemptar, al mateix temps, contra l'existència de tota la vida present i futura, és a dir, contra la sostenibilitat de la Vida.

Es fa evident la importància de la **comunitat** i la **vida en comú**. L'èmfasi en la interdependència "xoca frontalment amb la lògica neoliberal capitalista hegemònica, que tendeix a fer-nos creure que cada persona és independent, autònoma i pot sostenir-se per si mateixa" (Fem Eco, 2019). La noció de **Comunitat** prové de **Comú-Unitat**, i segons la pensadora decolonial[3] Karina Ochoa, la comunitat només es fa possible des del «Nos-altres», ja que és en el diàleg on es fa possible la revelació d'aquests altres, procés en el que ens constituïm comuns[4]. Aquesta és la clau d'un veritable diàleg decolonial.

"Depenem de l'entramat complex, divers i dinàmic de la biosfera per poder sostenir la vida en condicions dignes i satisfer les nostres necessitats materials bàsiques. En definitiva, estem subjectes a la naturalesa, als seus cicles i els seus límits materials, i corporalitzem cadascun dels impactes de la seva destrucció, contaminació i extralimitació."

[3] La de(s)colonialitat és una aposta polític-epistèmica per superar l'entramat de sistemes de dominació que envolta i travessa nostres cossos i pràctiques.

[4] Ochoa, K. ¿Monòlegs interculturals o diàlegs descoloniales?. Revista d'humanitats Tabula Rasa, n. 38, pp. 213-226, 2021

3a part Tancament

En aquesta tercera part fem el tancament, l'avaluació i revisió del mòdul, i agraïm la participació de totes.

A Agraïments

 10'

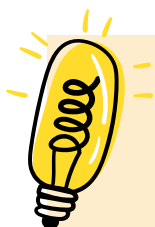
Per tancar la sessió, ens posem en cercle i cadascú agraeix a algú alguna cosa que l'ajuda a cobrir les seves necessitats.

- *“Agraeixo a que em dona les condicions per/m'ajuda a”*
- *“Agraeixo a la meva germana que m'aconsella i em recolza quan estic trista”*
- *“Agraeixo a la meva mare que durant molt temps m'ha cuinat i m'ha donat de menjar”*
- *“Agraeixo al meu pare que em cuidés quan he estat malalt”*

DIARI D'APRENTATGE

És una eina que podem utilitzar per fer un seguiment de les reflexions i aprenentatges que es van fer durant les diferents sessions. Al final de cada sessió es recull alguna reflexió o es proposa alguna pregunta que tingui relació amb el que s'ha fet durant aquella sessió.

El format del diari és lliure, tot i això, proposem utilitzar un full DINa3 i doblegar-lo de tal manera que quedin 8 rectangles diferenciats. A cada sessió s'omplirà un dels rectangles. Els espais en blanc es podran omplir lliurement.

Pregunta pel diari d'aprenentatge:

- *Quin és el meu ideal de COMunitat?*
- *Què necessito per viure?*
- *Qui ho fa possible?*

ERI

ESPAI DE REFLEXIÓ I

Relacions sostenibles amb una mateixa

Competències emocionals personals en les relacions

RESUM SESSIÓ

En aquesta sessió ens endinsem a experimentar de manera vivencial les relacions sostenibles amb una mateixa i amb les altres companyes. Iniciem generant un ambient agradable i segur per fer un exercici de meditació guiada que ens permet propiciar i valorar l'estima cap a les altres i cap a una mateixa. A continuació, posem en valor les virtuts de les companyes que ens envolten. Acte seguit, observem com ens relacionem amb els límits, propis i els de les altres i, posant atenció en la comunicació verbal i no verbal. Per acabar, tanquem la sessió recollint les sensacions.

IDEA FORÇA

Tothom té valor, potencial, qualitats i límits. Tothom té valor en la comunitat.

CONCEPTES CLAU

Autopercepció, virtuts, consentiment, límits.

OBJECTIUS

- Reconèixer virtuts en les altres i pròpies.
- Posar en valor la capacitat de posar límits, i identificar i respectar els límits de les altres.

DINÀMICA

PRIMERA PART	1. Activació de coneixements previs 1a. On estem? Recuperem els coneixements treballats fins ara (10') 1b. Dinàmica introductòria - <i>Em sento bé quan</i> (15')
SEGONA PART	2. Contrastos 2a. El valor d'una mateixa (30') 2b. Virtuts (in)visibles (20') 2c. Consentiment (25')
TERCERA PART	3. Tancament 3a. Agraïments (10')

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Post-it / cartellets cartolina, bolis / retoladors.

REQUISITS TÈCNICS

Espai diàfan, equip de música, projector.

DESENVOLUPAMENT DE L'ESPAI DE REFLEXIÓ I

Relacions sostenibles amb una mateixa

1a part Activació de coneixements previs

En aquesta primera part recuperem els coneixements treballats fins el moment, i els completem amb més informació.

A On estem? Recuperem els coneixements treballats fins ara

 10'

1. Demanem a l'alumnat que faci memòria del que vam fer a la última sessió i que expliqui què és el que recorden. Complementem i fem memòria de les coses que no recordin. Posem èmfasi amb el títol de la campanya "COMunitats" i el concepte d'interculturalitat crítica.
2. Recollim 3 idees clau del que es va treballar a la darrera sessió, les escrivim en un cartellet i les pengem al mural dels fils.

Recordem que l'objectiu de la primera fase del mòdul és fer una revisió sobre com són les relacions a l'escola, posant el focus en la interculturalitat crítica. Al final farem una intervenció artística per visibilitzar-ho.

B Dinàmica introductòria *Em sento bé quan...*

 15'

1. Per fer aquesta dinàmica fem un cercle amb les cadires mirant cap endins.
2. Cada participant ha d'iniciar amb la frase "Em fa sentir viva..." (o bé, "Em sento bé quan...") i explicar què és el que li fa sentir bé; quines activitats, passatemps, persones... li fan estar bé.
3. Un cop acabada la primera ronda, introduïm una dinàmica per fer-ho més divertit. Tothom ha d'estar assegut en una cadira fent un cercle. Traiem una cadira i la persona que l'ocupava es posarà al centre de la rotllana, i serà qui començarà amb la mateixa frase que a l'inici ("Em sento bé quan"... /o "em fa sentir viva..."). Un cop hagi acabat la frase, les persones que empatitzin amb aquesta hauran de canviar de lloc (no s'hi val canviar amb els llocs contigus). La persona que es trobava al mig i ha dit la frase també haurà de canviar de lloc i intentar sortir del centre per seure a la rotllana. D'aquesta manera la última persona en seure es quedarà a la cadira del mig i tornarà a començar la dinàmica amb la frase ("Em fa sentir viva..."). Així, successivament.

2a part Contrastos

En aquesta segona part treballem el respecte entre companyes, i fem un exercici de meditació guiada i una dinàmica, per tal de reflexionar al voltant de la necessitat de cures i de vetllar per les altres/la resta. També observem com ens relacionem amb els propis límits, i com observem, escoltem i respectem els límits de les altres persones a través de la comunicació verbal i no verbal.

A El valor d'una mateixa

 30'

Abans de tot, comuniquem a l'alumnat que farem una dinàmica amb música en què ens mourem per l'espai, demanant que no facin molt soroll per respecte a les companyes de les altres classes que estan fent classe.

1. Demanem a l'alumnat que retiri les cadires i taules, amb la finalitat que quedi un espai ample a l'aula on poder-nos moure.
2. Acte seguit, posem música.

No cal posar totes les cançons, podem escollir-ne algunes.

PART 1 Cançó animada

Senegal Fast Food

Amadou i Mariam

<https://youtu.be/MXXepwyg2tU>

Vul petar-ho

Oques grasses

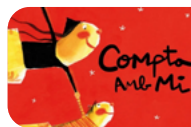
<https://youtu.be/Nh-Socoh4zI>

3. Anem donant a l'alumnat diferents consignes mentre es mouen per l'espai. La primera consigna és que caminin per l'aula. Convidem a l'alumnat a caminar més ràpid de forma progressiva. A moure els braços, les cames, el cap. Fins i tot a córrer. Podem animar perquè vagin movent tot el cos, ocupant els espais buits de l'aula. Nosaltres també podem participar d'aquest moviment per incentivar que es moguin.
4. Podem donar consignes de coses a fer:
 - Ajuntar l'esquena amb una altra persona, ajupir-se i aixecar-se sense separar l'esquena.
 - Tocar-se espatlla amb espatlla amb tres persones diferents.

5. Podem proposar un joc: Tocar amb la mà el peu de les nostres companyes, i evitar que ens toquin el nostre. Si ens toquen el peu, ens hem de quedar 5 segons congelades, i després podem continuar.

PART 2
Cançons més tranquil·les de trànsit

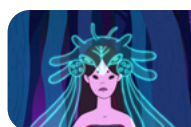
Compta amb mi
Txarango

<https://youtu.be/uIKaukcBPDk>

Tanca els ulls
Txarango

<https://youtu.be/W1Lq3rjg8R4>

Respira
Natalia Doco

https://youtu.be/Qllt27_Golg

Cançons per acompanyar la visualització

Spiegel im Spiegel
Arvo Pärt

<https://youtu.be/TJ6Mzvh3XCc>

The lighthouse
Daniel Herskedal

<https://youtu.be/8QwzCrzrWsw>

Seduction
René Aubry

https://youtu.be/R11h3y2ut_k

A Model of the Universe
Jóhann Jóhannsson

<https://youtu.be/fhQC7JBr7nU>

6. A poc a poc, convidem a baixar les revolucions, a agafar un ritme més tranquil, i caminar per l'espai. Mentre van caminant els anem fent les següents preguntes i consignes:
- *Com està el cos? Està activat?... Està tranquil? En cas que tingueu ganes de moure alguna part del cos i no heu pogut, feu-ho ara. Si voleu badallar, deixar anar algun so...*

- *Poc a poc, seguim respirant i anem posant consciència en la respiració. Anem notant com entra i com surt l'aire... Com s'infla i es desinfla la panxa. Agafem aire.... I poc a poc deixem anar l'aire.... I anem caminant... Tornem a posar atenció en com està el cos.*
7. Seguim caminant per l'aula. Quan considerem que hi ha un ambient tranquil i respectuós, demanem a l'alumnat que busquin un lloc de l'aula que els agradi i s'hi sentin a gust. Demanem que un cop trobat aquest lloc, s'hi asseguin.

Si l'alumnat se sent còmode i els ve de gust, poden tancar els ulls.

8. Quan observem que tothom ja ha trobat un lloc on seure, iniciem la següent meditació guiada. Mentrestant, de fons, la música seguirà sonant. Música tranquil·la i més fluixa.

És recomanable que la lectura de la meditació guiada sigui amb una veu suau i tranquil·la, amb pauses entremig.

També és important que la persona que estigui guiant la meditació observi com està el grup per si cal modificar i/o adaptar alguna cosa.

MEDITACIÓ GUIADA

El valor d'una mateixa

Recorda moments en els que vas estar amb algú que t'estima de debò, o aquell moment en el que et senties bé.

Deixa't impregnar per la sensació de benestar, de confiança, de cura.

Enfoca't en la sensació de ser estimat o estimada per algú. Un bon amic, una bona amiga, un familiar, la teva parella, la teva germana o el teu germà. Un company o companya de classe.

Intenta recordar, encara que no ho recordis exactament, una paraula cap a tu, un bon consell que et van donar. Una abraçada, una mirada còmplice.

Impregna't d'aquesta sensació.

Ara, recorda a algú per qui sentis estima de manera natural. Pot ser un/a infant. O un familiar. O un amic o amiga.

Visualitza la seva imatge, la seva veu. Observa-la fent coses. I veient que en cada una de les seves accions hi ha la voluntat de sentir-se bé. I per evitar allò que no el fa sentir bé.

Desitja que en el que sigui que faci aquesta persona, pugui encertar, pugui efectivament trobar calma i tranquil·litat, i no patir.

Ara amplia aquesta mateixa estima i amabilitat, cap a tu mateix o mateixa. Adona't del teu propi patiment. De les teves preocupacions. De les coses que t'inquieten ara mateix. No t'hi endinsis massa, simplement testimonia-ho. Sigues conscient. I amplia la preocupació i els bons sentiments cap a tu mateix/a.

Desitja't sentir-te bé i tenir a prop allò que et fa sentir bé. I que, et puguis alliberar d'allò que et genera malestar.

Nota com aquesta estima s'instal·la en alguns racons interns on potser tens dolor, i nota com aquest desig d'amabilitat i afecte, arriba a totes les parts del teu cos, com una pluja suau.

Si no et resulta massa estrany, pots posar la teva mà sobre la galta o el cor, amb tendresa. Com si estiguessis cuidant d'algú que es troba malament o que està ferit. I en tot cas pensa, que tu també vols estar bé, i en cas que pateixis vols que passi el dolor d'aquest moment que estàs vivint.

És especialment important que t'obris a la sensació que estàs rebent amor, amabilitat i afecte. Deixa que s'apropi a tu la sensació de ser cuidat, acariciat. De ser estimat/da.

I si et distreus en qualsevol altre pensament, torna tranquil·lament, a la sensació de ser estimat per algú. Deixa't impregnar per aquesta sensació. I permet que tu mateix/a generis pensaments d'amabilitat i afecte cap a tu.

Aprofita aquesta sensació per evocar-la cap a tots els éssers i per donar-te coratge o ànims per ser capaç, d'estimar, sentir estima, amabilitat i afecte cap a cada persona amb qui et creuis i interactuïs en el dia d'avui.

9. Des d'aquest estat, convidem a l'alumnat a fer-se un automassatge per la cara, les mans, els braços, o aquelles parts del cos que vulguin massatgear-se. I a que posin atenció a la importància de cuidar-se a elles mateixes.

OPCIONAL

10. Fem grups de 4 persones, i fem la dinàmica de la dutxa:

- Una persona es posa al mig, i les altres 3 persones al seu voltant. La consigna és simular una dutxa, per tant, les persones que estan al voltant tocaran suaument el cap de la persona que esta al centre com si fossin gotes d'aigua, i així per diferents parts del cos. Convidem a l'alumnat a viure-ho com un regal que es donen.

És important recordar el consentiment, el respecte i la cura cap a la persona a qui s'està fent la dutxa

11. Poc a poc anem tancant la dinàmica. Si ho considerem pertinent, podem fer una roda (en grup gran o petits) en què cadascú pugui compartir breument com ha estat l'experiència.

B Virtuts (in)visibles

 20'

1. Convidem a l'alumnat a tornar a caminar tranquil·lament per la sala, en silenci, posant atenció en la respiració.
2. A mesura que comencin a caminar, comencem a dir el següent:
 - *Adoneu-vos que no esteu soles. Podeu veure els vostres companys i companyes que també estan ara en aquesta aula, compartint aquest espai i aquest temps. Us convido a que aneu caminant i aneu mirant a les persones amb qui us aneu creuant, i vull que penseu que les persones que teniu al vostre voltant també tenen valor i potencial, com vosaltres.*

3. Posem la cançó "Rumba azul" de Caetano Veloso.

Rumba azul
Caetano Veloso

<https://youtu.be/l7XVAhMBdig>

4. Convidem a l'alumnat a que continuï caminant per la sala, ocupant tots aquells espais que van quedant buits.
5. Donem la consigna que cada cop que la cançó digui "chiki chiki" haurem de fer pessigolles a l'esquena d'algun company o companya.

6. Mentre la cançó estigui sonant, anem enganxant a l'esquena de cada alumne una cartolina en blanc, i deixem bolígrafs i retoladors a disposició del grup. Quan la cançó s'acabi, comuniquem a l'alumnat que tenen retoladors i bolígrafs a l'aula perquè els utilitzin.

És important mantenir l'ambient que s'ha creat de la dinàmica anterior per entrar en aquesta següent dinàmica.

PART 1

7. Demanem a l'alumnat que escriguin al cartell de 4 companyes una virtut que els agradi o que vulguin destacar d'aquella persona.
8. Diem a l'alumnat que en total, cada persona ha de tenir 4 virtuts escrites a l'esquena, i que per tant, si veiem que una persona ja té quatre virtuts en el seu cartell, haurem de buscar una altra persona que encara no les tingui i escriure-les allà. Convidem a l'alumnat a ser originals, que vegin aquelles coses bones de les altres persones que a vegades no són tan evidents.

Aquesta part de la dinàmica es fa en silenci, i no es faran comentaris del que s'escriu o es vegi escrit.

PART 2

9. Un cop tothom ha escrit a l'esquena de tres persones i, per tant, també tingui escrites quatre virtuts a la seva esquena, demanem a l'alumnat que, tranquil·lament, agafin la cartolina que tenen a la seva esquena i llegeixin el que li han escrit. Després els demanem que escriguin una virtut o alguna cosa que els agradi de la seva pròpia manera de ser/personalitat.
10. Després fem grups de 5 persones, o, si al grup li va millor, ho podem fer amb el grup gran, i comencem un espai de reflexió a partir de les següents preguntes:
 - Com m'he sentit amb aquestes dues dinàmiques?
 - M'ha sigut fàcil identificar virtuts de les altres persones?
 - Com m'he sentit quan he vist les virtuts que m'havien escrit?
 - M'ha sigut fàcil identificar virtuts pròpies? Com m'he sentit en escriure-les?

És molt important reconèixer el valor i potencial d'una mateixa, ja que totes les persones tenim coses bones per compartir amb les altres. També és molt important poder alegrar-nos de les virtuts de les persones que ens envolten.

És important desitjar estar bé, felices i sense patir. I poder tenir aquests desitjos per les persones que ens envolten, i extrapolat a totes les persones. És probable que sovint ens costi veure les virtuts de les altres persones, o que ens sigui difícil reconèixer les pròpies virtuts.

Vivim en un món productivista, que es basa en la competència i la comparació entre les unes i les altres. Constantment estem exposades a imatges de persones molt felices, molt guapes i, d'alguna manera, molt normatives. Se'ns crea una imatge en l'imaginari que no encaixa amb la realitat. Aspirem a aquest ideal que no existeix, i sembla que mai som suficient. D'altra banda, sovint, veiem les persones que ens envolten com enemigues o competència, i a vegades ens és difícil poder veure les virtuts que té cada una d'elles.

Què hi ha més revolucionari que poder reconèixer les pròpies virtuts i les de les altres, i potenciar-les? Perquè estiguin enfocades a beneficiar a la resta d'éssers.

C Consentiment

 25'

1. Separem la classe per parelles. En cas que no siguin parells, també podem participar. Després demanem que cada integrant de cada parella es numeri amb "1" o "2".
2. Els "1" es col·loquen en fila a un costat de la classe. I a l'altra banda, es col·loquen en fila els "2" de la parella. Fem que cada parella quedi encarada una davant de l'altra a cada costat de la classe.

! *Per fer la dinàmica, hi haurà dos rols que s'aniran intercanviant, fent que al final tant els "1" com els "2" hagin fet els dos rols.*

3. Comencen els "1" tenint el rol de la persona que ha de posar el límit. Els números "2" tenen el rol de la persona que es vol apropar.
4. Els "1" es queden quiets, i els "2" es van apropant a poc a poc cap a la seva parella número "1".
5. Fem tres rondes, i els "1" (persona que posa límit) hauran de comunicar en quin moment no volen que l'altra persona ("2") s'apropi més.

! *La dinàmica funciona millor si es fa en silenci.*

- Ronda 1: Es posa el límit amb la mirada.
- Ronda 2: Es posa el límit amb la mirada i el cos
- Ronda 3: Es posa el límit amb la mirada, el cos i la veu.

6. Indiquem en quin moment canviem de ronda. Quan el personatge "1" hagi fet les tres rondes, els "1" i els "2" canvien el rol i tornem a repetir les tres rondes.
7. Un cop fetes les sis rondes, demanem a les parelles que s'ajuntin per compartir com s'han sentit durant l'experiència, a partir de les següents preguntes:

Quan he fet de personatge que posa el límit....

- M'he sentit escoltada i respectada (s'ha respectat el límit que he posat)? En cas que no, com m'he sentit quan no s'ha respectat?
- He tingut alguna dificultat a l'hora de posar el límit? En cas que sí, quina/es?
- Com m'he sentit quan he posat el límit?

Quan he fet de personatge que s'apropa...

- He sabut identificar quan l'altre persona posava el límit? Què és el que he observat?
- He respectat el límit de l'altra persona? Què he fet quan l'altra persona ha posat el límit?
- Com m'he sentit quan l'altra persona ha posat el límit?
- Amb quin personatge m'he sentit més còmode?

Podem escriure les preguntes a la pissarra perquè l'alumnat pugui llegir-les i anar al seu ritme.

8. Després d'haver compartit les reflexions amb la parella, projectem el següent vídeo sobre consentiment:

https://youtu.be/sWu_HOf2qUc

9. Després d'haver fet la dinàmica i haver visualitzat el vídeo, proposem fer una reflexió en grup gran en relació a la importància del consentiment. Podem usar les següents preguntes per dinamitzar la reflexió:
- Quina és la idea principal del vídeo?
 - Quines eines podem utilitzar per saber que l'altra persona/es ens dona/en o no consentiment?

El vídeo es refereix sobretot al consentiment en relació a la sexualitat, la idea és poder parlar de la importància del consentiment en els diferents àmbits de la vida i amb totes les relacions que establím.

En el moment que ens vinculem amb altres persones –amb les amigues, professores, familiars, parelles, etc.- és molt important que puguem escoltar i observar com està l'altra persona, i assegurar-nos que quan els proposem alguna cosa no estiguem coaccionant i/o forçant a ningú.

D'altra banda, conèixer els propis límits i aprendre'ls a comunicar també és important perquè les persones del nostre voltant puguin respectar-nos.

Cal reflexionar sobre com ens relacionem, com ens comuniquem, com anomenem i mirem a les altres. Observar les eines que tenim per saber i comunicar què volem i què no volem.

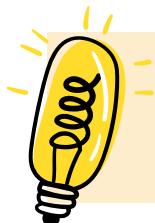
3a part Tancament

En aquesta tercera part farem el tancament, l'avaluació i revisió del mòdul, mitjançant una dinàmica.

A Agraïments

 20'

1. Per finalitzar la sessió, fem un cercle i dipositem al centre del cercle diferents cartes de dixit.
2. Demanem a l'alumnat que esculli la carta que representi més com està en aquest moment, després d'haver fet les diferents dinàmiques de la sessió.
3. Fem una ronda en què cada persona ha d'explicar com està a partir de la carta que ha escollit, i dir què s'emporta de la sessió.

Pregunta pel diari d'aprenentatge:

- Virtuts que m'han dit. Virtuts pròpies.
- Què m'ha agradat/què m'enduc de la sessió?

M2

MÒDUL 2

Perspectiva històrica

RESUM SESSIÓ

En aquest mòdul, incentivem la reflexió sobre com la història dels darrers segles està marcada pel colonialisme europeu i el seu impacte a la resta del món. Aquesta perspectiva històrica ens ajuda a comprendre els sistemes polítics, econòmics i culturals d'avui, així com injustícies i desigualtats que segueixen afectant una gran part de la població mundial.

CONCEPTES CLAU

Colonialisme, globalització, desigualtats locals-globals, capitalisme, patriarcat.

OBJECTIUS

- Conèixer les causes estructurals que generen desigualtats econòmiques i socials, discriminacions a les persones i vulneracions de drets vers el desenvolupament sostenible.

DINÀMICA

PRIMERA PART	1. Activació de coneixements previs 1a. On estem? Recuperem els coneixements treballats fins ara (5-10')
SEGONA PART	2. Contrastos 2a. Ulleres multifocals: ampliant la mirada (35') 2b. El biaix de la història a través de mapes mundi. Introducció al colonialisme (25') 2c. Visualització vídeos (10') 2d. Presència i herència colonial – Què hi ha darrera del que consumim? (40')
TERCERA PART	3. Tancament 3a. Diari d'aprenentatge (10')

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Presentacions powerpoint, imatges objectes.

REQUISITS TÈCNICS

Projector, altaveu.

DESENVOLUPAMENT DEL MÒDUL 2

Perspectiva històrica

1a part Activació de coneixements previs

En aquesta primera part, revisarem els coneixements dels mòduls anteriors.

A On estem? Recuperem els coneixements treballats fins ara

 5-10'

1. Recuperem les idees claus de la darrera sessió i les escrivim al paperògraf/mural.

2a part Contrastos

OBJECTIUS ESPECÍFICS

1. Reflexionar al voltant de com ens situem, mirem i som mirats en aquest món.
2. Identificar el biaix colonial que existeix a l'hora d'explicar la història i representar el món.

A Ulleres multifocals: ampliant la mirada

 35'

Per fer aquesta activitat haurem de separar les taules i cadires, i deixar un espai buit al centre de l'aula.

1. Demanem a l'alumnat que es col·loqui de peu fent un cercle. Donem diferents consignes i demanem a l'alumnat es posicioni en el lloc del cercle (més a prop del centre o més lluny) que s'adeqüi més a la seva resposta.

Abans de posar-nos en cercle es pot iniciar la dinàmica fent que es moguin per l'espai).

Que es col·loquin a la dreta les persones que ...(a)... i a l'esquerra les persones que ...(b)...

Exemples per les consignes:

- (a) estiguin adormits/des, (b) estiguin desperts/es
- (a) vagin vestides amb colors clars, (b) vagin vestides amb colors foscos
- (a) tinguin els peus petits, (b) tinguin els peus grans
- (a) siguin alts/es, (b) siguin baixes
- (a) tinguin el cabell llarg, (b) tinguin el cabell curt

- (a) siguin morenos, (b) no siguin morenos
 - (a) els facin bona olor els peus, (b) els facin pudor els peus
 - (a) tinguin la pell fosca, (b) tinguin la pell clara
2. Cada cop que diem una frase i l'alumnat s'hagi col·locat, recuperem el format fila per iniciar la següent consigna.
 3. Quan hem fet totes les consignes, generem un debat a partir de preguntes:
 - *Què ha passat?*
 - *Com us heu sentit fent la dinàmica?*
 - *Quin criteri heu utilitzat per decidir col·locar-vos en un lloc o un altre de l'aula?*
 - *Creieu que la distribució d'on us heu col·locat hagués estat diferent en unes altres condicions?*

QUADRE DE CONEIXEMENTS / REFLEXIÓ

La proposta de la dinàmica és propiciar la reflexió sobre com ens situem, mirem i som mirats en aquest món. És molt important recordar que vivim en un context sociohistòric concret, que es caracteritza sobretot per ser una societat de consum basada en el capitalisme, el binarisme, el patriarcat, el racisme... Tenim una mirada dual de la realitat en què la societat de consum diferencia ràpidament el que és productiu (que és llegit com a exitós), d'allò no productiu (que és llegit com a fracàs).

Sovint acostumem a mirar l'altre amb unes ulleres molt petites i influenciades pel context social en què vivim, i on la comparació juga un paper rellevant a l'hora de situar-nos en el món. Acostumem a pensar-nos i situar-nos en el món en relació amb els models hegemònics socials del context. Per tant, la nostra mirada cap a una mateixa i cap a l'altra també està tacada per la influència d'aquest model. Darrere d'aquests models sovint també s'hi amaguen prejudicis i imatges estereotipades de maneres de ser i estar.

Durant la dinàmica s'han dit afirmacions en relació amb la part física i fenotípica del cos, que al cap i a la fi, és la part més visible de les persones i sovint el primer contacte i filtre que tenim en la relació amb l'altre. És probable que el posicionament que s'hagi decidit tingui una relació directa amb l'entorn concret del grup, i amb els referents i models de l'imaginari col·lectiu que imperen en cada context.

B El biaix de la història a través de mapes mundi. Introducció al colonialisme

 25'

1. Projectem a la pantalla el PowerPoint M2_mapes. Fem grups de 5-6 persones. Acte seguit, mostrem, sense explicar el què representen les imatges, les diapositives del power point.
2. Després, demanem que responguin en grup les diferents preguntes que hi ha projectades al power point. Si és necessari es poden tornar a mirar les imatges.
 - *Què és el que heu vist a les imatges? Què estan intentant representar?*
 - *Quines diferències observeu entre les diferents imatges?*
 - *A què creieu que respon cada una de les imatges?*
3. Un cop els grups han tingut 5-10 minuts per respondre i debatre les preguntes, fem una breu explicació de cadascuna de les imatges, i fem una breu reflexió sobre la perspectiva i el biaix de les representacions dels mapes.

EXPLICACIÓ IMATGES

Imatge 1: Atlas català - https://es.wikipedia.org/wiki/Atlas_Catal%C3%A1n

Imatge 2 i 3: Mapa mundi segons Xina – dibuixat pels jesuïtes a principis del segle XVII (1602 pel missioner Matteo Ricci, juntament a col·laboradors d'origen xinès i Zhong Wentao) <https://www.geografiainfinita.com/2017/11/asi-ve-china-el-mapamundi>

Imatge 4: 1587 – Mapamundi, fet 95 anys després de l'inici de la Colonització (arribada de C. Colón a Amèrica) <https://www.bbc.com/mundo/noticias-42918083>

Imatge 5: Projecció Mercator (1569)

Imatge 6: Mapa Peters (1855-1974)

Imatge 7: AuthaGraph – 2016 <https://www.labrujulaverde.com/2016/11/authagraph-un-mapa-del-mundo-que-muestra-las-autenticas-proporciones-de-los-continentes>

Per acabar, l'educadora pot plantejar les següents preguntes:

- *Sabeu el què és el colonialisme?*
- *Creieu que hi ha alguna relació entre la representació dels mapes i el colonialisme?*

REFLEXIÓ

La història dels darrers segles està profundament marcada pel colonialisme europeu i el seu impacte a la resta del món. Sense el projecte colonial no es poden entendre gran part dels sistemes polítics, econòmics i culturals d'avui, i tampoc moltes de les injustícies que segueixen afectant una gran part de la població mundial. La descolonització va començar ja fa temps, però avui encara no ha acabat. Queden moltes preguntes per respondre, molts silencis per trencar, una memòria per recuperar i un dolor antic que no desapareix. Ens queda, també, escoltar les veus que avui ens poden donar els relats imprescindibles per construir un futur veritablement descolonitzat. Com assumim críticament l'herència del colonialisme? Quins són els reptes més importants per a descolonitzar la imaginació política?

Els exemples de mapes que s'han vist són una representació de com l'intent d'explicar la realitat i, en aquest cas, la història i la geopolítica, és parcial, colonial i influenciada per la subjectivitat del context. Sovint la història que s'acostuma a explicar –o en aquest cas la representació de mapes–, respon a una lògica de poder, en que el que s'explica pretén instal·lar-se com la única i bona narrativa vàlida de la realitat, obviant i menystenint les històries dels col·lectius més silenciats.

En els mapes es poden observar diferents proporcions i perspectives. També s'observa com allò que podem entendre com a “centre” és diferent en cada un dels mapes. Ens podem preguntar aleshores, “què és el centre?, si és que existeix algun centre”. És important conèixer la font del mapa i saber en quin context històric s'ha fet el mapa, qui l'ha fet, amb quina motivació...

PER APROFUNDIR

Utilitzem mapes de diferents èpoques que representin la realitat colonial de diversos territoris i moments.

Cal recordar que aquest passat colonial no s'ha superat i a dia d'avui es manté un neocolonialisme a través d'empreses que extreuen diversos recursos naturals d'antigues colònies (o noves colònies de països en expansió - Xina, per exemple). Les desigualtats nord-sud i l'empobriment d'aquests països generen un empitjorament en les condicions de vida de les persones que habiten aquests territoris, i més particularment de les dones.

Com hem passat del colonialisme al neocolonialisme? Les antigues anomenades colònies ara han passat a dir-se països en vies de desenvolupament. És a dir, després d'haver imposat el sistema capitalista en diverses regions del món, els països desenvolupats creen la necessitat als països del sud (els del sud han de recórrer al nord per processar els materials que ells tenen). S'ha produït un canvi: abans era dominació militar i ara és dominació econòmica. Aquestes actualment continuen sent explotades pels territoris del Nord i encara se'ls expropien tant recursos naturals com mà d'obra barata.

4. Generem debat a partir de les següents preguntes:

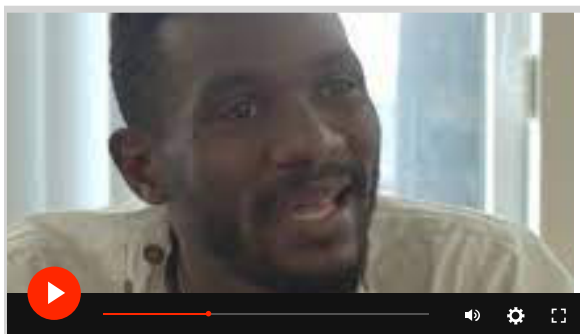
- *En quins llocs del món es parla anglès? I castellà? Per què creieu que passa?*
- *Sabeu què són les colònies? Quins països tenien colònies? On?*
- *Actualment segueixen existint colònies?*
- *Quines repercussions ha deixat en l'actualitat el passat colonial?*
- *Veieu alguna relació entre els conflictes socioecològics i les antigues colònies?*
- *Com el colonialisme va afectar a la vida de les persones de les colònies? I a la natura?*
- *Quines creieu que són les persones més afectades pel colonialisme i el neocolonialisme?*
- *Veieu alguna relació entre el racisme i el colonialisme?*

C Visualització vídeos

🕒 10'

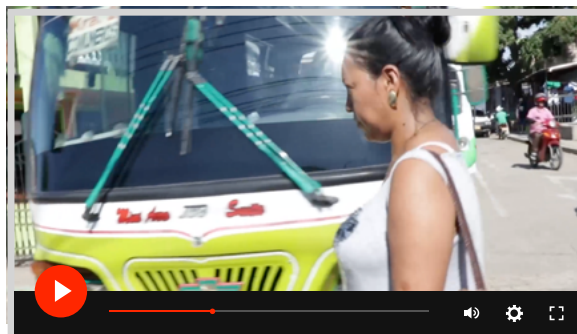
1. Després d'haver reflexionat sobre com mirem el món i haver introduït el colonialisme i les seves conseqüències, visualitzem els següents recursos.

Si los muertos fueran blancos y europeos, el mundo entero temblaría

<https://youtu.be/2JwL1TyIm7w>

Cuidar el territori malgrat el desplaçament

<https://cuidarentreterres.directa.cat/capitol3.html>

2. Després de la visualització directament iniciem la següent dinàmica.

D Presència i herència colonial – Què hi ha darrera del que consumim?

🕒 40'

1. Portem diferents objectes i aliments a l'aula i fem grups de 4-5 persones. A cada un dels grups li repartim un dels objectes o aliments (pot ser amb fotografies).
 - Telèfon mòbil
 - Blat
 - Blat de moro

- Pilota de futbol
- Peça de roba inditex

2. Repartim un full a cada grup i es demanem que responguin les següents preguntes:

Preguntes individuals:

- *Quin mòbil utilitzo? Saps on i com s'ha fabricat?*
- *Saps on i com ha estat creat el blat (pa, pasta...) que consumim a diari?*
- *Saps on i com ha estat creat el blat de moro que consumim?*
- *Has utilitzat mai una pilota de futbol? Saps on i com ha estat fabricada?*
- *Saps on i com ha estat fabricada la roba que portes posada?*

Preguntes en grup:

- *Quantes persones creus que han treballat perquè aquest objecte/aliment arribi a les nostres mans? Com t'imagines la/les persona/es que treballa per poder fer aquest aliment/objecte?*
 - *Quines són les condicions laborals de les persones que han treballat per poder fer aquest objecte/aliment? (Quant cobren?, tenen contracte?...)*
 - *Explica quins són els diferents passos que han hagut de passar perquè aquest objecte/aliment s'hagi creat i hagi arribat a les nostres mans en aquestes condicions.*
 - *Quina distància (km) creus que aquest aliment/objecte ha hagut de recórrer (tenint en compte també les diferents fases de creació) perquè arribi a les nostres mans?*
 - *Quin impacte social, mediambiental i econòmic creus que ha tingut la creació d'aquest objecte/aliment?*
 - *Creus que hi ha algú que s'enriqueix en la venda d'aquest objecte/aliment? Com creus que ho fa?*
 - *Hi ha alguna relació entre l'organització social del passat i l'organització social actual?*
3. Un cop cada grup ha respost les diferents preguntes, repartim a cada grup una fitxa que explica una possible història (en aquest cas és fictícia però basada en dades reals) de l'objecte o aliment. Amb la fitxa cada grup reflexiona i completa les respostes que havia escrit inicialment.
4. Després, ens posem en grup gran i cada grup explica la història de cada un dels objectes i aliments, i es posarà en relació amb l'herència colonial i les relacions neocolonials actuals.

QUADRE DE CONEIXEMENTS / REFLEXIÓ

Ser conscients de què i com consumim, i ser coneixedores de la història que hi ha darrera de les coses que consumim, ens dona molta informació de com funciona i està estructurat el món.

Actualment vivim en un context en que impera la globalització. Tot el món, d'una manera o altra, està connectat. No obstant això, el món en que vivim també es caracteritza per haver-hi moltes desigualtats en relació a l'accés a recursos, basat en unes relacions de poder cap a les persones i cap el medi en que hi ha unes persones que oprimeixen i d'altres que són oprimides, i uns territoris que són explotats en benefici d'unes poques persones.

Es parla de la divisió de Nord i Sud global, aquesta divisió categòrica del món té a veure amb les conseqüències que té i ha tingut la repartició colonial del món. El Nord global fa referència als països colonitzadors en el seu meu moment, i que actualment segueixen explotant territoris del Sud global. Per contra, el Sud global fa referència a aquells països que, tot i ja no està formalment colonitzats, les persones i terres d'aquests territoris són explotats per beneficiar als països del Nord global.

Es teixeixen relacions d'explotació i extractivisme entre els països del Nord i el Sud global. Les conseqüències d'aquestes relacions es reflecteixen amb les condicions de vida de les persones que habiten els diferents territoris. Hi ha una clara desigualtat en l'accés a recursos (aigua, menjar, habitatge, educació, salut, transport...) que també es manifesten en les condicions laborals i de vida.

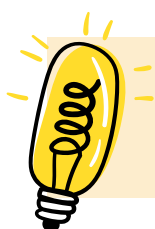
Cal ser conscients de la història que hi ha darrera del que consumim, perquè moltes vegades les coses que consumim poden estar tacades de sang. Però com que el que impera és la societat de consum no tenim aquesta informació, però això és important informar-nos i ser coherents amb el nostre mode de consum.

3a part Tancament

A Diari d'aprenentatge

 10'

En aquesta tercera part realitzarem el tancament i l'avaluació del mòdul 2. Podem fer una reflexió a partir de la següent pregunta i recollir-ho al diari d'aprenentatge:

Pregunta pel diari d'aprenentatge:

- *Quines coses he après en relació al colonialisme que abans no sabia?*

M3

MÒDUL 3

Anàlisi actual

RESUM SESSIÓ

En aquesta sessió ens centrem en l'antiracisme i la interculturalitat crítica. Ho fem convidant a una persona vinculada al territori, o una entitat del barri, ciutat o poble, especialitzades en les temàtiques que estem tractant, per donar a conèixer discriminacions i vulneracions de drets, amb l'objectiu de fer conèixer vulneracions de drets a l'alumnat de primària en el marc d'un sistema mundial desigual.

IDEA FORÇA

Existeixen opressions visibles i invisibles que generen discriminacions i racisme.

CONCEPTES CLAU

Discriminació, desigualtats, vulneracions de drets, etiquetes, estereotips.

OBJECTIUS

- Mostrar la realitat a la qual s'enfronten persones migrades a partir de testimonis.
- Promoure l'empatia i la cooperació davant de situacions discriminatòries que pateixen persones migrades.

DINÀMICA

PRIMERA PART	1. Introducció 1a. Presentació entitat local (15')
SEGONA PART	2. Contrastos 2a. Conèixer l'experiència viscuda i els testimonis de l'entitat (1h 15')
TERCERA PART	3. Tancament 3a. Espais de debat i diari d'aprenentatge (30')

DESENVOLUPAMENT DEL MÒDUL 3

Anàlisi actual

1a part Introducció

A Presentació entitat local

 15'

Per aquesta sessió convidem a una entitat externa que faci una intervenció directa al territori sobre temàtiques d'antiracisme o interculturalitat crítica. Pot ser una persona que estigui vinculada al centre perquè hi treballi en altres espais, una entitat del barri o ciutat, o que específicament treballi les temàtiques que estem tractant. Així doncs, deixem espai a l'entitat perquè presenti la seva història, d'on sorgeix i quina és la seva activitat en l'actualitat. L'alumnat pot formular preguntes a les persones de l'entitat per tal d'aclarir més en què treballen.

A l'apartat d'Annexos d'aquest mòdul, presentem l'exemple de la participació del projecte de Fronteres Invisibles i la Xarxa Antiracista de Tarragona a la campanya COMunitats.

2a part Contrastos

A Conèixer l'experiència viscuda i els testimonis de l'entitat

 1h 15'

L'entitat explica a través del testimoni en primera persona i de l'experiència viscuda quin és el context i anàlisi actual en relació amb aspectes sobre racisme, etiquetes, estereotips, vulneració de drets, discriminacions, interculturalitat crítica. La proposta és que l'entitat pugui explicar els diferents conceptes i la seva intervenció a través d'algun joc, dinàmica o història de vida.

3a part Tancament

A Espais de debat i diari d'aprenentatge

 30'

Tanquem la sessió amb un espai de debat o reflexions sobre la situació actual i propera al centre en relació amb el racisme i discriminacions. Podem introduir preguntes i reflexions per veure com opera en concret el biaix racista dins de l'escola, i també en el dia a dia de cadascú a través d'una mirada carregada d'etiquetes i estereotips.

Exemples pràctics

EXEMPLE 1

Fronteres invisibles a Barcelona i a l'Hospitalet de Llobregat

1a part

Introducció

L'activitat consta de tres parts. En aquesta primera part, es presenta l'entitat i mitjançant una dinàmica s'introdueix el tema breument. La idea és començar a escoltar els conceptes que ens acompanyaran la resta de la dinàmica.

A

Presentació Fronteres Invisibles

 10'

Som Fronteres Invisibles, un projecte educatiu que trenca murs mitjançant el diàleg i la comprensió dels problemes reals que ens envolten. Concretament, ens centrem a treballar les migracions i tot el que se'n desprèn d'aquestes.

Fronteres Invisibles és una proposta educativa que s'articula a partir d'un joc de taula. Aquest és un instrument lúdic pensat per mostrar la realitat de les persones immigrades a l'Estat Espanyol. Com a tal, ha de poder ser jugat i això fa que no es pugui exposar la realitat de la forma més fidel.

B

Dinàmica introductòria

 5'

1. El primer que fem és proposar un breu espai de coneixença que ens serveix per trencar el gel inicial i crear un ambient proper que permet tant als participants com als dinamitzadors sentir-se còmodes. Formulen una sèrie de preguntes que res tenen a veure amb el que posteriorment treballarem, i demanem als participants que aixequin el braç per posicionar-se.

Les preguntes són de l'estil: "quants de vosaltres sou fills únics?" Les persones que ho són han d'aixecar el braç i les que no ho són han de mantenir el seu braç en repòs. Habitualment aquestes preguntes segueixen aquest ordre:

- Qüestions relacionades amb els germans.
- Qüestions relacionades amb les mascotes.

- Qüestions relacionades amb les xarxes socials.
- Qüestions relacionades amb el futur laboral dels estudiants i amb els seus somnis.
- Qüestions relacionades amb la informació i l'actualitat.
- Qüestions relatives a l'actualitat que tractin sobre migracions, racisme i discriminació.

Les preguntes, aparentment innocents, ja ens permeten extreure a nosaltres informacions rellevants i amb ells els hi permeten plantejar-se dubtes inicials que podran ser resolts a través de les dinàmiques posteriors.

A continuació, llegim 10 afirmacions i demanem a l'alumnat que es posi a favor o en contra del que han escoltat:

- 1.** La culpa de la desigualtat mundial es deu a les colonitzacions per part d'Europa durant tota la història.
- 2.** Àfrica està perdent tots els seus recursos perquè els altres continents els hi els roben.
- 3.** Si al continent africà la gent pogués estudiar, no serien tant pobres.
- 4.** No existeix un problema de racisme al nostre país.
- 5.** Hi ha d'haver un major control de les migracions
- 6.** Els països pobres sempre seran pobres i mai podran canviar la seva situació.
- 7.** Si hagués nascut a algun país pobre segur que desitjaria marxar.
- 8.** La meua felicitat depèn de la meua riquesa.
- 9.** Les dones no emigren.
- 10.** Conec alguna persona del meu entorn que ha viscut un procés migratori.

Aquestes afirmacions busquen reforçar el dubte dels participants amb els temes que tractarem a continuació, així com introduir conceptes que seran centrals al llarg de la dinàmica. En aquest moment, privem als participants d'expressar la seva opinió, perquè el nostre principal objectiu ara i aquí és generar el dubte i crear certa incògnita que els engresqui a seguir participant de la nostra proposta.

2a part Contrastos

En aquesta segona part es desenvoluparà el joc de taula fronteres invisibles per parlar del racisme a través d'una eina pedagògica.

A Joc Fronteres Invisibles

🕒 1h 15'

1. Ens separem per grups de 10 persones i comencem una partida amb el joc de taula. Tots els grups van acompanyats d'un dinamitzador que va explicant i complementant el funcionament del joc amb els paral·lelismes de la realitat.

! *En el joc Fronteres Invisibles, a primària utilitzarem el joc de terra i secundària utilitzarem el joc de taula.*

Fronteres Invisibles

Joc de taula

<https://fronteresinvisible.wixsite.com/frinvisibles/joc-de-taula-fronteres-invisibles>

3a part Tancament

A Espais de debat i diari d'aprenentatge

🕒 30'

El joc pot ser un mitjà que té per objecte entretenir-se i passar el temps. Si no som capaços de fer alguna cosa amb allò que hem viscut durant la partida, correm el risc d'haver proposat una activitat lúdica i entretinguda, i poc més.

Nosaltres entenem el joc com un instrument que ens permet educar-nos; que ens dota d'una perspectiva que ens permet entendre la realitat. Al cap i a la fi, és un mer mitjà que vol facilitar l'adopció d'una mirada crítica en vers allò que ens envolta.

! *És important, un cop hem finalitzat les diferents partides, establir un espai de debat que ens possibiliti parlar de tot allò que hem viscut.*

1. Generem un espai de debat en què demanem a les participants que ens expliquin com s'han sentit, què és el que han vist a mesura que avançava la partida, etcètera.

Nosaltres som partidàries que el debat s'articuli a partir de les seves necessitats, per això ens agrada que siguin elles qui tinguin la primera veu després de la partida. Això sempre genera que l'espai de conversa, s'encari cap a allò que ha generat més dubtes, inquietuds i reflexions a les participants.

El joc, al cap i a la fi, adapta la realitat. No podem mostrar-la idènticament perquè sinó el joc no existiria. Per tant, és imprescindible que després marquem bé què és el que distingeix el joc de la realitat.

Tot i això, nosaltres som les mediadores d'aquest debat, les que d'alguna forma l'organitzem. Ens agrada intervenir per baixar tota la informació que ha anat sortint, amb l'objectiu d'ordenar-la perquè les participants puguin veure amb claredat com es relaciona el viscut en el joc amb la realitat de les persones migrades.

2. A l'inici del debat en aquest sentit, i després que s'hagin expressat les primeres opinions, fem un repàs general de com han anat les diferents partides. Fem preguntes de l'estil:

- *Quants de vosaltres heu guanyat la partida? Habitualment ningú l'ha guanyat (ningú ha aconseguit els 3 objectius).*
- *Quants de vosaltres ha aconseguit 2 dels 3 objectius? Habitualment pocs ho han aconseguit.*
- *Quants de vosaltres heu aconseguit 1 dels tres objectius? Normalment, al voltant de la meitat dels grups sí que han pogut aconseguir almenys 1 dels tres objectius. A partir d'aquesta pregunta, els hi plantegem quin dels 3 objectius han aconseguit, si casa, feina o permís.*
- *Quantes persones heu aconseguit estudiar? És normal que tots ho hagin pogut fer?*
- *Quants de vosaltres heu rebut etiquetes?*
- *Quants de vosaltres heu estat aturats per la policia?*
- *Quants heu anat al CIE?*
- *Quants heu estat deportats?*

I preguntes de l'estil perquè tothom vegi quina ha estat la tendència general de les diferents partides. Això ens serveix per veure que malgrat com hagin anat

les diferents partides, tots ens hem trobat amb moltíssimes dificultats i tots hem viscut realment unes partides angoixants.

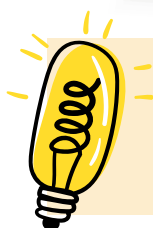
3. Un cop s'ha compartit aquesta primera reflexió, tornem a cedir la paraula a l'alumnat. Amb més informació, normalment hi ha més opinió. Seguim compartint dubtes i reflexions consistentes que naturalment generen el debat. A partir d'aquí, nosaltres som simples mediadors que organitzem torns de paraula, aportem informacions i coneixements i ampliem l'òptica a partir de la qual es desplega el debat per tal que contemplin la dimensió d'allò sobre el que parlem.

És important que entenguin que el que hem viscut al joc no és exactament el mateix que passa a la vida real.

I així amb tot el que ha anat sortint al llarg de la partida. Poc a poc, desmuntem rumors, resollem dubtes, destruïm prejudicis i establim un marc crític a partir del qual creiem que és més fàcil construir un món una mica més just.

En cas que el debat en algun moment perdi intensitat, nosaltres introduïm qüestions que l'estimulin novament i que ens permetin seguir en aquesta línia.

Els debats normalment, més enllà dels eixos centrals que nosaltres sempre introduïm i compartim, segueixen el camí marcat per les participants. Creiem que això és interessant i necessari. Així com les partides són independents i es poden desenvolupar autònomament, creiem que els debats també ho poden ser. La veu és durant la darrera hora de la dinàmica pels alumnes. I això conseqüentment implica que durant la darrera hora el combat contra la discriminació és també gràcies als alumnes.

Pregunta pel diari d'aprenentatge:

- Què és una etiqueta? Posa algun exemple d'etiquetes que hagin posat o t'hagin posat.

M4

MÒDUL 4

Relacions sostenibles i comunitàries

RESUM SESSIÓ

En aquest mòdul fem servir diverses tècniques del Teatre de les Oprimides per vivenciar, en primer lloc, com són les relacions interpersonals i, posteriorment, com són les relacions dins del centre educatiu, passant també dels vincles més visibles als més invisibles, i per aquells que promouen les cures. Comencem fent el joc de contraris per treballar la coordinació i l'escolta amb la desmecanització del cos. Utilitzem les cordes per investigar, metafòricament, amb els diferents tipus de relacions que existeixen. Finalment, a través del teatre imatge representem diferents tipus de relacions que existeixen en el marc del centre educatiu.

IDEA FORÇA

El Teatre de les Oprimides ens ajuda a conèixer i transformar les relacions dins del centre.

CONCEPTES CLAU

Escolta, reconeixement mutu, identificació dels desequilibris a les relacions de poder. Interdependència, vida en comú, comunitat

OBJECTIUS

- Identificar els diferents vincles que conformen la comunitat educativa, aquells que son més visibles i aquells que queden invisibilitats, posant en valor les tasques reproductives dins de l'escola.

DINÀMICA

PRIMERA PART	1. Introducció 1a. Presentació de la sessió (5') 1b. Joc d'imatges, utilitzant el cos per a presentar-se (15')
SEGONA PART	2. Contrastos 2a. Joc de contraris (15') 2b. Dinàmica de parelles amb 1 i 2 cordes (35') 2c. Màquines/Teatre Imatge (35')
TERCERA PART	3. Tancament 3a. Reflexions finals (15')

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Cordes d'un metre per cada participant

REQUISITS TÈCNICS

Equip de so per la dinàmica de les cordes.

El Teatre de les Oprimides és una metodologia que transcendeix la paraula i proposa utilitzar el cos com a eina de transformació i presa de consciència. Aquesta eina va ser sistematitzada pel dramaturg brasiler Augusto Boal i conjuga les seves bases en l'*Educació Popular*, desenvolupant a través de jocs i exercicis teatrals una eina per a processos col·lectius d'empoderament i transformació social. L'art com a eina pedagògica ofereix a les persones la possibilitat d'analitzar el seu passat, el seu context present per a inventar un futur possible. El Teatre de les Oprimides ens ajuda a aprendre a viure en societat; és un assaig per transformar la realitat.

DESENVOLUPAMENT DEL MÒDUL 4

Relacions sostenibles i comunitàries

1a part Introducció

En aquesta primera part reprenem el que hem estat treballant fins ara i comencem amb una dinàmica introductòria de moviments i ritmes per la preparació de l'escolta activa i el cos.

A Presentació de la sessió

1. Introduïm com treballarem durant la sessió, així com la metodologia, les facilitadores i acords.

B Joc d'imatges, utilitzant el cos per a presentar-se

1. En rotllana, expliquem que comencem pel més bàsic de les relacions que té a veure amb l'escolta i el respecte. Doncs per això el que fem és trobar un ritme comú del grup i ho fem colpejant el pit (simulant el batec del cor), és important no dir res, només gesticular, que amb la pràctica es compregui que ja no estem comunicant amb paraules, sinó que només cal escoltar.
2. Una vegada establert el ritme, afegim les mans, colpegem amb dos dits seguint el mateix ritme i doble so. Si el grup respon bé, podem continuar amb els peus. Una vegada que el ritme és comú, reemplaçem les mans pel nom de cadascú.

Depenent del grup, podem jugar a girar a la dreta, esquerra, davant o darrere, o treure peus, mans a cor i jugar amb els silencis/el vuit.

2a part Contrastos

En aquesta segona part realitzarem diferents activitats i dinàmiques que tracten els vincles sostenibles i els vincles invisibles a través de l'espai, el moviment, els sons...

A Joc de contraris

 15'

Apropiació de l'espai, equilibris de grup. Coordinació (desmecanització del cos i l'escolta)

1. El grup camina per l'espai evitant fer-ho en cercle, buscant una caminada individual, atenta i activa. S'instaura primer intentar ocupar tots els vuit per equilibrar l'espai, diem stop! Per comprovar si s'ha equilibrat un parell de vegades. Després, expliquem que a partir d'ara farem el contrari, quan digui **Stop!** significarà caminar i quan diguem **Camino!** significarà que ens parem. Així es pot afegir dreta-esquerra; dalt-baix; etc.

B Dinàmica de parelles amb 1 i 2 cordes

 35'

PART 1

Identifiquem diversos tipus de relacions a partir d'exemples amb les cordes.

1. Fem i donem 1 corda per parella, l'objectiu és mantenir-la estirada sense tensar i sense deixar-la fluixa (relacions sanes) mentre es mouen per l'espai amb la música.

PART 2

Posada en comú del viscut.

2. Si són molts, dividim el grup en 2 més petits, per fer una petita rotllana de col·lectivització sobre el que han viscut fent l'exercici. Identifiquem vincles fluixos, en tensió o sans, buscant exemples en els seus entorns d'aquest tipus de relacions. Convidem a observar com canvien les relacions, i fem explícit el caràcter dinàmic de les identitats i, per tant, dels vincles que establim. La idea és poder parlar específicament sobre la manera en què es manifesten els diferents tipus de relació dins de l'escola.
3. Classifiquem els diferents possibles vincles que hi ha dins del centre en tres tipus de relacions **[fluixes/desinterès/descuidades, equilibrades/sanes, tenses/tòxiques]**.

D'aquesta manera, incentivem generar un debat sobre les temàtiques que surten (interaccions, confiança, espais segurs, rols o persones intervinents en la comunitat educativa).

C Màquines/Teatre Imatge

 35'

- Explicació de com es crea. Una acció o actitud influeix en la dels altres, etc.
 - Fer construccions col·lectives, en màquines o en quadres d'imatges que representin les relacions. Per exemple, entre alumnat; alumnat-professorat; alumnat-monitores de menjador; professorat-treballadores de la neteja...
1. Definim entre totes com creiem que funciona una màquina, destacant elements claus: engranatge, interdependència, complementarietat... Una màquina és una composició en moviment i so repetitiu (com si fos un gif).
 2. Posem un exemple genèric i fàcil com "la màquina de l'alegria", una persona fa una proposta amb moviment i so repetitiu i qui vulgui complementar s'afegeix, després una altra persona, i una altra i així successivament fins a muntar la màquina.

! *És important que quedi part del grup com a observador, per interpretar i comentar el que ha sorgit.*

3. Un cop hem entès com es construeix la màquina, preguntem: com seria la màquina de la relació entre alumnat?, després altres i així amb totes. On veiem que hi ha més debat, discrepàncies o consens, podem activar amb improvisació per descobrir dinàmiques/rols més quotidians.

! *També podem provar reemplaçaments de les parts si es veu necessari afegir o treure alguns elements. Així mateix, es pot canviar el so inicial per paraules (1 per persona) per aterrar una mica més la situació, etc.*

En cas que la proposta de màquines resulti difícil de generar, podem utilitzar les imatges, si algú té una proposta de com es reflecteixen els vincles que comentem, podem modelar els cossos de la resta de companyes, fins a crear el quadre i després activar amb 1 moviment i so, i continuar les variants anteriors. L'important és reflectir els vincles amb els rols que no s'identificaven ràpidament.

3a part Tancament

En aquesta tercera part fem el tancament del mòdul posant en comú el que hem après i acabem amb una dinàmica final d'entrellaçar mans.

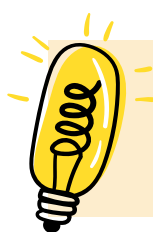
A Reflexions finals

 15'

1. Tornem al grup sencer per compartir les reflexions i recollir allò significatiu per les següents sessions.
2. Compartim amb el grup el que ha sorgit, les reflexions i conceptes que més han cridat l'atenció per construir vincles sostenibles.

DINÀMICA DE MANS ENTRELLAÇADES

Diem una paraula/concepte que sembli clau per construir vincles sostenibles (equilibrats i sans). Després que tothom ho ha dit, fem la dinàmica de les mans entrellaçades. Sempre en moviment li donem una mà a algú i li diem el concepte, sense deixar anar la mà, li donem l'altra mà a una altra persona i així totes a la vegada. No podem deixar anar una mà si no tens a algú a l'altra mà, és a dir, l'objectiu de la dinàmica és que cap persona es quedi sola.

Pregunta pel diari d'aprenentatge:

- Com m'imagino les relacions sostenibles a l'escola? (3 característiques mínim)

M5

MÒDUL 5

Veus i sabers sostenibles de referents propers i mundials

RESUM SESSIÓ

Per visibilitzar la diversitat de veus i sabers, coneixem la diversitat d'històries que ens acompanyen a través d'un objecte personal. Coneixem històries de personatges reals per adonar-nos de possibles biaixos i estereotips que tenim en com mirem i reflexionem sobre el perill de la història única. Amb dinàmiques com la cursa de relleus i la cita exprés també experimentem vivencialment el repte de la interseccionalitat i la diversitat de l'entorn.

IDEA FORÇA

La història única crea estereotips. Fan d'una sola història, l'única història.

CONCEPTES CLAU

Història única, interseccionalitat, estereotips.

OBJECTIUS

- Entendre el perill de la història única.
- Introduir la mirada interseccional com una manera de pensar.
- Mirar l'entorn proper i global.

DINÀMICA

PRIMERA PART

1. Introducció

- 1a. Recuperem coneixements (5')
- 1b. Dinàmica "Qui sóc?" (10')

SEGONA PART

2. Contrastos

- 2a. Reconstruïm les històries (40')
- 2b. Vídeo Chimamanda (35')
- 2c. Cita exprés (20')

TERCERA PART

3. Tancament

- 3a. Com em sento quan penso amb la meva història? (10')

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Retalls històries, targetes personatge, dibuix, fulls, bolígrafs.

REQUISITS TÈCNICS

Projector i àudio.

DESENVOLUPAMENT DEL MÒDUL 5

Veus i sabers sostenibles de referents propers i mundials

1a part Introducció

En aquesta primera part reprenem el que hem estat treballant fins ara i en una dinàmica introductòria l'alumnat protagonitza la diversitat d'històries a partir d'un objecte personal per tal d'activar els coneixements previs.

A Recuperem coneixements

1. Recuperem les idees claus de la darrera sessió i les escrivim al paperògraf/mural.

B Dinàmica "Qui sóc?"

UN OBJECTE PER EXPLICAR QUI SÓC

1. A partir d'un objecte personal, expliquem algun aspecte de la nostra vida, gustos, aficions, vivències que vulguin compartir amb el grup classe.
2. Introduïm l'activitat amb una dinàmica, convidant a l'alumnat a fer una ronda de presentació a través d'un objecte personal.
3. Proponem a l'alumnat que, a través de l'objecte escollit, ens expliqui una part de la seva pròpia història.
4. Tanquem la dinàmica posant en evidència la diversitat d'històries, com que cada una parla de persones i espais diferents, ens permeten conèixer aspectes desconeguts de persones conegudes, configurant part de la pròpia identitat.

L'objecte el poden portar de casa -si prèviament els ho recordem-, o escollir un objecte que portem a sobre o tinguem a mà (una polsera, un collaret, una samarreta que tingui un significat especial per a qui la porta...).

Recuperat de: A l'altra banda de les cures. <https://alotroladodelcuidado.intered.org/educacion/activitats/sessio-5-el-perill-de-la-historia-unica/>

2a part Contrastos

En aquesta segona part treballem en grups per conèixer les històries que s'amaguen rere les imatges de persones, reconeixent la diversitat i el moviment, així com el perill de la jerarquització.

A Reconstruïm les històries

🕒 40'

Per aquesta dinàmica, escollim diferents personatges que ens semblin rellevants per treballar la interculturalitat crítica amb l'alumnat. Cada personatge té una imatge, i aquesta va acompanyada d'una història. Tot i això, les imatges i les històries es presenten per separat.

PART 1

1. Fem grups de 4-5 persones i a cada grup se li reparteixen 12 imatges. Demanem a l'alumnat que esculli una de les imatges i intenti imaginar quina és la història i vida de la persona de la imatge.

Moltes de les imatges estan dibuixades, però expliquem que són dibuixos de persones reals.

Les imatges utilitzades en aquest cas pertanyen a la galeria d'imatges de la il·lustradora Isabel Ruiz Ruiz i és un exemple per vincular l'expressió artística i la vida de les dones referents que pot motivar a l'alumnat tant per conèixer aquestes dones i per incentivar la pintura com a expressió artística. També hi ha altres recursos i bancs d'imatges d'altres il·lustradores que es poden utilitzar amb la mateixa finalitat.

Il·lustracions de Isabel Ruiz Ruiz

<https://www.isabelruizruizilustracion.com/galeria>

2. L'alumnat escriu en un paper les idees clau de la història i vida que s'han imaginat de la persona de la imatge que han escollit.

PART 2

3. Tot seguit, quan els diferents grups hagin escollit una de les imatges i hagin escrit la història d'aquesta, repartim a cada grup 10 històries diferents. Cada una de les històries correspon a una de les imatges que se'ls ha repartit inicialment. Demanem a l'alumnat que relacioni cada imatge amb la història que correspon.

PART 3

4. Es pot observar quines agrupacions han fet els altres grups. Després ho posarem en comú, cada grup explicarà la imatge que havia escollit i la història que havia pensat.

Podem vincular la imatge amb la història que correspon, i donem un espai per fer preguntes o exposar allò que els hagi semblat més rellevant.

PREGUNTES PER LA REFLEXIÓ

- La història que havíeu imaginat de la imatge que heu escollit quadra amb la història de la persona?
- Quin criteri hem seguit per dir que una història era d'una persona i no d'una altra?
- Us ha costat dir quina història era de quina persona? Per què?
- Què és el que us ha cridat més l'atenció de les imatges? I de les històries?
- Creieu que heu tingut algun prejudici o mirada estereotipada a l'hora de descriure la història del personatge?

És important valoritzar les històries de les persones, i entendre que totes les persones tenen les seves històries. Cal anar molt amb compte amb el que la Chimamanda anomena "el perill de la història única", es crea una història a partir de prejudicis i estereotips i s'obvia totes les històries que acompanyen i conformen la vida de la persona o persones.

Explicar una única història de les coses, un únic punt de vista, una sola idea de la societat o les persones, ens porta a crear estereotips d'elles que no reflecteixen la realitat i inclòs poden ser causants d'exclusió o marginació de certs grups socials. És així com d'una mateixa història també hi haurà diferents perspectives, i aquella suposada mateixa història és viscuda des de diferents realitats.

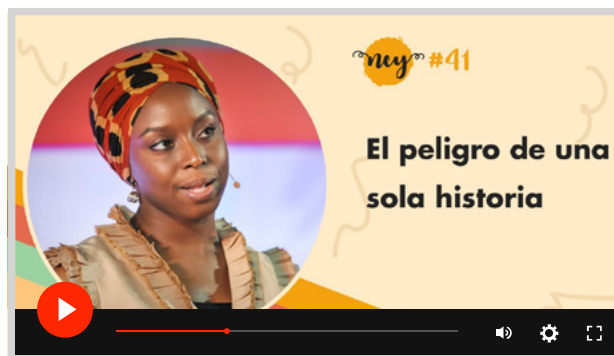
B Vídeo Chimamanda

🕒 35'

1. Presentem l'escriptora Chimamanda Ngozi Adichie, expliquem que és una referent que hem utilitzat per guiar algunes línies teòriques de la nostra campanya, on parla indirectament des d'una perspectiva interseccional i d'interculturalitat crítica.

Utilitza el concepte “perill de la història única” per referir-se a com el relat d'una sola història crea estereotips, i aquests estereotips no tenen perquè ser falsos, però són incomplets. Fan d'una sola història, la història única.

2. Visualitzem el vídeo “El peligro de una sola historia”:

<https://youtu.be/F3cIVHUUnbXI>

3. Després de la visualització dediquem una estona a fer un espai de debat, i posem en relació el que hem visionat amb exemples reproduïxins aquest perill dins del centre educatiu.

Preguntes per la reflexió

- *Quines emocions em provoca el vídeo?*
- *Quines reflexions en podem extreure?*

C Cita exprés

 20'

1. Demanem a l'alumnat que dibuixi en un full de paper un rellotge i que hi hagi escrites les següents hores: 12, 3, 6 i 9.
2. Posteriorment, expliquem a l'alumnat que cadascú té quatre cites exprés, una a cada hora de les dibuixades, i per això ha de trobar a quatre persones diferents amb qui quedar. Els temes que s'aborden a cada cita seran diferents.
3. A continuació, informem l'alumnat que tenen un minut per trobar les persones de les cites. Un cop s'ha realitzat la cerca de persones, demanem que es trobin amb la persona que han quedat a les 3, després amb la de les 6, la de les 9 i la de les 12. Per cada cita es deixaran entre 2 i 5 minuts.

Abans de demanar a l'alumnat que trobi les persones amb qui quedarà a cada hora, direm, en veu alta i també escrivint-los a la pissarra, els temes de conversa/preguntes que es fan a les diferents hores de les cites.

TEMES DE CONVERSA / PREGUNTES

- *Cita de les 3 – Quantes persones coneixes del teu entorn que hagin nascut a un altre país?*
- *Cita de les 6 – Què coneixes de la vida de les persones que han nascut en un altre país?*
- *Cita de les 9 – Quines coses t'agradaria saber i aprendre d'aquesta persona que ha nascut en un altre país?*
- *Cita de les 12 – Creus que aquesta persona/es pateix/en alguna discriminació? Quina/es?*

En aquest cas també volem posar en valor les diferents formes de sabers que existeixen, i trencar la inèrcia jeràrquica que col·loca uns sabers per sobre d'altres.

L'objectiu d'aquesta dinàmica consisteix a reconèixer la diversitat present que hi ha un en el mateix entorn. Entendre com la humanitat està en constant moviment (tant en l'actualitat com al llarg de la història de la humanitat). Tanmateix, les raons per les quals les persones es mouen i migren poden ser molt diferents. Poden ser migracions volgudes o forçades.

3a part Tancament

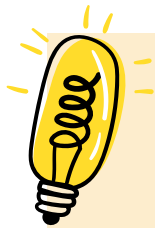
En aquesta tercera part fem el tancament del mòdul.

A Com em sento quan penso amb la meva història?

Per tancar utilitzem les cartes de cures. Convidarem a l'alumnat a escollir una de les cartes responent a la següent pregunta:

- *Quina emoció o què és el que em ve al cap quan penso amb la meva història (la pròpia de cadascú)?*

Pregunta pel diari d'aprenentatge:

- *Quines històries he conegut que abans no coneixia?*
- *Què he après en relació a "el perill de la història única"?*

M6

MÒDUL 6

Fem COMunitat al centre educatiu

RESUM SESSIONS

El mòdul consta de **quatre sessions**. En la primera, es duu a terme la investigació. Primer identifiquem quines són les cures que sostenen el centre, i seguidament l'alumnat descobreix les persones que hi ha darrere d'aquestes cures. Ens hem inspirat en la metodologia biblioteques vivents (living libraries).

A les següents sessions (2, 3 i 4), transformem el resultat de la investigació per sensibilitzar la comunitat educativa a través de dues opcions:

Opció 1. Comunicació transformadora

Opció 2. Expressió artística

En les experiències pilots hem col·laborat amb COMSOC i la Tregua, que ens han donat suport en les sessions 2, 3 i 4.

IDEA FORÇA

Descobrir i posar en valor les relacions que sostenen la COMunitat educativa.

CONCEPTES CLAU

Cures, relacions sostenibles, interdependència.

Cal recordar que cada grup té les pròpies diversitats, pel que els exercicis han de ser suficientment flexibles per adaptar-se en ritme, explicació i durada a cada un d'ells, així com si es més visual, rítmic o auditiva la dinàmica.

M6 Sessió 1

Investiguem les relacions al centre educatiu

OBJECTIUS

- Identificar les cures que fan les relacions sostenibles a l'escola
- Descobrir qui, què, com i on es fan les relacions sostenibles a l'escola

DINÀMICA

PRIMERA PART	1. Introducció 1a. Presentem la investigació (10') 1b. Identifiquem les cures que necessitem a l'escola - joc stop paraula (15')
SEGONA PART	2. Contrastos 2a. Escollim conceptes de cures claus (25') 2b. Iniciem la investigació (25')
TERCERA PART	3. Tancament 3a. Posada en comú (40')

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Fulls en blanc, pissarra, cartellets (4 colors diferents), fitxes (1 cada 2-3 persones), paperògraf, rotulador i taker.

1a part Introducció

En aquesta primera part resseguim el procés de la investigació i comencem identificant les cures que necessitem a l'escola amb el joc stop paraula.

A Presentem la investigació

 10'

1. Per iniciar la sessió fem una retrospecció del que hem fet fins aleshores, i presentem la investigació.
2. Expliquem l'estructura de la investigació i presentem a l'entitat col·laboradora que ens acompanya.

B Identifiquem les cures que necessitem a l'escola - joc stop paraula

 15'

1. Fem grups de 3-4 persones i presentem el joc del stop-paraula. El joc consisteix en proposar un àmbit temàtic i els grups tenen el repte d'escriure 7 conceptes que formin part d'aquell àmbit. El primer grup que hagi trobat els 7 conceptes diu "STOP".
2. El grup que ha acabat primer diu en veu alta els conceptes que ha escrit.
3. Proposem els següents àmbits temàtics:
 - (Opcional per trencar el gel) Sèrie en que la protagonista sigui una noia
 - Coses que ens fan sentir bé a l'escola/institut
 - Cures que propicien les relacions sostenibles al centre
4. La segona ronda del joc del stop-paraula la utilitzem per encetar la investigació en relació al centre educatiu. En aquest cas escrivim a la pissarra els diferents conceptes del grup que ha acabat primer. Els altres grups fan aportacions dient aquells conceptes que hagin pensat però que no estiguin escrits a la pissarra.
5. Entre tota la classe podem acabar d'omplir tot el mapeig de cures que propicien les relacions sostenibles al centre.

En aquest punt és important mencionar les tasques de cures que cobreixen les necessitats de subsistència (com la neteja o la cuina), però també fer visibles cures relacionades amb gestió emocional, acollida, resolució de conflictes, oci, altres aprenentatges, etc.)

2a part Contrastos

En aquesta segona part es treballen els conceptes de cures claus que cada grup investigarà en el centre a partir d'un seguit de preguntes.

A Escollim conceptes de cures claus

 25'

1. Un cop tenim el mapeig de cures que propicien i sostenen les relacions sostenibles al centre, n'hem d'escollir algunes. Podem fer agrupacions per classificar-les, i per fer la investigació al centre ens enfoquem només en algunes.

Hem de vetllar perquè les tasques escollides siguin representatives de tots els àmbits possibles i siguin claus per propiciar les relacions sostenibles al centre.

2. Fem grups de 3-4 persones, i cada grup treballa amb dos tasques de cura, així que el nombre total de tasques escollides serà dos vegades el nombre de grups que hi hagi. Per fer el mapeig d'àmbits de les cures utilitzem la següent classificació, en que cada un dels àmbits és d'un color diferent:

SUBSISTÈNCIA FÍSICA

aigua, aire, aliment, salut, moviment, higiene, descans, refugi, contacte físic

RELACIONALS I EMOCIONALS (CONNEXIÓ)

afecte, apreciació, companyia, harmonia, intimitat, amor, suport, tendresa, expressió sexual, comunicació, escolta atenta, seguretat, confiança

ALTRES...

3. Per aprofundir també podem afegir aquestes classificacions:
- **Comunitat i llibertat:** *pertinença, cooperació, igualtat, inclusió, reciprocitat, participació, compartir, elecció, autonomia, espai, fluir/espontaneïtat, poder interior, lliure expressió*
 - **Transcendència i significat:** *bellesa, celebració, fe, esperança, dol, presència, vitalitat, respecte, contribució, creativitat, efectivitat, exploració, integració, propòsit.*
 - **Enteniment:** *consciència, claredat, descobriment, aprenentatge.*
 - **Relaxació/diversió:** *humor, goig, plaer, estimulació, aventura*
 - **Sentit de si mateixa:** *autenticitat, sentit, creativitat, dignitat, integritat, creixement, sanació, honestedat, autoconeixement, autocura.*

B

Iniciem la investigació

25'

1. Un cop cada grup hagi escollit les dues tasques de cures amb les que treballarà, l'educadora reparteix una graella, i cada grup omple i respon tenint en compte les seves tasques de cura.

Les preguntes a respondre són les següents:

- Què? (Quina és la tasca que du a terme?, Quina cura és?)
 - Com? (Com fa aquesta tasca? En quin horari? En quin context? Amb quin material?, etc)
 - Per què? (Per què ho necessito? Per què és important per mi/nosaltres?)
 - On? (A quins espais del centre?)
 - Qui? (Nom?, Què coneixes d'aquesta persona? Família? Horari? Què fa? Què li agrada? Quines coses sap fer?)
2. L'alumnat té 20 minuts per intentar respondre les diferents preguntes. Poden observar i preguntar a altres persones del centre per poder respondre les preguntes proposades.

3a part Tancament

En aquesta tercera part posem en comú les investigacions de cada grup per tal de veure la importància de les relacions i les persones que cuiden i fan sostenible el centre.

A Posada en comú

 40'

1. Després que cada grup hagi fet la seva investigació amb les dues cures i hagi intentat omplir la graella ens posem en grup gran per fer la posada en comú.
2. Posem un paperògraf gran al centre de la classe o penjat a la pissarra perquè el pugui veure tothom. Al paperògraf hi ha les següents columnes:

CURES (Què i com?)	PER QUÈ...? (...ho necessito?, ...m'agrada?, ...és important per mi?) (Necessitat/emoció)	ON?	QUI? (Nom persona)	QUÈ CONEIXEM D'AQUESTA PERSONA?

3. Cada grup explica quina és la cura que ha investigat i què n'ha extret, i ho apunta al paperògraf gran, apuntant les respostes que han recollit de les cures que han investigat.

Les cures les escrivim en una cartolina/full de color en funció de la categoria que li pertoqui, i el nom de la persona en una cartolina de color groc.

4. Un cop tots els grups hagin compartit, ens centrem en la columna de "Per què és important?" i en la columna de "què coneixem d'aquesta persona?".
5. Al final de la sessió hem d'haver escollit a la persona que entrevistarem. Per escollir-la hem de tenir en compte també els seus horaris i disponibilitat que siguin compatibles amb el projecte.

En aquest moment, després d'haver fet tot el procés d'investigació tenim diferents persones que cuiden i propicien les relacions al centre. És probable que sovint no coneguem a aquestes persones o què sapiguem molt poc de les seves vides. En aquest sentit volem posar en valor les històries de les persones més enllà de les tasques de cures i rols que tenen dins del centre educatiu, a l'hora que reconeixem la importància de cada un d'aquests rols pel sosteniment del centre.

Opcions

A continuació presentem dos exemples d'entitats que han participat a la campanya COMunitats i que corresponen a les sessions 2, 3 i 4 del mòdul 6 respectivament.

Opció 1 Comunicació transformadora

M6 Sessió 2 Introducció elements sonors i entrevista radiofònica

PRIMERA PART	1. Introducció 1a. Ens presentem (5') 1b. Identifiquem els mitjans d'informació i compartim la nostra relació amb ells (10') 1c. Identifiquem els tipus de ràdio segons el model de propietat (10') 1d. Identifiquem les característiques de la ràdio (5') 1e. Identifiquem les finalitats de la ràdio (5') 1f. El llenguatge radiofònic. Identifiquem els elements o recursos sonors de la ràdio (10')
SEGONA PART	2. Contrastos 2a. Descubrim l'entrevista radiofònica (10') 2b. Descubrim com preparar una entrevista (10') 2c. Descubrim a la persona que entrevistarem (50')
TERCERA PART	3. Tancament 3a. Tanquem la sessió i proposem una tasca (5')

1a part Introducció

En aquesta primera part presentem la col·laboració entre Akwaba i COMSOC, així com comencem a identificar els mitjans d'informació centrant-nos en la ràdio, les seves característiques, finalitats i recursos sonors.

A Ens presentem

 5'

1. Abans de començar, emmarquem de nou el que estem fent esmentant que farem tres sessions dedicades específicament a la part radiofònica, sent aquesta la primera.

És important que quedi palès que després d'aquesta sessió introductòria, la següent es destinarà a preparar l'entrevista i, finalment, executarem aquesta a la tercera.

2. Per iniciar la sessió que, en aquest cas, és facilitada per una persona encara desconeguda pel grup, fem una breu dinàmica de presentació amb la qual podem trencar el gel. Així, proposem que cada persona presenti a l'aula, començant per la dinamitzadora, es presenti al grup contestant les següents preguntes:
 - Com et dius?
 - Ens pots compartir alguna cançó o grup de música que t'agradi?
 - Què esperes d'aquest taller?

B Identifiquem els mitjans d'informació i compartim la nostra relació amb ells

 10'

1. Un cop ens hem presentat, ja estem a punt per començar. Podem compartir els títols dels punts que aprendrem avui:
 - Mitjans d'informació
 - La ràdio i l'entrevista
 - Producció
2. I en marxa! Podem llençar les següents preguntes al grup i començar a compartir i debatre:
 - Què són els mitjans d'informació?
 - Quins són?
 - Quins feu servir?
 - Quins són el que la majoria de la classe fa servir?
 - I els que quasi ningú o ningú utilitza?
 - Algún cop heu llegit un diari o escoltat un programa de ràdio?
 - I un pòdcast a la web?
 - Hi ha alguna diferència entre mitjà d'informació i de comunicació?
 - Hi ha alguna diferència entre informar i comunicar?

3. A través de la conversa col·lectiva ampliem o reforcem els coneixements existents al grup, portant la reflexió al centre i despertant la curiositat col·lectiva tot el possible.

C

Identifiquem els tipus de ràdio segons el model de propietat

10'

Ara que ja tenim més present el món dels mitjans, la comunicació i la informació, ens preguntem quins tipus de ràdio existeixen. Ja que es poden classificar de diverses maneres (per continguts, per canal d'emissió, etc) compartim que hi ha una que és particularment interessant mirar pel que fa a l'història de la radiodifusió i el que nosaltres farem. Com a pista, podem esmentar que una bona manera d'esbrinar quins són aquests tres tipus de ràdio que ens interessin és fixar-se en qui n'és propietari, i que això estarà directament relacionat amb la finalitat de cada emissora.

Així, la idea és acabar parlant de:

RÀDIOS PÚBLIQUES

Són les emissores gestionades, finançades i desenvolupades per diverses institucions (estatals, autonòmiques, locals, etc.).

RÀDIOS COMERCIALS

Són empreses la principal finalitat de les quals és obtenir guanys. La comunicació i els continguts són mitjans per assolir el lucre.

RÀDIOS COMUNITÀRIES

No tenen finalitat de lucre. Solen ser horitzontals i col·lectives. Encoratgen la participació. S'interessen per temes socials. Són espais d'intercanvi. Enforteixen drets. Treballen en xarxa.

És interessant preguntar a la classe quines de cada tipus coneixen, normalment ens adonarem que les comunitàries són menys conegudes i si anem bé de temps podem mostrar a la pantalla la web de XRCB i/o REX.

D Identifiquem les característiques de la ràdio

 5'

1. Presentem les 4 característiques de la ràdio a la diapositiva i, tot seguit, les qüestionem: són veritat?
 - No utilitza imatges
 - És molt més barata
 - Es pot escoltar fent una altra cosa
 - No encoratja tant el zàping
2. Reflexionem sobre si la ràdio utilitza o no utilitza imatges, introduint els conceptes d'imatge sonora i paisatge sonor.

IMATGE SONORA

Per exemple, un udol transmet la imatge d'un llop.

PAISATGE SONOR

Per exemple, el soroll del vent, d'unes gavines i la mar evocarà una imatge d'un paisatge marítim.

Entendrem així que, de fet, d'alguna manera la ràdio sí que fa servir imatges: a través de la imaginació i la recreació de cadascú. Serà important diferenciar aquests conceptes dels nous formats de ràdio on es grava també en vídeo a la gent del programa i es penja o emet a internet.

E Identifiquem les finalitats de la ràdio

 5'

1. Podem parlar d'aquestes finalitats una per una reflexionant sobre què signifiquen i si sempre estan presents o les trobem a faltar sovint:

INFORMAR

ENTRETENIR

EDUCAR

ALTRES

Exercici del dret a la lliure expressió, acompanyar, comunicar a la comunitat

També podem intentar relacionar aquestes finalitats amb els tipus de ràdio dels que hem parlat anteriorment, però no cal entretenir-se excessivament amb aquesta secció.

F El llenguatge radiofònic. Identifiquem els elements o recursos sonors de la ràdio

🕒 10'

1. A continuació ens proposem identificar quins són els elements que la ràdio fa servir. Podem endevinar-los en grup mentre escoltem algun tall radiofònic abans de visualitzar un vídeo de ràdio-teatre o decidir fer-ho després.

La proposta de visualització d'un vídeo de ràdio antic es pot trobar a l'Internet:
Vea como se hacían las Radionovelas

<https://youtu.be/RMr8gJkfxQI>

2. Expliquem que el llenguatge de la ràdio es compon d'alguns elements i que les seves combinacions, però, són infinites. Només depèn de les necessitats de cada contingut i de la nostra creativitat.

LA VEU HUMANA

LA MÚSICA

EL SILENCI

ELS EFECTES SONORS

Podem observar la diferència entre crear els sons en directe a la gravació o tenir-los amb un clic

Podem reflexionar sobre la importància d'aquest element i com el seu ús durant 1 segon o 5 segons causarà efectes molt diferents, transmetent normalment poderosos missatges sense dir res

2a part Contrastos

En aquesta segona part descobrim l'entrevista radiofònica, la seva preparació i la persona a qui entrevistarem més endavant.

A Descobrim l'entrevista radiofònica

🕒 10'

- Podem començar el tema llançant, de nou, preguntes al grup. Podem fer les preguntes:
 - Què és una entrevista?
 - S'assembla més a un interrogatori o a una conversa?
 - Com podem fer les preguntes perquè s'assemblin més al segon?
 - Què ens imaginem que és important a l'hora de fer i preparar una entrevista en aquest sentit?

És un bon moment per animar a persones que encara no han participat en veu alta a fer-ho si els hi ve de gust.

- Després, proposem la visualització (i sobretot escolta) d'una entrevista radiofònica curta o de fragments d'una més llarga fixant-nos en quina estructura s'està seguint i quines coses ens criden l'atenció.

Una proposta de visualització és *Adolescents XL*, on podem trobar bones entrevistes a personatges que interessin a la joventut com *Miss Raisa* o *Miquel Montoro*.

- Un cop hem escoltat l'entrevista, fem una posada en comú.
 - Què ens ha cridat l'atenció?
 - Semblen preguntes preparades o espontànies?
 - Com ha començat l'entrevista?
 - Què ha passat després?
 - Com ha acabat?
 - Què ens ha agradat i voldríem fer també a la nostra entrevista?
 - Hi ha alguna cosa que no ens hagi convençut?
 - Quines conclusions en traiem?

4. Després de compartir les diverses impressions que han tingut lloc, segurament haurem arribat a la conclusió que l'estructura de l'entrevista està bàsicament formada per:
- Introducció
 - Desenvolupament de l'entrevista (amb preguntes, comentaris, etc.)
 - Tancament

Posem èmfasi en la importància d'una bona introducció i un bon tancament i per què.

B Descobrim com preparar una entrevista

🕒 10'

Ja hem introduït aquest tema en les seccions anteriors. Ara cal portar-lo al centre amb la pregunta "Quines coses ens convé tenir en compte per preparar la nostra entrevista?" o "Quin seria l'escenari ideal per preparar-la?"

S'espera que del procés col·lectiu, surtin les coses més bàsiques que cal recordar, a més de diversos detalls. Així, la investigació o recerca prèvia, la posada en contacte amb la persona a entrevistar i la preparació de preguntes ordenades per temes són trets que s'esmentaran.

1. Un cop estem pensant com a grup si seria o no possible parlar abans amb la persona a entrevistar per fer-se una idea de quins serien els millors temes a tractar i de com cal plantejar les preguntes, aquesta persona tocarà a la porta (ja que l'hem convidat prèviament a venir o a entrar via videotrucada).

C Descobrim a la persona que entrevistarem

🕒 50'

1. Un cop hem processat la sorpresa i hem gaudit de l'emoció del moment, la rebem i oferim fer ús d'aquest espai de temps per fer-li algunes preguntes de manera ordenada, conèixer-la millor i prendre notes que ens ajudaran posteriorment a elaborar el nostre guió.
2. A més, és l'oportunitat de crear un vincle amb aquesta persona, el qual ens ajudarà molt a què l'ambient que es formi el dia de l'entrevista sigui el més agradable possible per tothom.

Aquesta part de la sessió sol durar bastant de temps i ajuda al grup a adonar-se del que més els interessa parlar i de la necessitat d'ordenar-ho d'alguna manera, començant així a identificar possibles blocs temàtics.

3. Si podem, ens acomiadem de la persona a entrevistar cinc minuts abans que finalitzi la sessió per així fer una darrera posada en comú i compartir la tasca a realitzar abans de la següent sessió.

3a part Tancament

En aquesta tercera part tancarem la sessió, recordant les tasques de cada grup per la pròxima sessió.

A Tanquem la sessió i proposem una tasca 5'

És un bon moment per recordar quin era l'objectiu d'avui i com ens ha preparat per a la pròxima sessió, on començarem els guions.

1. Així, demanem que si us plau pensin, amb l'ajuda de la seva docent, quins seran els grups i quines persones hi haurà a cadascun. Els hi recordarem que un grup s'encarregarà de la introducció i un altre del tancament, independentment del fet que condueixin també un bloc temàtic o no.

En funció de la mida del grup els hi recomanarem que es divideixin en 3, 4, 5, 6 grups. Com a referència, un grup de 16 persones podria dividir-se en quatre grups. Convé assegurar-se que s'ha entès i donar espai per consultar dubtes abans de tancar i acomiadar-se.

M6 Sessió 3

Preparem l'entrevista

PRIMERA PART	1. Introducció 1a. Recordem la sessió anterior i expliquem l'objectiu d'avui (5') 1b. Escoltem una entrevista i debatem si ens sembla que està preparada o no (10') 1c. Coneixem què és la careta radiofònica i escoltem exemples (10')
SEGONA PART	2. Contrastos 2a. Definim els blocs temàtics (15') 2b. Comencem el guió i coneixem el document (15') 2c. Treballem en grup per completar el guió (60')
TERCERA PART	3. Tancament 3a. Posada en comú (5')

1a part Introducció

En aquesta primera part recordarem els continguts treballats fins ara i posarem exemples que ajudin a preparar les entrevistes.

A Recordem la sessió anterior i expliquem l'objectiu d'avui

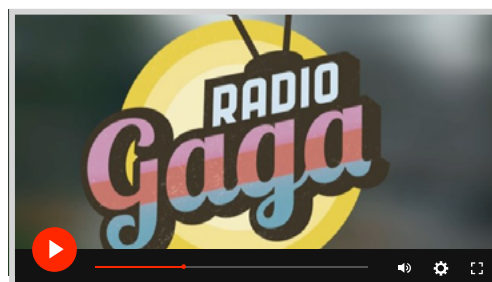
 5'

1. Abans d'endinsar-se en la sessió d'avui, preguntem al grup què recorden de la sessió anterior. El més interessant és recuperar els conceptes d'imatge i paisatge sonor i la importància de fer una entrevista que sigui com una conversa, cuidant no només el seu desenvolupament, sinó també la introducció i el tancament.

B Escoltem una entrevista i debatem si ens sembla que està preparada o no

 10'

1. Reptem a l'alumnat a fixar-se en detalls de l'entrevista que reproduïrem.
2. Una bona opció és Radio Gaga - "La vida es como un videojuego"

<https://youtu.be/hZ1MpjkphKU>

- Què us crida l'atenció?
- Com és aquesta introducció?
- Et sembla que tenen un guió o no?
- Com ho podem saber?
- És bona idea fer canvis in situ o hauríem de seguir 100% el nostre guió?
- Per què el tancament és d'aquesta manera?
- Si l'entrevista fos més llarga, convendria que això fos diferent?

C

Coneixem què és la careta radiofònica i escoltem exemples

10'

1. Abans d'explicar què és la careta és interessant preguntar si algú ho sap o convidar a l'alumnat a deduir-ho a través de l'escolta d'un parell d'àudios. Com a mínim escoltem dos exemples reals diferents, un d'un informatiu i un d'un altre tipus de programa.

Per exemple:

<https://youtu.be/xeknpkDA7SU>

<https://www.ccma.cat/catradió/alacarta/catalunya-migdia/catalunya-migdia-de-14-a-15-h-20032023/audio/1166164/>

És important que la classe entengui que cada grup farà la seva pròpia careta en la qual diran el títol o temàtica de la seva secció i qui està a càrrec. Podem obrir torn de preguntes per assegurar-nos que així és.

2a part Contrastos

En aquesta segona part comencem el procés de crear un guió d'entrevista, fent una pluja d'idees, definint blocs temàtics, seleccionant preguntes...

A Definim els blocs temàtics

 15'

1. Un cop hem refrescat la noció d'entrevista radiofònica i tenim clar què és la careta, podem començar a parlar del guió.
2. El nostre objectiu és decidir com a grup quins temes voldríem tractar a l'entrevista. Si recordem quins van ser tractats en la sessió anterior quan vam estar en contacte amb aquesta persona o tenim apunts d'aquella estona, millor.
3. Fem una pluja d'idees on totes les persones que vulguin proposar un tema seran escoltades i anirem apuntant totes les suggerències a la pissarra sense preocupar-nos de l'ordre o de si tenen sentit.
4. Un cop les idees s'han exhaurit o ja tenim una llista prou llarga, convidem al grup a pensar quins volen seleccionar.
 - *Hi ha alguns temes que s'assemblen molt i poden convertir-se en un?*
 - *Quin títol pot representar el tema millor?*
 - *Quin ordre pot tenir sentit?*
 - *Quins són els millors temes per començar l'entrevista?*
 - *I per acabar-la?*
5. Un cop hem aconseguit, col·lectivament, triar i consensuar un ordre, podem passar a la següent tasca. Una bona manera de veure si hem arribat a aquest punt és preguntar si alguna persona s'oposa o no està còmoda amb el que hi ha ara a la pissarra i per què? Si és així i la persona argumenta una raó, està bé dedicar 3-5 minuts a portar això a debat, moderant-ho fins que s'arriba a una conclusió com a grup.

! *Si ens embusséssim, pot ser bona idea esmentar que sempre es poden fer canvis posteriorment i que tal vegada és millor començar amb el que tenim de moment per anar fent.*
6. El següent pas és assignar un tema per grup. Comprovem que els grups ja han sigut seleccionats i sinó els decidim (preferiblement amb l'ajuda del professorat del centre, que sap millor si estan més o menys equilibrats). Cal recordar que un grup s'encarrega de la introducció i un altre del tancament.

Com aquesta paraula indica, aquest document serveix per guiar-nos al moment de l'entrevista, però no és necessari ni desitjable tractar-lo com si fos un prospecte inalterable del qual no ens podem desviar.

7. Això es pot fer de diferents maneres, però una possibilitat és:

- Dir que s'asseguin per grups i parlin de les seves preferències durant uns minuts
- Convidar a que cada grup aixequi la mà i expressi quin és el tema que més li agradaria fer, deixant clar que de moment només ho estem dient en veu alta però que no vol dir que sigui definitiu.
- Un cop sabem totes les preferències hem d'aclarir les coincidències que hagin tingut lloc. Si dos o més grups volen el mateix tema, els convidarem a dir perquè volen fer aquest tema.
- En moltes ocasions els motius o les idees que tinguin poden també aplicar-se a un altre tema. Així, podem fer-los veure això i veure si algun dels grups cedeix o canvia d'opinió.
- Normalment, donarem uns minuts al procés i un o més grups acabaran cedent, ja sigui perquè s'han adonat que poden fer el que desitgen a un altre dels temes o perquè un dels motius que han escoltat dels altres grups els motiva a ser flexibles.

Si això no funcionés com ens imaginàvem, tal vegada hauríem de canviar d'estratègia. És recomanable comunicar-se amb el professorat que acompanya al grup o saber com solen fer-ho al grup en qüestió.

També ens podem trobar amb alumnat, que acompanyats per la seva docent referent, ja hagi determinat quins blocs temàtics tindrà l'entrevista, quin grupet de persones s'encarregarà de cadascun dels temes, i fins i tot ja hagin determinat l'ordre dels mateixos.

B Comencem el guió i coneixem el document

 15'

1. Ara és el moment de començar a conèixer la plantilla que farem servir per escriure el nostre guió i donar espai als grups per treballar.
DESCARREGAR AQUÍ: https://docs.google.com/document/d/1eMMqIkMjTtFlkrKN_0TnoPKOHedeJm09HHMUg0jyqjM/edit
2. Podem obrir-lo al projector i/o compartir l'enllaç del document col·laboratiu amb els grups, si disposen d'ordinador per treballar a classe.
3. El mirem de dalt a baix i comentem què és el que hem de fer a cada part, donant exemples i preguntant al grup què els sembla que significa trobar una frase en cursiva i entre parèntesis, etc.

Cal destacar que on diu "Nom conductor/a" han de posar els seus noms en majúscula i a sota la frase que aquesta persona dirà.

- Com a referència, podem dir que idealment la seva secció o bloc durarà entre 4 i 8 minuts i que ens agradaria que el programa duri 25 minuts més o menys. Escoltem i responem preguntes i dubtes en grup.

C Treballem en grup per completar el guió 60'

- A continuació cada grup pot començar i, fins i tot, completar el seu guió.
- Anem taula per taula per resoldre dubtes que vagin sortint i donar suport al procés creatiu. De tant en tant, podem compartir al grup gran com va i assegurar-nos que no s'estan repetint preguntes als diferents blocs.

És recomanable que l'alumnat tingui converses i escrigui primer en paper, o que no hi hagi més de dos ordinadors per grup, ja que així hi ha menys dispersió i poden concentrar-se més en parlar com a grup.

3a part Tancament

En aquesta tercera part tanquem la sessió i acabem de resoldre dubtes.

A Posada en comú 5'

- Ens assegurem que no es repeteixin preguntes en els diferents blocs, posem en comú el que hem fet fins ara i recordem la pròxima sessió.

M6 Sessió 4

Enregistrem l'entrevista

PRIMERA PART	1. Introducció 1a. Fem l'última mirada al guió i repassem en grups, considerem si cal fer canvis (35') 1b. Mentalització i preparació de l'ànim col·lectiu (10')
SEGONA PART	2. Contrastos 2a. Darrers canvis d'última hora, recepció de la persona convidada (10') 2b. Execució (40')
TERCERA PART	3. Tancament 3a. Celebració i reflexió (25')

1a part Introducció

A

Fem l'última mirada al guió i repassem en grups, considerem si cal fer canvis

35'

1. El primer que fem és saludar al grup, i dir alguna cosa que els animi o motivi, fent-los entendre que és normal sentir nervis i que tot anirà molt bé. Ara és el moment de revisar si cal fer algun canvi en funció de si falta alguna persona o qualsevol altre factor inesperat. Si no és així, poden aprofitar aquest temps per repassar i practicar com a grups petits.

Avui és un dia especial per a la majoria de les persones que integren el grup escolar, ja que no acostumen a parlar davant d'un micròfon ni a entrevistar a una persona adulta mentre es grava la conversa que s'emetrà a l'emissora local o es compartirà com a podcast en línia a la xarxa. És habitual que es respiri un clima agitat, hi hagi nervis o inclòs una mica de pànic. Per això va molt bé acompanyar al grup mentre experimenten tot això i, a la vegada, estan repassant les seves línies i guions.

B Mentalització i preparació de l'ànim col·lectiu

🕒 10'

1. Ara que ja ha passat mitja hora, és el moment de deixar anar els guions i respirar una mica. Podem aprofitar aquests minuts per resoldre dubtes de manera ordenada al grup gran i convidar a que ens calmem individual i col·lectivament, tenint la tranquil·litat de que es poden equivocar, entrebancar-se i tornar a expressar-se per a què s'entengui sense problema, ja que a la vida cada dia ens equivoquem d'una manera o altra.

Si hem de canviar d'espai i encara no ho hem fet, és també el moment. Podem animar-los a portar un llapis o bolígraf per si han de canviar detalls in situ.

2a part Contrastos**A** Darrers canvis d'última hora, recepció de la persona convidada

🕒 10'

1. Quan arribi la persona a entrevistar, podem convidar al grup a saludar-la i donar-li la benvinguda. A vegades aquest moment pot suposar un xoc de realitat en el que algú vol fer canvis dels quals se n'havia oblidat abans o qualsevol cosa.

B Execució

🕒 40'

1. És el moment de demanar silenci i explicar que ja començarem a gravar. Ha de quedar clar que:
 - Anirem passant a la taula de gravació per torns. El primer grup farà la seva part i aturarem la gravació perquè canviem de grup i així successivament.
 - La resta dels grups han d'estar presents a la sala mantenint el silenci, ja que qualsevol so quedarà enregistrat al programa. També cal escoltar molt atentament, ja que les respostes de la persona entrevistada poden fer que les preguntes dels grups vinents necessitin ser modificades.
 - Quan s'està a la taula ens hem de fixar en una sèrie de detalls i comunicar-los al grup abans de començar (indicacions tècniques):
 - Seure correctament
 - Podem posar-nos els cascos o no, segons ens resulti més còmode
 - Fixar-nos en la distància entre la nostra boca i el micròfon (d'aproximadament un palm)
 - Podem ajustar els micròfons segons la nostra altura
 - Podem deixar el paper a la taula o posar-lo enlairat a un costat del micròfon,

l'important és que la nostra veu es projecti directament on està el micròfon i que no es senti el soroll d'un paper bellugant-se

- Si tossim o estornudem, ho hem de fer cap a la nostra esquena
- Evitem tocar els micròfons o causar altres sorolls com parlar colpejant la taula
- Ens comuniquem amb gestos. Qui estigui a la tècnica baixarà el braç per donar pas a la primera persona que parla quan baixa el volum de la sintonia
- Si ens equivoquem no passa res, seguim!
- Podem riure i gaudir
- Tal vegada s'haurà de compartir micròfon entre dues persones

2. I ja podem començar i enregistrar el programa! Bona sort! El nostre rol ara consisteix a estar present i guiar a qui es perdi si escau, celebrant breument el que ha estat positiu a cada tall i animant al següent grup a continuar així.

3a part Tancament

En aquesta tercera part es farà el tancament del mòdul.

A Celebració i reflexió

 25'

1. Un cop hem finalitzat amb la gravació, és moment de celebrar i compartir com ha estat l'experiència en l'àmbit individual i grupal. Podem dinamitzar aquesta part com millor s'adeqüi a l'espai, l'ambient o les necessitats del grup. Podem aprofitar per felicitar el grup, no només donar-los l'enhorabona, però també destacant els punts forts del que han fet bé i perquè estava tan bé. És moment que siguin conscients del que són capaços de fer.
2. Després podem obrir el torn de paraula per fer una posada en comú i que les persones que vulguin compartir com s'han sentit ho puguin fer. Una altra opció és fer una reflexió prèvia en silenci amb l'ajuda d'una fitxa, escrivint o dibuixant.

! *Si tenim temps extra podem escoltar fragments del que acabem de gravar en grup i fer petites reflexions al voltant d'això.*

PRESENTACIÓ A LA COMUNITAT EDUCATIVA

Un cop enregistrada i editada l'entrevista, us convidem a presentar-la i fer-ne difusió a la comunitat educativa (dies mundials o jornades de celebració pròpies del centre) a través dels vostres recursos (web, ràdio...) i d'altres del territori per compartir el procés.

Opció 2 Expressió artística

M6 Sessió 2 Construïm imatges

PRIMERA PART	1. Introducció 1a. Benvinguda i presentació del fil conductor (15')
SEGONA PART	2. Contrastos 2a. Joc d'imatges, utilitzant el cos per a presentar-se (15') 2b. Creació de grups i construcció de les imatges (1h 15')
TERCERA PART	3. Tancament 3a. Gestos i cures (15')

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Revistes, cartolines, tisores, cola, diaris, llapis de colors, fil, textures i retoladors.

REQUISITS TÈCNICS

Equip de so per acompanyar.

1a part Introducció

A

Benvinguda i presentació del fil conductor

 15'

1. Introduïm el fil conductor del mòdul, com treballarem durant la sessió i acords grupals

2a part Contrastos

En aquesta segona part...

A

Joc d'imatges, utilitzant el cos per a presentar-se

 15'

1. Preparació de l'escolta activa, l'observació, cos i emocionalitat: Fem una rotllana per iniciar.
2. Demanem que cadascú digui el seu nom, acompanyat d'un gest o imatge corporal de com es troben en aquest moment present, el grup observa i escolta.

3. En les següents rondes, passem una pilota i compartim una paraula a partir de les idees associades a espais i relacions que existeixen en l'institut, vinculant-se a un color, objecte i una textura.

B Creació de grups i construcció de les imatges

🕒 1h 15'

1. Dividim el grup en 4/5 taules (unes 5-6 persones per taula). Una vegada asseguts, refrescar una mica el que van fer en la sessió 1 des del lloc i després demanem que continuïm només entre el grup petit, buscant triar cadascú (o si algunes prefereixen, parella) una relació significativa o un lloc dels quals van investigar en la sessió anterior.
2. Amb aquests 4 recursos (paraules, colors, objectes i textures) l'alumnat tindrà el punt de partida per materialitzar les escenes, persones, cures o espais descoberts. Havent deixat uns minuts per a pensar això, repartim material sobre les taules a poc a poc per a no perdre l'atenció (primer una base, foli blanc).

Si el grup ho permet, els fem tancar els ulls i per un parell de segons imaginem "la foto" o imatge d'allò que ens va semblar interessant, significatiu, etc.

3. Anem a crear la "foto" del que van veure, descobrir, sentir amb allò triat. Es tracta de buscar plasmar allò que vam recordar. Utilitzem el material restant, revistes, cartolines, colors, etc.

Molt important és en acabar fer una fotografia de allò creat que ens servirà en la següent sessió, (una per cada creació).

3a part Tancament

A Gestos i cures

🕒 15'

1. Tanquem la sessió amb un agraïment i breu explicació de la continuïtat de l'exercici.
2. Fem un joc rítmic per a acomiadar-nos. Col·locats en cercle, repetim tots al mateix temps i amb gestos corporals "em cuido (mans al pit), et cuido (ens agafem de les mans), la cuido (una mà a dalt i l'altra a baix)" en referència a la relació amb nosaltres mateixes, el grup/l'escola i el medi ambient.

M6 Sessió 3 Re-anomenem els espais

PRIMERA PART	1. Introducció 1a. Benvinguda i presentació del fil conductor (15')
SEGONA PART	2. Contrastos 2a. Joc de preparació de l'escolta activa i el cos (15') 2b. Mapatge i pluja d'idees (30') 2c. Re-anomenem els espais i vincles (45')
TERCERA PART	3. Tancament 3a. Gestos i cures (15')

MATERIAL DE L'EDUCADORA	REQUISITS TÈCNICS
Revistes, cartolines, tisores, cola, diaris, llapis de colors, fil, textures i retoladors.	Equip de so per acompanyar.

1a part Introducció

En aquesta primera part...

A	Benvinguda i presentació del fil conductor	 15'
----------	---	--

Benvinguda – presentacions i recordatori del realitzat la sessió passada.

2a part Contrastos

En aquesta segona part...

A	Joc de preparació de l'escolta activa i el cos	 15'
----------	---	--

1. Fem una ronda de palmes unísones amb la persona que tenim al costat i anem passant el torn fins a tancar el cercle.

És important mirar-nos als ulls per a aconseguir que les palmades siguin al mateix temps.

B Mapatge i pluja d'idees

🕒 30'

1. Fem un mapatge del territori utilitzant cintes sobre el terra per a marcar l'espai de manera col·laborativa (alguns i algunes fan el dibuix sobre el sòl amb les cintes, mentre la resta de grup va indicant espais importants a ressaltar, característiques distintives de l'espai, etc.).
2. Demanem al grup que es col·loqui sobre el mapa dibuixat en el terra per a recordar que cures van trobar, que relacions i com eren, etc. (anem apuntant pluja d'idees a la pissarra).

C Re-anomenem el espais i vincles

🕒 45'

1. Fem petits grups en taules (4/5 grups).
2. Canviem de nom els espais a partir de les imatges creades en la sessió anterior, llançant la pregunta:
 - *Què aporta al meu procés educatiu aquest espai o relació?*
3. Recollim el que ha passat, descobert, etc. i dediquem un temps a donar valor a cada lloc amb els nous noms en folis, pensant en un color i tipografia específica per cada etiqueta.
4. Representem com a grup una imatge d'un d'aquests espais i relacions a través del teatre imatge.
5. Demanem que cada grup presenti la seva imatge a la resta situant-se sobre el mapa dibuixat en el terra.

3a part Tancament**A** Gestos i cures

🕒 15'

1. Col·locats en cercle, repetim al mateix temps i amb gestos corporals "em cuido, et cuido, la cuido".
2. Agraïm l'espai i fem una breu explicació del tancament del mòdul en la pròxima sessió.

M6 Sessió 4

Construim l'entramat

PRIMERA PART	1. Introducció 1a. Benvinguda i presentació del fil conductor (15')
SEGONA PART	2. Contrastos 2a. Joc d'atenció, per presentar-se i recordar els conceptes claus de l'última sessió (15') 2b. Construir l'entramat (1h 15')
TERCERA PART	3. Tancament 3a. Gestos i cures (15')

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Etiquetes, fotografies i plafó imprès.

REQUISITS TÈCNICS

Equip de so per acompanyar.

1a part Introducció

A

Benvinguda i presentació del fil conductor

15'

Benvinguda – presentacions i recordatori de l'itinerari complet realitzat al llarg del mòdul 6.

2a part Contrastos

En aquesta segona part fem la preparació per l'escolta activa, l'observació, el cos i l'emocionalitat, i fem la creació del mapa amb els espais i unios treballats durant el mòdul.

A

Joc d'atenció, per presentar-se i recordar els conceptes claus de l'última sessió

15'

1. Fem una ronda inicial dient el nostre nom i passant la pilota a una altra persona. Després, al llançar, diem conceptes claus que recordem de la sessió anterior.
2. Ens col·loquem en una fila, en horitzontal, i anem fent preguntes per recordar tot el procés. Conforme anem recordant activitats, en ordre cronològic, el grup sencer fa un pas endavant.

B Construir l'entramat

🕒 1h 15'

1. Presentació de les imatges, etiquetes i espai imprès sobre el plafó. Si l'entramat es construeix al llarg de sessions diferides en diferents grups del mateix curs, remarquem l'aspecte que cada grup complirà un rol important, tant per a qui inicia el procés de construcció de l'entramat com per al grup que el finalitza.
2. Fem petits grups en taules (4/5 grups).
3. Situem totes les peces sobre el mapa dels diferents espai: imatges, etiquetes, etc.
4. Afegim una emoció o concepte a les fotografies de cada espai.
5. Unim, vinclem els diferents espais que s'han identificat al llarg de les sessions triant un fil de color específic per cada vincle que es representa.

! *Tornem a observar amb distància l'entramat del mapa i el procés realitzat per a arribar a un acord grupal final sobre el resultat.*

3a part Tancament**A** Gestos i cures

🕒 15'

1. Col·locats en cercle, donem un moment per a fer una ronda de paraula o gest sobre el que ha significat per a cadascuna els vincles i les cures.
2. Agraïm l'espai i expliquem que durant la pròxima sessió el mapa es presentarà a la resta de la comunitat en l'institut, comentant el procés que han travessat per a arribar a la seva realització.

PRESENTACIÓ A LA COMUNITAT EDUCATIVA

Un cop realitzada la composició artística, us convidem a presentar-la i fer-ne difusió a la comunitat educativa (dies mundials o jornades de celebració pròpies del centre) a través dels vostres recursos i d'altres del territori per compartir el procés.

**Espai de
reflexió mixt
alumnat - professorat**

ER
Mxt

ESPAI DE REFLEXIÓ MIXT ALUMNAT - PROFESSORAT

Promoure la sostenibilitat social des d'una interculturalitat crítica en el centre Primària i secundària

RESUM SESSIÓ

Iniciem agraïnt el procés dut a terme fins a la sessió d'avui, donem pas a fer una roda emocional per conèixer l'estat d'ànim de les nostres companyes. Ens situem en el moment del procés en que ens trobem.

A continuació, fem memòria i recuperem el que hem fet al llarg de la campanya, i dediquem un espai per valorar les coses que ens han agradat més i menys (què m'enduc, què canviaria, què no tornaria a fer). Després fem un role playing i experimentem l'eina de l'assemblea per simular la presa de decisions amb temes que tenen a veure amb la campanya COMunitats (interculturalitat crítica i situacions discriminatòries cap a les persones).

Tanquem la sessió i la primera fase amb un reconeixement i celebració.

IDEA FORÇA

Les transformacions per promoure la interculturalitat crítica requereixen la implicació de tota la comunitat educativa.

CONCEPTES CLAU

Sostenibilitat social, interculturalitat crítica, participació.

OBJECTIUS

- Recuperar la idea força de la campanya.
- Valorar les activitats i valorar estratègies de millora per fer COMunitat dins del centre educatiu
- Experimentar l'assemblea com una eina que propicia la participació.

DINÀMICA

PRIMERA PART	1. Introducció 1a. Presentació de la sessió i dinàmica introductòria (15')
SEGONA PART	2. Contrastos 2a. Recuperem i valorem el que hem fet (20') 2b. Assemblea - joc de rol (1h)
TERCERA PART	3. Tancament 3a. Ritmes - Paraula per tancar (15') 3b. Cançó Miss Raisa (10')

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Fotos sessions, gomets 3 colors diferents, imatges motxilla, fil, escombraries, post its.

REQUISITS TÈCNICS

Projector i àudio.

DESENVOLUPAMENT DE L'ESPAI DE REFLEXIÓ MIXT

Promoure la sostenibilitat social des d'una interculturalitat crítica en el centre

1a part Introducció

En aquesta primera part reprenem el que hem estat treballant fins ara i comencem amb una dinàmica introductòria de moviments i ritmes per veure com estem.

A Presentació de la sessió i dinàmica introductòria

 15'

1. Demanem a l'alumnat, mestres i professorat que formin part de la mateixa rotllana.

És recomanable que mestres i professorat participant d'aquesta sessió sigui el que s'ha implicat en el desenvolupament de les sessions.

2. Per començar, agraiem el procés de revisió interna de l'escola/institut que hem compartit.
3. Proponem fer una valoració general del procés, i també pensar col·lectivament estratègies per propiciar les relacions sostenibles tenint en compte la interculturalitat crítica al centre.
4. Fem una dinàmica de moviment i ritmes per fer una roda emocional. Ens posem tot el grup en cercle, i iniciem un ritme a quatre temps amb els peus o picant les mans amb la cuixa.

"Peu dret, peu esquerre, peu dret, peu esquerre" o "mà dreta pica cuixa dreta, mà esquerra pica cuixa esquerra, mà dreta pica cuixa dreta, mà esquerra pica cuixa esquerra".

Ritme: 1, 2, 3, 4. 1,2,3,4...

5. Una persona comença a fer el ritme i la resta se suma a fer-lo. El fem repetides vegades fins que tot el grup va a l'una. Quan ho aconseguim, demanem que per ordre cadascú faci un ritme que tothom repetirà (sobre del que ja s'està fent grupalment) i digui una paraula per descriure com està avui.
6. Comentem l'estructura de la sessió i els objectius.

2a part Contrastos

En aquesta segona part, recuperem el què hem fet al llarg de la campanya, i valorem el què ens ha agradat més i menys. També experimentem amb l'eina de l'assemblea per simular la presa de decisions amb temes que tenen a veure amb la campanya COMunitats (interculturalitat crítica i situacions discriminatòries cap a les persones).

A Recuperem el que hem fet

 20'

1. Dediquem una estona a valorar com ha anat tot el procés i desenvolupament de la campanya COMunitats. Fem memòria dels continguts treballats i les dinàmiques realitzades.

Per fer la valoració podem recuperar el mural col·lectiu, el diari d'aprenentatge, la intervenció artística (podcast o mapeig relacional) i fotografies de les diferents sessions.

2. Després d'haver recordat el que hem fet, mostrem imatges dels diferents mòduls que hem fet i donem gomets de tres colors diferents a l'alumnat i professorat perquè enganxi a les fotografies i valori què ha agradat i què no.
 - Color 1: M'ha agradat
 - Color 2: M'ha agradat més o menys
 - Color 3: No m'ha agradat
3. Després d'enganxar gomets a les diferents fotografies dels mòduls, repartim post-its i mostrem tres imatges en DIN-A3 d'una motxilla, un fil i una agulla i unes escombraries, i demanem que escriguin en el post-it el següent, i que ho enganxin en cada una de les imatges:
 - Motxilla – Allò que m'enduc, m'ha agradat...
 - Fil i agulla – Allò que cal teixir, donar-hi alguna volta, repensar...
 - Escombraries – Allò que no volem, no ens agrada, no ens fa bé...

B Assemblea - joc de rol

 1h

1. Després d'haver valorat el desenvolupament del procés proposem fer una assemblea per fomentar la participació.
2. Per a fer aquesta dinàmica fem un joc de rol: Ens posem en la situació en que l'alumnat, per una estona, té el poder i potestat de decidir quin és el funcionament del centre, i entre totes han de decidir quina serà l'actuació del centre en diferents situacions.

En aquest punt, cal que recordem la investigació feta en que s'han identificat les diferents cures que propicien les relacions sostenibles al centre i les persones que hi ha darrere de les diferents tasques de cures.

SITUACIÓ 1

Hem observat com han augmentat els insults o comentaris racistes, masclistes, classistes i capacitistes entre companys/es de l'escola/institut. Tenint en compte que fomenten la discriminació i generen un impacte negatiu en les persones, què podríem fer per erradicar-ho?

SITUACIÓ 2

Tenint en compte l'àmplia diversitat de sabers, llengües, maneres de fer i pensar que existeix entre les diferents persones que conformen la comunitat del centre educatiu, de quina manera podríem aprofitar aquesta potencialitat des de l'escola/institut?

3. Abans de començar l'assemblea, repartim diferents rols i expliquem el funcionament de l'assemblea:
 - Persona que pren nota dels acords
 - Persona que dóna la paraula (amb acompanyament de l'educadora)
 - Persona que controla el temps
 - Persona que modera per vetllar l'escolta entre participants

3a part Tancament

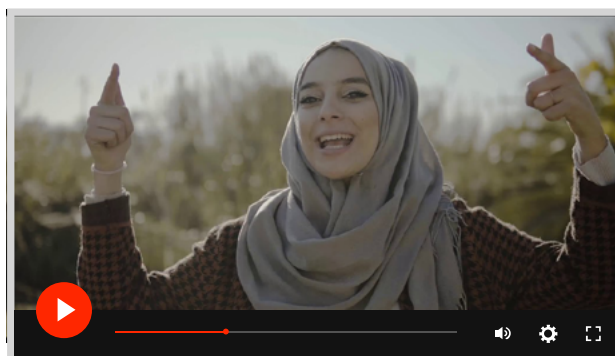
En aquesta tercera i última part, fem el tancament de l'espai de reflexió i, per tant, de la primera fase de la campanya COMunitats.

A Ritmes - Paraula per tancar 15'

1. Tornem a fer el cercle i repetim el ritme que hem fet a l'inici. En aquest cas cadascú ha de dir una paraula per tancar la campanya COMunitats.

B Cançó Miss Raisa 10'

1. Per tancar, posem una cançó de Miss Raisa a mode de celebració, que també convida a la reflexió des d'una perspectiva d'interculturalitat crítica. Podem presentar aquesta artista i si hi ha temps compartir algunes reflexions sorgides del vídeo.

<https://youtu.be/hR9kudNGDKk>

Referències bibliogràfiques

Bayas, Blanca (2021). Marc conceptual I Recomanacions. FEM ECO: Connectem el gènere i el medi ambient a l'escola i al món. Fundació Akwaba.

Disponible a: https://femecoakwaba.files.wordpress.com/2022/04/marc_conceptual_2a_fase_femeco_def_pliegos-v2.pdf

De Sousa Santos, Boaventura (2005). El milenio huérfano. Ensayos para una nueva cultura política, Trotta, Espanya

Dussel, Enrique (2006). Ética de la Liberación en la edad de la globalización y de la exclusión. Editorial Trotta. Madrid.

Freire, Paulo (1996). Política y educación. S. XXI; Mèxic.

Fundació Akwaba (2022). Guia Pedagògica. Segona Fase. Fem Eco: Connectem el gènere i el medi ambient a l'escola i al món. Fundació Akwaba.

Disponible a: <https://femecoguia2.fundacioakwaba.cat/marc-conceptual-i-recomanacions/>

Herrero, Yayo (2021). Perspectivas ecofeministas para la construcción de una economía compatible con una vida buena. A REAS Euskadi, Sostenibilidad de la vida: Aportaciones desde la Economía Social y Solidaria, Feminista y Ecológica.

hooks, bell (2021). La teoría como práctica liberadora. Capitán Swing.

hooks, bell (2003). Comunidad de aprendizaje: Una pedagogía de la Esperanza. Nova York: Routledge.

Gargallo, Francesca (2014). Feminismos desde AbyaYala. Ideas y proposiciones de las mujeres de 607 pueblos en nuestra América. Ed. y Confeción, Ciudad de México, primera edició digital.

Disponible a: <https://francescagargallo.files.wordpress.com/2014/01/francesca-gargallo-feminismos-desde-abya-yala-ene20141.pdf>

Lafede.cat (2020). Educar per a futurs alternatius. Guia d'Educació per a la Justícia Global.

Disponible a: https://www.lafede.cat/wp-content/uploads/2020/10/EducarFutursAlternatius_LafedeCat.pdf

Marcos, Estel·la, Dorado, Sarai i Crespo Alba (2020). Economía Solidaria i Feminista. Pràctiques inspiradores que fan saltar les costures. XES Barcelona; Pol·len Edicions.

Moore, Robert I. (2007). The Formation of a Persecuting Society. Authority and Deviance in Western Europe. Blackwell Publishing, EUA.

Ochoa, Karina (2021). “¿Monólogos interculturales o diálogos decoloniales?”. Revista de Humanidades Tabula Rasa, núm. 38.

Patiño, Milena (2020). Apuntes sobre un feminismo comunitario. Desde la experiencia de Lorena Cabnal; Universidad de Los Andes, Colòmbia.

Rodó-Zarate, María (2021). Interseccionalidad. Desigualdades, lugares y emociones; Ed. Bellaterra. Manresa.

Redacció/@NRevista1 (2017). “Economía de les cures, el treball invisibilitzat, la cohesió menystinguda.” Revista Nexè. Barcelona.

Disponible a: <https://nexè.coop/actualitat/economia-de-les-cures-el-treball-invisibilitzat-la-cohesió-menystinguda>

Petrilli, Susan (2013). The self as a Sign, the World, and the Other. Transaction Publishers, Nova Jersey.

Romero Losacco, José (2018). La invención de la exclusión, individuo, inclusión y desarrollo. Fundación Editorial El Perro y La Rana, Caracas.

Ruiz, Pepe; Calero, Vane (2019). Economía solidaria: transformar la economía para transformar nuestro mundo. Propuesta didáctica. REAS Euskadi.

Disponible a: https://www.economiasolidaria.org/sites/default/files/reaslibrary/attachments/2_propuesta_didactica.pdf

Vega, Cristina; Martínez-Bujan, Raquel (2018). Cuidado, comunidad y común. Experiencias cooperativas en el sostenimiento de la vida; Traficantes de Sueños, Madrid.

Walsh, Catherine (2008). Interculturalidad, Estado, Sociedad: Luchas (de) coloniales de nuestra época. Colòmbia.

COMunitats

relacions sostenibles a l'escola i al món

Altres títols publicats

El Viatge del Konan

El Diari de la Naaku

Guies pedagògiques:

Unitat Mòbil.

Mira l'Àfrica! Actuem per transformar les injustícies socials.

#desfemlesdesigualtats: aprenentatge creatiu per una ciutadania global.

Primera fase i segona fase

Ni uniformes ni etiquetes: per una escola i un món intercultural i amb equitat de gènere.

Primera fase i segona fase

Com vivim? Convivent: per una escola i un món sostenible i de pau.

Primera fase i segona fase

Fem Eco: connectem el gènere i el medi ambient a l'escola i al món.

Primera fase i segona fase

La guia per a qui i per què? És un material de suport als educadors i educadores formals (mestres i professorat) i no formals (monitores de lleure, educadores socials i d'altres) d'infants i jovent de deu a disset anys, per tal d'incloure continguts i pràctiques pròpies de l'educació per a la justícia global en la seva programació.

Tractem aspectes sobre quins criteris ens mouen a relacionar-nos i pensar-nos críticament des dels drets humans que ens ajuden a l'hora de conviure dins de la comunitat educativa i afrontar reptes socials des d'una perspectiva d'interculturalitat crítica.

Carrer Llobregat, 145, baixos
08904 L'Hospitalet de Llobregat

educatiu@fundacioakwaba.cat
www.fundacioakwaba.cat
<https://femecoakwaba.wordpress.com>
(+34) 934 407 696

AMB EL SUPORT DE

AJUNTAMENT DE
TARRAGONA

Ajuntament de L'Hospitalet

Ajuntament de
Barcelona

Agència Catalana
de Cooperació
al Desenvolupament

Generalitat
de Catalunya